

A LELKI ÉLET HÁROM ALAPTÉTELE

IRTA:

MESCHLER MÓRIC S. J.

FORDITOTTA:

FEJES KÁROLY

II. KIADÁS

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

A LELKI ÉLET HÁROM ALAPTÉTELE

IRTA:
MESCHLER MÓRIC S. J.

NÉMETBŐL FORDITOTTA:
FEJES KÁROLY

II. KIADÁS

BUDAPEST, 1944
K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus.
Nr. 9584/1943. Imprimatur. Strigonii, die 1. Decembris 1943.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

ELŐSZÓ

Egy perzsa fejedelem nagy barátja volt a tudományoknak. Könyvtára részére mindenhol gyűjtött tudományos iratokat s mindenüvé magával vitte azokat. Lassankint azonban nem csekély terhet kellett magával cipelnie. Megbízott tehát tudós férfiakat, hogy az összegyűjtött könyvekben lévő bölcseséget csak annyi műben foglalják össze, amennyit egy teve a hátán kényelmesen elbír. Mikor azonban idővel ez is alkalmatlannak bizonyult, a sok könyvet egyetlen könyvben s végül ezen egyetlen könyvet egyetlen életelvben foglalták össze. Ezt az életelvet a fejedelem minden fáradság nélkül mindenüvé magával vihetné. Így könnyebb is, jobb is volt.

Ez a gondolat érlette meg e könyvecskét. Számtalan vaskos könyvet írtak már a lelki életről. De ki ismerné mindegyiknek címét s ki tarthatná valamennyit számon? E sok könyv miatt azonban ne panaszkodjunk. Mert nem írhatunk és olvashatunk eleget a lelki életről. Ez a legmagasztosabb és legjobb, ami

az ember számára a földön létezik. Ámde ki olvashatná el valamennyi könyvet és ki jegyezhetné meg azok tartalmát? Azért bizonyára előnyös, ha a lelki életnek és a szenteknek tudományát egyszerű és rövid összefoglalásban megismerjük és magunkévá tesszük a nélkül, hogy azok lényeges tartalmából bármit is mellőznénk. Hisz korunknak is az az iránya, hogy az életnek minden tartozékát egyszerűvé, könnyen kezelhetővé és gyakorlativá tegye. Saját életünkben is sok minden annyira leegyszerűsödik. Idővel csodálatosan egyszerűek leszünk. Egész életbölcseiségünk egyetlen alapelvbe tömörül, mely szellemünkön uralkodik s egész életünket viszi, kormányozza, irányítja. Minél közelebb jutunk Istenhez, végső célunkhoz, annál inkább magunkra öltjük az Ő isteni egyszerűségét. Végre Isten lesz egyetlen mindenünk. Így van ez az isteni igazsággal is. Egyetlenegyben megvan valamennyi. Egyetlen komolyan és gyakorlatilag elsajátított isteni igazság elegendő ahhoz, hogy szentté tegyen bennünket.

Ebben a könyvecskében is az egész lelki élet egyszerűsítve és három alaptételre visszavezetve tárul elénk. Ezen alaptételek nélkül a legszélesebb területen mozgó és legmélyebb aszkézis sem ér semmit. Hiányzik belőle a

legszükségesebb, a leglényegesebb. Egyszerűen nem vezetne célhoz bennünket. Ha azonban ezen alaptételeket lelkesedéssel elfogadjuk és megvalósítjuk, Isten kegyelméből igazán aszkéták leszünk. Ha pedig lelki életünk folyamán észrevesszük, hogy nem vagyunk olyanok, amilyeneknek lennünk kellene, vizsgáljuk csak meg magunkat e három alaptétel szerint és figyeljük meg, hogyan követtük azokat mindennapi életünkben. Biztosan megtaláljuk a hibát. Hogy pedig a tökéletesség után való törekvést újra megkezdjük, nem kell egyebet tennünk, mint ezeket az alaptételeket ismét komolyan vennünk és egész életünket azokhoz igazítanunk.

„Életbölcse ség zsebk iadásban” — így nevezte el egy szellemes író az emberi életről szóló tanítását. Ime, itt van az „Aszkézis zsebk iadásban”. A lelki élet lényegét adja, miniatűr aszkézist nyújt három alaptételben. Azt tartja a közmondás, hogy minden jó dologból három kell. Itt is három kell. Ezek egymásba fonódva, egymást feltételezve, egymást kiegészítve alkotják a bölcsek gyűrűjét, melyen a keresz tény tökéletesség mint drágagyöngy ragyog. Az a drágagyöngy, melyért a bölc s kereskedő, ki a legértékesebb és leggyönyörűbb igazgyöngyök után jár, szívesen

*és örömmel áldoz minden fáradságot és oda-
adja egész vagyonát, hogy azt megszerez-
hesse.*

Exaten, Roermond mellett, 1912 január 26.

A s z e r z ő.

ELSŐ ALAPTÉTEL

IMÁDKOZZÁLI

Az imádság minden jónak kezdete az emberben. Ideigtartó és örök életünkre nézve megbecsülhetetlenül fontos, hogy az imádságot megismerjük, nagyra becsüljük és megszeressük, hogy helyesen és buzgón imádkozunk. Ez a rész ebben óhajt segítségünkre lenni.

I. FEJEZET

MI AZ IMÁDSÁG?

1. Földi életünkben legegyszerűbb tevékenységünk az imádság. Egyszerű már azért is, mert annyira szükséges.

2. Az imádsághoz nem kell valami különös tanultság, sem ékesszólás, sem pénz, sem ajánlás, még különösen érezhető áhítat sem. A megvigasztalódás csak mellékes kísérője az imádságnak. Az édes hangulat nem tőlünk

függ. Isten adja és mi hálával fogadjuk. E hangulattal az imádság jobban esik, de nélküle is sikerül. Akár ünnepi, akár köznapi legyen a hangulatunk, lehet, sőt kell is imádkoznunk.

3. Hogy imádkozhassunk, csak ismernünk kell Istent és önmagunkat; tudnunk kell, hogy ki Ő és mik vagyunk mi; mily végtelenül nagy Istennek atyai jósága s milyen kiáltó a mi szükségünk és nyomorunk. A hit és a katekizmus az egyetlen tudomány, amire szükségünk van az imádságban, szóvivő a mi nyomorúságunk lesz. Az imádsághoz csak néhány gondolat kell, — minél kevesebb, annál jobb — azután néhány kívánság és végül néhány szó. De a szavaknak legalább szívünkben kell szavaknak lenniök, különben nem imádkozunk. S ugyan van-e ember, kinek nincsenek gondolatai és kívánságai? Ez tehát az egész felszerelés, amelyre az imádság nemes munkájánál szükségünk van. Kegyeelmet Isten mindenkinek szívesen ad.

4. Imádkozni tehát annyit jelent, mint szavunkat Istenhez emelni, vele imádás, hálaadás, könyörgés, bocsánatkérés között beszélgetni. Néhány hittudós azt állítja, hogy az imádság előadás vagy kihallgatás (audiencia) a jó Istennél. Ily értelemben azonban az

imádság a legtöbb emberre nézve igen nehéz, sőt szinte lehetetlen. Sokan közülünk nem képesek előadást tartani, a kihallgatás pedig túlságosan formai és rideg. Tegyük úgy az imádságnál, mint mikor egy kedves, jó emberrel bizalmasan beszélgetünk. A legegyszerűbb módon bizalmasan közlünk vele mindent, ami szívünkön van, bánatunkat és örömünket, reményünket és aggodalmunkat s elfogadunk tőle utasítást és intést, segítséget és vigasztalást úgy, amint arra éppen szükségünk van. Legfontosabb ügyeinket is elintézzük egymással egyszerűen, gyakran egész szárazon, cseppnyi érzés és megindulás nélkül s mégis rendben vagyunk, mert becsületes és komoly volt szándékunk. Ilyennek mutatkozunk a jó Istennél is az imádságban; minél egyszerűbbek vagyunk, annál jobb. Csak egészen a szívünk szerint!

5. Mi emberek gyakran magunk rontjuk el az imádságot és tesszük nehezzé és kellemetlenné, mert nem tudjuk, hogyan viselkedjünk s nincs helyes nézetünk az imádságról. Mondjuk el Istennek mindazt, amit és ahogy a szívünkben érzünk, akkor jó az imádságunk. Azt mondják, hogy minden út Rómába vezet és minden gondolat megtalálja a maga útját az Istenhez. Ha majd imádságunk gyermekiesen

egyszerűnek tűnik fel előttünk, az lesz az igazi imádság. És ugyan micsoda nagy és szellemes dolgot tudnánk mi a jó Isten elé tární? Ha semmit sem tudunk és semmi sem jut eszünkbe, akkor mondjuk azt el Istennek. Az is már imádság, Istennek dicsőítése és hathatós könyörgés.

II. FEJEZET

AZ IMÁDSÁG NAGY ÉS FENSÉGES DOLOG

1. Amilyenek gondolataink, olyan a lelkünk. Minél emelkedettebbek és fenségesebbek gondolataink, annál nagyobb és nemesebb lelkünk. Amíg szellemünk csupán földi, látható és teremtettt dolgokkal foglalkozik, addig a véges és mulandó dolgok kötik le; ha azonban Istenre gondol, akkor Isten fenségének lesz részese. Csak az angyal és az ember képes Istenre helyesen gondolni — a legfölségesebb valami, amire teremtettt szellem csak képes. Nagyobbat, mint Isten, elgondolni nem tudunk. Márpedig éppen az imádság az, melyben az ember gondolataival Istenhez emelkedik és Istennel foglalkozik. Semmivel sem oly bensőleg egy az ember, mint gondolatainak képzetével. S ez a gondolatképzet az imádságban éppen Isten, a legnagyobb, legszebb

és legfönségesebb, ami égen és földön csak lehet. A szentáldozást kivéve semmi által sem tudunk itt a földön Istennel oly bensőleg egyesülni, mint az imádság által. Hogy az ember Istenre gondolhat, már az is különleges kitüntetés. Emberekkel társalogni, akiket láthatunk és hallhatunk, nem nagy tudomány. De hogy láthatatlan, tisztán szellemi lényvel tartunk fenn kapcsolatot, ahhoz már több kell, s ha az ember ezt a kapcsolatot méltó és illő módon ápolja, az már magas és emelkedett szellemi képzettségének jele és szinte isteni életmódjának bizonyossága. Istennek egyszerű szolgája, ki úgy tud érintkezni az isteni Felséggel, ahogy kell, udvarképes a világ minden királyánál és császáránál.

A közönséges embernek nehezebb esik az imádság és elmegy a kedve az imádkozástól, mert elfogja az unalom. De ennek oka nem az imádság, hanem az ember maga. Az ember földies és nincsen igazi magasabb képzettsége. Az imádságban való unatkozás tehát nem jó ajánlólevél számunkra. Ellenben az imádságban való könnyedség és elevenség a szellemnek valódi győzelme lényünk érzékiessége és földiessége fölött. Le kell tehát szögeznünk és meg kell arról győződve lennünk, hogy magában véve nagyobb és fenségesebb dolgot

nem művelhetünk itt a földön, mint hogy imádkozunk.

2. Az emberre megtiszteltetés, hogy lelke az imádságban Istenhez emelkedik, de még nagyobb megtiszteltetés az, hogy Isten kegyesen leereszkedik az emberhez. Lenn mélységben vagyunk mi emberek itt a földön s fölöttünk magasan a mennyben van az Isten. Az imádság az az aranyhíd, melyen Ő hozzánk leszáll. Valóban csodálatosan és meghatóan nyilvánul meg Istennek barátsága, bőkezősége, jósága és leereszkedése az emberhez, midőn így szól hozzá: „Kérj mindent, amit kívánsz; jöjj hozzám, amikor akarsz; térj be hozzám bejelentve vagy bejelentés nélkül, mindig szívesen látlak; mindenemet, amim van, magamat is odaadom.” Ez a korlátlan szabadság, melyet Isten az imádságban nekünk nyújt, nem valódi bizonyítéka-e annak, hogy mi Istennel rokonságban vagyunk, hogy mi Istennel való érintkezésre vagyunk teremtvé, hogy mi az Ő családjának tagjai, az Ő gyermekei vagyunk? Mily kegyesség a jó Istentől, hogy oly nagy úr és mégsem fukarkodik idejével. Sőt megengedi, hogy mi rendelkezünk minden fölött. Sehol sem fogadnak bennünket oly őszintén, olyan jóakarattal, oly szívesen, mint Istennél. Ő valóban a mi

ősi, örök otthonunk. És sehol sem vagyunk annyira otthon, mint nála.

3. Megmérhetetlenek az ember kiváltságai! S mily kevésre becsülik ezt az emberek! Ha Isten pénzt és kenyeret osztana, mindenki futna utána, mint egykor a zsidók az Udvözítő után, midőn a kenyeret megszorította. Ha azonban a Vele való megtisztelő beszélgetést és érintkezést ajánlja fel, azt figyelemre sem méltatják. Némelyik még szégyenli is az imádságot. De nem annyit jelent-e ez, mint Istent szégyenleni s a legnagyobb kiváltságról lemondani? Az az ember, aki elfelejt vagy nem tud imádkozni, nem is gondolja, mily rossz és szomorú lelkének állapota.

III. FEJEZET

AZ IMÁDSÁGRA VONATKOZÓ PARANCSS

1. Isten megengedte nekünk az imádságot, ezért jogunk van hozzá. Isten azonban meg is parancsolta az imádságot s ezért kötelességünk az.

2. Isten az imádságra vonatkozó parancsot belevészte már az ősrégi törvénytáblákba. Ezek tulajdonképen oly idősök, mint az ember s mint természeti törvény vannak az ember szívébe vésve. Az első törvénytábla vallásra

és istentiszteletre kötelezi az embert. Ezt a kötelességet az ember magával hozza a világra mint Istennek teremtménye. Az embernek Istent mint Teremtőjét kell elismernie és tisztelnie. Ezért sohasem volt a világ vallás nélkül. Ezzel bizonyítja Istenhez való tartozandóságát és Istentől való függését.

3. De vallás sem volt soha imádság nélkül. Az imádság tulajdonképpen a vallás gyakorlása s az a célja, hogy Isten a köteles tiszteletet elnyerje. Az imádság azonban még többet jelent. Legfőbb gyakorlata, mintegy lelke a vallásnak. Hiszen az egész vallás az imádságra támaszkodik, az imádság alkotja tevékenységét és fenntartó elemét, akár nyilvános, akár magánimádság legyen is az.

4. Azért az imádságot megszervezni annyi, mint a vallást megszervezni. Ezért jött el az Üdvözítő is. Megerősítette a régi parancsot, szóval és példával megtanította az embert imádkozni s maga adott mintát az imádságra. Az Ő Egyházának köszönhetjük, hogy egész pontosan tudjuk, miként kell eleget tennünk az imádság természeti törvényének, mely oly sürgető követelésekkel áll eléink. Hisz a mi Istenünk élő Isten, ki teremtő erejét bennünk folyton megújítja azáltal, hogy fenntart és éltet bennünket s ezért meg is

követeli tőlünk, hogy az imádság által Őt elismerjük. Azért kell az emberiségnek mindig imádkoznia és imádkozott is mindig. Ez az isteni arcvonás rajta. Igen, ameddig csak kiterjeszti Isten teremő erejét világról-világra, ott mindenütt kell imádkozni. Csak egy valaki nem imádkozik: maga Isten, mert Ő minden jónak a teljessége. Azonban minden teremtmény az Ő jóságából él, ezért kell minden ésszel megáldott teremtménynek imádkoznia.

5. Isten az imádságot maga miatt és mi miattunk rendelte.

Nem azért követeli Isten tőlünk az imádság hódolatát, mintha rászorulna, — Neki semmire sincs szüksége — hanem igazságossága és szentsége miatt. Ő a mi Urunk és Atyánk és minden javunknak forrása. Nem tagadhatja meg magát s nem engedheti át a tiszteletet másnak. De ha a teremtmény megtagadja az imádság hódolatát, az nem kevesebbet jelent, mint hogy elszakad Istentől. Tehát saját magáért kell Istennek az imádságot megkövetelnie.

A mi részünkről tekintve a dolgot, nem azért rendeli Isten az imádságot, hogy tőlünk valamit kapjon, hanem hogy nekünk adjon és adhasson. Nem mindig vagyunk méltók és

kellőképen elkészülve Isten adományainak elfogadására. Elő kell tehát készülnünk s magunkat azok elfogadására képesekké tennünk. Épp ezt teszi lehetővé az imádság. Az imádság, mint mondtuk, lényegileg vallási erénygyakorlat. Az imádságban tudatosan vagy tudat nélkül mindig az a szándék rejlik, hogy Istent tiszteljük és elismerjük. Ez magának az imádságnak természetéhez tartozik s ezen semmit sem változtathatunk. A hódolat azonban, mellyel Istennek az imádságban adózunk, nagy és fenséges. Az imádságban alázatosan elismerjük szükségünket, ínségünket és tehetetlenségünket, elismerjük Isten hatalmát, Isten jóságát, Istennek hűségét ígéreteinek megtartásában s föltétlen bizalmunkat Benne. Ha imádkozunk, valóban istentiszteletet tartunk szívünkben, megszentelődünk, Isten tetszését szerezzük meg s képesek leszünk kegyelmeinek befogadására. Az imádság által tehát tulajdonképen nem Istent készítjük, hogy adjon nekünk, hanem magunkat hangoljuk és készítjük elő, hogy az Ő adományait elfogadhassuk. Ez a különbség olyan kérdés között, melyet az emberekhez s olyan kérdés között, melyet Istenhez intézünk. Az egyikkel az embert hangoljuk, kitől kérünk valamit, a másikkal önmagunkat.

Méltányos és igen üdvös, hogy nyomorúságunkat és ínségünket Isten előtt alázatosan bevalljuk és feltárjuk s adományait nagyra becsüljük. Ezt tesszük éppen az imádságban.

6. De az imádság, mint az istentiszteletnek és a vallásnak gyakorlata, nekünk nem csupán eszköz, mellyel Istentől valamit elnyerhetünk, hanem cél, életünknek végső célja is. Isten azért teremtett minket, hogy Őt dicsérjük, imádjuk és Neki szolgáljunk. Ily értelemben tulajdonképpen nem tudunk eleget imádkozni. Az imádságban végső célunkhoz érünk, amennyiben az a földön elérhető. Ez a gondolat hívta életbe a szemlélődő szerzeteket. Magában a mennyországban is örökös imádság lesz. Itt a földön az imádság tartja fenn Isten uralmát. Ahol megszűnik az imádság, ott eltűnik az emberek szívéből az Isten országa is. Mennyit ártott az imádságnak a szerencsétlen hitszakadás! Egész vidékeken megszűnt a szentmiseáldozat s a kolostorok Istent dicsérő imádsága. Ez is eggyel több ok, hogy imádkozzunk s e veszteséget Isten országa érdekében jóvátegyük.

7. Ha így vagyunk az imádsággal, akkor ki csodálkozik azon, hogy minden lelkiismeretes ember és minden keresztény, ki komolyan veszi a vallást, imádkozik, mégpedig

sokat imádkozik? Semmit sem becsül többre, mint a vallást és azzal semmit sem többre, mint az imádságot. Mi keresztények, mint egykor Isten választott népe, elsősorban imádkozó nép vagyunk. Az ószövetségnek nem volt Plátója, sem Aristotelese, de volt igazi imádsága és ezzel igaz istenismerete és istenimádása. Keresztény vallásunk imádsággal kezdődött az utolsó vacsora termében Jeruzsálemben. A pogányok csodálkoztak az imádkozó keresztény népen. Templomaik akkor is, most is az imádság valódi hajlékai, míg a pogányok azt sem tudták, hogy tulajdonképpen mi is az imádság.

Ime az imádság nagy és komoly értelme. A vallásról van szó, a legfőbb és tiszteletre legméltóbb jóról a világon. Az emberiség ezt nagyjából mindig elismerte. Semmit sem tehetnek ellene a pantheisták, kik nem imádkoznak, mert istenítik s az istenség egyrészének képzelik magukat, sem a naturalisták és materialisták, kiknek gondolatai a föld göröngyéről nem tudnak felemelkedni, sem Kant hívei, kik azt hiszik, hogy az imádság alól föl vannak mentve, mert Isten létének bizonyítékait még nem értették meg, vagy nem akarják megérteni s végül semmit sem tehetnek Schleiermacher tanítványai, kik az imádság-

hoz előbb mindig az ünnepi hangulatot várják. De mik ezek mindama nagy bizonyosságtétellel szemben, melyet az emberiség, minden korszak, az ész és a hit tesznek az imádság kötelező volta mellett?

IV. FEJEZET

A NAGY KEGYELEMESZKÖZ

Világosság, levegő és táplálék nélkül nincsen élet. Ugyanez áll az imádságról a lelki életre vonatkozólag. Imádság nélkül nincsen lelki élet. Az imádság nagy és föltétlen eszköze a kegyelemnek. Kell imádkoznunk, ha üdvözülni akarunk.

1. Errenézve mindenekelőtt néhány megcáfолhatatlan, általánosan elismert igazság és alaptétel érvényes. Kegyelem nélkül nincs üdvösség, imádság nélkül — amennyiben felnöttekről van szó — nincs kegyelem. Az imádság tehát éppoly szükséges, mint a kegyelem. Isten ugyan a szentségeket rendelte a kegyelem eszközeinek, de bizonyos tekintetben az imádság fontosabb, mint a szentségek. A szentségek csupán meghatározott kegyelmeket eszközölnek, az imádság bizonyos körülmények között minden kegyelmet meg-

szerezhet; a szentségek nem állnak mindenütt és mindig rendelkezésünkre, az imádság igen. Azért mondhatjuk joggal: „Aki jól tud imádkozni, jól is tud élni.” Imádsággal mindent megszerez az ember, ami a jó élethez szükséges. Ha ez így van, akkor igaz és nagyon fontos a következő: Senki se reméljen semmit, csak az imádság által; minden bizalom, mely nem az imádságra támaszkodik, hiú bizakodás; Isten semmiben sem, csak az imádságban lesz adósunk, mert az imádságnak mindent megígért. Rendszerint az Úristen semmiféle kegyelmet sem ad imádság nélkül; ha ad, az az imádság kegyelme.

2. Ezek tehát általános igazságok. Vannak azonban a keresztény életnek egyes egészen meghatározott dolgai, melyekhez kivétel nélkül szükséges az imádság. Ilyenek mindenekelőtt a parancsolatok. Meg kell azokat tartanunk, ha üdvözülni akarunk. De önmagunktól nincs erőnk ahhoz, hogy kegyelem nélkül a parancsolatokat teljesítsük. Sőt még tovább mehetünk és azt mondhatjuk, hogy nincs meg mindig bennünk a kegyelem, mellyel minden parancsolatnak biztosan eleget tehetnénk. Te azt mondod: „Ezt nem vagyok képes megtenni, ezt nem tudom elhagyni.” Tényleg lehetséges, hogy nincs meg még hozzá a kegyelem, de

megvan az a kegyelem, hogy imádkozzál. Így Isten semmi lehetetlent sem parancsol; mert vagy megadja hozzá magát a kegyelmet, vagy legalább az imádságot, mellyel a kegyelmet elnyerheted.

Azután ott vannak másodszor a kísértések. Azokat sem győzhetjük le mind a magunk erejével. De a kísértés olyan erős nem lehet, hogy ne tudnánk imádkozni. Csak azért vagyunk gyengék, mert nem imádkozunk. A szentek győztek, mert imádkoztak. Imádság nélkül ők is elestek volna, mint mi. Ez áll főleg a test kísértéseire, melyek különlegesen vakká teszik az embert a bűn végzetes következményeivel szemben; elfeledtetik velünk a jófeltételeket s kiölik belőlünk a büntetéstől való félelmet. Imádság nélkül nem marad más hátra, mint az elkárhozás.

Végül az állhatatosság kegyelme nélkül nem üdvözülhetünk. De az egészen különös kegyelmi ajándék, hogy az Isten akkor küldi a halált, amikor a megszentelő kegyelem állapotában vagyunk és így a halál nekünk valóban a boldog halhatatlanság hírnöke lesz. Ez végső állhatatosság, mely Szent Ágoston szerint oly nagy és rendkívüli kegyelem, hogy azt meg nem érdemelhetjük, hanem csupán alázatos imádsággal nyerhetjük el. De ha még

csak nem is imádkozunk érte, az azt mutatja, hogy mennyire méltatlanok vagyunk rá.

Ezzel az imádság föltétlen szükségességének bizonyítását befejeztük. Még ideig tartó dolgokért is kell imádkoznunk, mennyivel inkább az örökkévalóért! Tehát csupán kettő között választhatunk, vagy imádkozunk vagy elkárhozunk.

3. Ez az élet törvénye. De miért kötött Isten mindent az imádsághoz? Nem juttathatná nekünk kegyelmét imádság nélkül is? Ez a kérdés nagyon felesleges. Nem az számít, hogy mit tehetett volna Isten, hanem hogy mit tett. Az imádságot kegyelemeszköznek rendelte. És joggal. Isten szabad; ura kegyelmeinek és tőle függ, hogy milyen eszközt és módot határoz meg, mellyel kegyelmét elnyerhetjük. Az imádságot kegyelemeszköznek rendelte s ehhez kell igazodnunk. — De az ember is szabad; használja szabadságát és működjék vele közre üdvössége érdekében. Az imádság mindkettőt valóra váltja: az embernek szabad közreműködését s Istennek szabadságát az eszköz és mód megállapításában. Isten és az ember szabadsága belekapcsolódik a nagy világtervbe és egymással egyesülve működik közre a világterv végcéljának megvalósításában, az emberiség üdvözítésében

és Isten dicsőítésében. Egyedül e közreműködés által lesz az ember érdemes és méltó örök üdvösségére. Hiszen az imádság a legkevesebb, amit Isten az embertől követelhet. Aki még ennyit sem akar megtenni, az méltán esik el a kegyelemtől és a mennyországtól.

4. A Szentírásnak s a hittudósoknak szavai az imádság szükségességéről oly komolyak és határozottak, hogy föltehetjük, hogy az imádság mint kegyelemeszköz nemcsak Isten rendelésénél fogva, hanem természet-törvény alapján is szükséges. Bizonyos az, hogy Krisztus a hit, remény és szeretet s a szentségek vételének előírásán kívül tételes parancsot nem adott. Ha tehát oly gyakran és nyomatékosan parancsolja az imádságot, akkor annak az általa megállapított üdvözülési mód rendjéhez kell tartoznia. Föltéve ugyanis, hogy Isten működésében, amennyiben lehetséges, alárendelt okok segítségére támaszkodik és hogy az embernek az üdvösség elérésére, amennyire képes, közre kell munkálkodnia, nem találhatott volna Isten az ember számára természetesebb eszközt, mint az imádságot. Valóban, ha azt a rettenetes elvilágiasodást, felületességet, Istenről való megfélemezést, eltompulást és vallási közönyt szemléljük, mely az egész világon uralkodik,

joggal kérdezhetjük, van-e más eszközünk, mint az imádság? Korunk súlyos, halálos betegségben szenved: a szívek elhidegültek Isten és minden természetfölötti iránt. Milyen kábultan vándorol ide-oda, hogy töri-zúzza magát a világ embere, míg a halál érte nem jön; átszendereg az örökkévalóságba, mint a szerencsétlen vándor az Alpok hómezőin. Ki rázza fel a szerencsétlent halálos aléltóságából? Ilyenkor az imádság a jó angyal; eszméletre, magábaszállásra, elmélkedésre és önvizsgálatra vezet; fölébreszti a szívben a szunnyadó sóvárgást és honvágyat egy másik, e világnál boldogabb haza, a mennyei Atya után, kit elhagytunk és elfeledtünk. A tékozló fiú az imádság jó angyalának vezetése mellett keresi és találja meg az atyai házhoz vezető utat. Így semmisíti meg és győzi le mindig az imádság Isten országában a hitközönnyt és a bűnt.

E világon továbbá annyi a megpróbáltatás, csalódás és szerencsétlenség, hogy az embernek vigasztalás nélkül kétségbe kell esnie és tönkre kell mennie. Keres egy bizalmas lényt, kinek minden gondját és bánatát kiöntheti. Van-e meghittebb barátja lelkünknek, mint az Isten? S hol találhatnók meg Őt máshol, mint az imádságban, mely Vele való érintkezés és beszélgetés? Az imádság a mi kívánságaink-

nak, szükségünknek és nehézségeinknek ki-
légzése s a kegyelem, vigasztalás és megkön-
nyebbülés belégzése. „Áldott legyen az Isten,
ki nem távoztatta el imádságomat és az Ő
irgalmát tőlem.” (Zsolt. 65, 20.)

V. FEJEZET

AZ IMÁDSÁG HATALMA

Az imádság a szépség és jószág egész vilá-
gát tárja fel előttünk.

1. Mint minden természetfölötti cselekedet,
az imádság is érdemet és elégtételt szerezhet.
Azonban az imádságnak teljesen sajátos
hatása a meghallgattatás. Az ember imádkozik
és kér s Isten meghallgatja és teljesíti a
kérést, nem azért, mert az ember megérdemli,
hanem mert kér. A meghallgattatás tehát a
kérésnek erejével és hatalmával, nem pedig
a kérelmezőnek érdemével van összefüggés-
ben. Valami sajátságos különlegesség ez.
Mindennél jobban mutatja az imádság kiváló-
ságát, melynek ereje Istennél oly sokra képes.

2. Mármost meddig terjed a meghallgatta-
tás határa? Ameddig az ember nyomorúsága
s Isten irgalma és hatalma. Ez kivétel nélkül
érvényes. „Mindazt, amit imádságban hittél
kértél, megnyeritek.” (Mt. 21, 22.) „Ha vala-

mit kértek tőlem az én nevemben, megcselekszem azt.” (Jn. 14, 14.) Az ember ne tegyen ott kivételt, ahol Isten nem tesz. Tehát mindent kérhetünk Istentől, amit észszerűen és Istennek tetsző módon kívánunk, elsősorban lelkieket: minél szükségesebb és nemesebb az, amit kérünk, annál erősebben bízhatunk abban, hogy megkapjuk. Csupán az ideigtartó dolgokra vonatkozólag kell belátással lennünk. Némely ideigtartó dolog olyan, hogy valóságos csapás lenne ránk, ha Isten azt megadná.

Maga a Szentírás nagyszerű képet állít elénk az imádság hatásáról. Izrael népének vándorlása a pusztában, Mózes, Józsue, a bírák és a Makkabeusok nagy tettei, Jézusnak s az apostoloknak csodái, Isten egykori népének s az Anyaszentegyháznak egész története nem más, mint az imádságnak és hatásának története. Ez a történelem az emberi nyomornak, emberi kérésnek s az isteni segítségnek és meghallgatásnak állandó, csodálatos egybefonódása. Az imádság hatalmával szemben nincsen természettörvény abban az értelemben, hogy az egy időre felfüggeszthető ne lenne s fel ne függesztetett volna. Az imádság parancsára megáll a nap (Józsue 10, 13.) és visszafelé halad. (IV Kir. 20, 11.) Mint az ég-

boltozat a földet, úgy veszi körül az imádság hathatós ereje az egész emberiséget a földi élet útjain.

3. Különösen van egy világ, mely előttünk természetesen nagyobbrészt láthatatlan s csak a mennyország előtt ismeretes, de amelyben az imádságnak hatása fenségesen és dicsőségesen nyilatkozik meg. Ez a lelkek világa, a lelkek tisztulása, tökéletesedése, megdicsőülése és megszentelődése. Az imádság csendes, fokozatos és eredményes hatásának tartósan semmi sem áll ellen, sem szenvedély, sem hatalmas kísértés vagy veszély, mert az imádság mindent legyőz. Csendesen átalakítja az ember gondolatait, nézeteit, akaratát és érzelmeit. Imádság által az ember észrevétlenül átalakul. Milyen nehéz a hideg vasat feldolgozni! Tedd a tűzbe s kezed munkájával alakíthatsz belőle, amit akarsz. Imádkozzál és tarts ki az imádságban s minden szenvedélyedet legyőzöd. „Ime, ő imádkozik” (Ap. Csel. 9, 11.) — mondja az Üdvözítő a megtért Pálról Ananiásnak. Sault, a dühtől lihegő elleniséget leteríti az Úr hatalma, de apostollá az imádság teszi. Attól, aki imádkozik, nem kell félni s nem kell őt féltetni.

Amit a régiek a bölcselet útján kerestek, a világosságot, a lélek nyugalmát, az indulatok

fegyelmezését s a szenvedésben való türelmet, azt az első keresztényeknek megszerezte az imádság. Az imádság volt a főiskolájuk és isteni metafizikájuk, az imádság volt az az emelő, amellyel a pogány világot sarkai-ból kiemelték. Az imádság az Egyháznak is erős keze és minden állambölcse-sége. Ha ellenség közeledik feléje, Istenhez menekül, imádkozik és győz, legyűri vagy megtéríti az ellenséget.

4. De miben rejlik az imádság hatásának titka? Az embernek Istennel való egyesülésében. Mi mindenre nem képes az ember már a maga erejéből is a természetben. Csodálatos dolgokat visz véghez. Hát még akkor, ha Istennel együtt munkálkodik, Istenre támaszkodik s az Ő gondviselésére, hatalmára és bölcseségére bízza magát? Hol van akkor hatalmának határa? Meglepődtünk-e azon, ha ilyenkor csodák történnek? Az imádság által tehát az ember Isten kezében eszközzé lesz s résztvesz a legdicsőbb isteni tényekben.

Az ember e szövetséghez, melyet az imádságban köt Istennel, nem járul mással, mint gyengeségével, azt az imádságban Istennek beismeri s az ellen segítségét kéri. Isten azonban jóságával, hatalmával és hűségével járul hozzá. Ez fölöttébb vigasztaló igazság,

melyet jól meg kell jegyeznünk és leszögez-
nünk. Az imádságnál nem a mi érdemünkről
van szó, hanem Isten jóságáról és irgalmáról.
Ezek a hatóokok az imádság meghallgatásá-
nál. A gyengeség mindig sokra képes az igazi
nagysággal szemben. Egy szegény kis állat-
nak, mely életéért könyörögne hozzánk, bizo-
nyára nem tagadnók meg kérését. A gyermek
a családban semmire sem képes és mégis
mindene megvan. Gyengeségéből él; kér és
mindent megkap. Az ember az állattal szem-
ben látszólag némely tekintetben meg lehető-
sen hátrányban van. Az állat ruházattal, éle-
téhez és önvédelméhez szükséges eszközökkel
jön a világra. Ezzel szemben mily sokáig
marad az ember tehetetlen! De e helyett Isten
ad neki művészi, erős kezet, mellyel mindent
megszerez magának. Ilyen kéz lelki értelem-
ben az imádság. Az ember vele táplálkozik,
ruházódik, ékesíti magát és védekezik, vele
megvalósít mindent és képes mindenre. Ez a
keresztény erőművészet. Csak tudnók a tör-
vényeit kezelni! Az imádság által az ember
helyet és szavazatot nyer a Szentháromság
tanácsában, hol a világ minden ügye elintézés-
re kerül. Semmi sincs, aminek érdekében szót
ne emelhetne. Így csinál az ember, az egy-
szerű, alázatos keresztény ember imádságá-

val valóságban világtörténelmet. Így volt ez mindig. A kereszténység sorsa nem csupán a milviusi híd melletti csatamezőkön s a hitvallók kínzóhelyein dőlt el, hanem a csendes, földalatti templomokban is, ahol a keresztény nép imádkozott, Pál remetének pálmája alatt és Szent Antalnak barlangjában. Beláthatatlan nagy az imádság hatása s mi nem tudjuk igazán, mi mindenre vagyunk képesek az imádság által. Szinte a jó Isten fölött is uralkodunk. Isten csupán az imádsággal szemben engedelkeny. Az imádság valósággal erőt vesz rajta (Tertull. De orat. c. 29.), természetesen, mert akarja. Ez az erőszak Isten előtt kedves s ez a gyengeség nem kisebbiti, hanem megdicsőíti Őt. Mi belénk azonban ez az igazság öntsön bátorságot és bizalmat az imádsághoz, mely oly sokra, sőt mindenre képes.

VI. FEJEZET

MILYEN LEGYEN AZ IMÁDSÁG

Imádságunk eredménytelenségének oka nem Istenben, hanem önmagunkban van. Ez az ok háromféle lehet: vagy mi, akik imádkozunk, nem érünk semmit vagy az imádságunk vagy az, amit kérünk, nem ér semmit.

Mali, male, mala! Imádságunknak általános-ságban a következő tulajdonságokkal kell bírnia.

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy mit terjesztünk Isten elé, vagyis nem imádkozhatunk értelmetlenül, figyelmetlenül és szórakozottan. A fődolog ebben az, hogy készakarva ne legyünk szórakozottak s tudatosan ne időzzünk szórakoztató gondolatoknál. Hogy is hallgasson meg bennünket Isten, ha mi magunk sem halljuk magunkat és nem tudjuk, mit mondunk? Az angyalokra nézve sem volna valami dicsőség és öröm, ha ilyen imádságot terjesztenének Isten elé. Már miattunk sem tehetnék azt, mert a szándékos szórakozottság az imádságban bűn. Nem kegyelmet eszközöl ki számunkra, hanem büntetést. Ellenben a nem szándékos szórakozottság, mely akaratunk ellenére fog el minket, nem foszt meg bennünket az érdemtől, sem az elégtételtől és meghallgattatástól, hanem csupán az imádságnál érezhető édes áhítat élvezésétől. A kicsiny gyermek értelmetlen csacsogása nem haragítja meg anyját és atyját. Isten ismeri a mi gyengeségünket, azért türelmes velünk szemben.

Másodszor magunknak is komolyan kell vennünk az imádságot s azon kell lennünk,

hogy meghallgattatást nyerjünk. Tehát buzgósággal és vágyódással kell imádkoznunk. A buzgóság azonban nem a nagyon sok imádságban, hanem az akarat munkájában áll. A tömjénfüst nem száll az ég felé, ha a parázs azt meg nem olvasztja s mint tömjénillatot az ég felé nem emeli. A buzgóság az imádság lelke. Isten a szívre hallgat s nem az ajakra. Hiszen mindig valami fontos dolgot beszélünk meg Istennel s mindig valami nagy dolog az, amit tőle kérünk. Ezért a buzgóság és vágyódás az imádságban mindig szükséges. Ha nem bízunk abban, hogy imádságunk meghallgattatásra talál, akkor keressünk segítséget embertársainknál a közös és nyilvános imádságban s hívjuk segítségül a szenteket és Jézus Nevét, amelynek különös mértékben van megígérve a meghallgattatás "ereje. (Jn. 16, 23.)

Imádságunk harmadik tulajdonságának az alázatosságnak kell lennie. Hiszen Isten elé mint könyörgők s nem mint egyszerű hívek, mint bűnösök és nem mint egyenrangú közreműködők járulunk. Még a külső alázatosság is jól illik hozzánk. Tetszik Istennek és megnyeri Őt, minket pedig buzgóságra indít.

Imádságunk negyedik fontos tulajdonsága az, hogy telve legyen bizalommal és remény-

nyel. Minden arra buzdít bennünket, hogy bizalommal imádkozzunk. Isten maga akarja, hogy imádkozzunk, tehát meg akar hallgatni bennünket. Mi ugyanis teremtményei és gyermekei vagyunk. Ő jobban tudja értékelni, mint mi az olyan jogcímeket, amelyek alapján meghallgattatásra méltók vagyunk. Végül sohasem szabad elfelednünk, hogy az imádságban mindenekelőtt és egyedül Isten jóságával és végtelen irgalmasságával állunk szemben. Azé az első döntő szó. Minél lelkibb az, amit kérünk, annál inkább bízhatunk, hogy meghallgattatásra találunk. A földi dolgokra vonatkozólag két hibától óvakodjunk: először ne kérjük föltétlenül az ideigtartó dolgot, hiszen az bizonyos körülmények között árthat nekünk és másodszor általában ne gondoljuk, hogy ideigtartó dolgokért nem kell imádkoznunk. Az ideigtartó dolgot is kérnünk kell helyes módon. Isten azt akarja, hogy Őt az összes földi javak szerzőjének és forrásának is ismerjük el, azért tette a Miatyánkba a földi dolgokért való kérést.

Az imádság ötödik tulajdonsága az állhatatosság legyen. Ez fontos szerepet játszik ama utasítások között, melyeket Isten az imádságra vonatkozólag adott. Imádkoznunk kell, mindig imádkoznunk és imádkozni soha meg

nem szünnünk. (Lk. 18, 1.) Nem szünnünk meg imádkozni, ha sohase mulasztjuk el azt lustaságból, csüggetegségből, bizalmatlanságból és kedvetlenségből. És mindig imádkozunk, ha imádságunkat meghatározott időben rendesen elvégezzük, mint ahogy mondjuk is, hogy mindig eszünk, mert azt a megfelelő időben el nem mulasztjuk. Ha a jó Isten a meghallgatással megvárakoztat bennünket, gondoljunk arra, hogy még nem vagyunk eléggé alkalmasak, vagy a jóakaratomkat akarja próbára tenni és hogy mi is gyakran megvárakoztattuk a jó Istent. Hisz azalatt nem veszünk semmit sem, ellenkezőleg, a kérésnek minden ismétlését a jó Isten újabb érdemmel jutalmazza. Azt sem szabad elfelednünk, hogy Isten nem szolgálunk, aki köteles minden kérésünket teljesíteni. Ő a mi Atyánk, aki megadja nekünk, amit s amikor azt ránk nézve jónak találja. A mi gondunk az imádság, Istené a meghallgatás. Legjobb, ha ezt reá bízuk.

Az állhatatossághoz tartozik az is, hogy sokat imádkozunk; amennyit csak tudunk. Sokat kell imádkoznunk, mert oly sok mindenért és oly sokakért kell imádkoznunk. Aki csupán önmagáért és kicsiny ügyeiért imádkozik, az nem tölti be szerepét a világban s nem meríti ki az imádság hatalmát és erejét.

A mi imádságunk Isten gyermekének imádsága, mely az Egyház s az emberi nem minden ügyét felöleli. És hány fontos ügy várja minden pillanatban Isten döntését, olyan ügy, melytől nagymértékben függ a lelkek üdvössége és Isten dicsősége! Ha a világ minden ügyét imáinkba foglalva Isten elé terjesztjük és neki ajánljuk, azt nevezzük apostoli, katolikus és krisztusi imádságnak. Így tett az Udvözítő és erre tanít bennünket a Miatyánkban. Ha már nem tudjuk, hogy miért kellene vagy lehetne imádkoznunk, akkor menjünk végig lélekben a világ országain és ajánljuk fel Istennek mindazon nagy ügyeket, melyek ott elintézésre várnak. Ezek mind a mi imádságunk segítségét várják. Végül sokat kell imádkoznunk azért is, hogy jól megtanuljunk imádkozni. Imádkozni legjobban és leggyorsabban az imádság által tanulunk meg, mint ahogy járni, olvasni és írni is a járás, olvasás és írás által tanulunk meg. Ha nehezünkre esik az imádság, az azért van, mert nagyon keveset imádkozunk. Pedig az imádságban nagyon fontos dolog a kedv és könnyedség. Törekedjünk arra, hogy megszeressük az imádságot, akkor mindig találunk rá időt. Amit az ember szeret, arra mindig talál vagy

teremt időt. Ahol az akarat megvan, mód is akad a kivitelre.

VII. FEJEZET

A SZÓBELI IMÁDSÁG

Az imádság rendkívül szükséges, óriási hatású és vigasztalóan könnyű. Megkönnyíti rendkívül sokféle és változatos faja.

Az imádságnak általánosságban kétféle faja van: szóbeli és elmélkedő imádság.

1. Szóbelileg akkor imádkozunk, ha meghatározott formát használunk s a szavakat hallhatóan vagy nem hallhatóan kimondjuk.

2. Az elmélkedő imádság kétségkívül sokkal jobb. Ettől eltekintve nem kell a szóbeli imádságot megvetnünk, ellenkezőleg nagyra kell becsülnünk. Hisz az mindenekelőtt Istennel való beszélgetés s már azért mindennél többre kell tartanunk. Továbbá olyan imádság, mely testből és lélekből álló természetünknek egészen megfelel. Minden Istentől nyert tehetségünkkel, testünkkel és lelkünkkel kell Őt dicsérnünk. A szóbeli imádságban tényleg az egész ember imádkozik s testével és lelkével örvendez az Úrban. (Zsolt. 83, 3.) A Szentírás az imádságot az Isten „nevéről

vallást tevő ajkak gyümölcsének" (Zsid. 13, 15.) nevezi. Van elég ajak, amely nemcsak nem termi Isten dicséretének gyümölcsét, hanem gyalázza Isten nevét. Azért méltányos, hogy a mi ajkunk pótolja azt. Ez történik a szóbeli imádságban.

Az imádság meghatározott formájában az emlékezet erős támaszt, az érzelem a szavak kiejtésében ösztönzést nyer s az értelem a szavakban a gondolatok és igazságok fenséges kincsbányáját találja. Szent jelek és jelképek a szavak s ha emlékezőtehetségünk varázsvesszeje megérinti őket, kilátást nyitnak az igazságok fenséges világába és a legédesebb vigasztalás forrását fakasztják.

Maga a Szentlélek is a zsoltárokból a leggyönyörűbb szóbeli imádságokat foglalta költeményekbe s az Üdvözítő nem tartotta méltóságán alulinak, hogy számunkra az imádság alakját megállapítsa. Az Egyház hivatalos istentiszteleteinél csak szóbeli, és pedig kivétel nélkül rövid imádságokat használ. — Az emberiség legnagyobb része csupán a szóbeli imádságot ismeri s általa megtalálja örök üdvösségét. A szóbeli imádság tehát a mennybevezető nagy országút és nagy aranylétra, melyen az angyalok fel és alá járva üzenetet

visznek a földről és kegyelmet hoznak felülről az emberiségnek.

Végül a szóbeli imádság teszi az egész világ keresztényeinek imádságmódját egységgé és közössé. A szóbeli imádság a hit megvallásának hatalmas hangja, mellyel a kereszténység önmagát ébreszti, serkenti és erősíti, a hitetlenséget legyőzi s az egész mennyországnak örömet szerez. Ez történik különösen akkor, midőn a keresztény nép szentséges és könyörgő körmenetekben és búcsújárásokban vesz részt s szántóföldeken, országutakon és városokon keresztülzarándokolva hangosan és nyilvánosan tesz hitvallást rózsafüzér imádsággal és egyházi énekekkel. Ezek az Isten hadseregei a látható világban. Léptük és hangjuk megrémíti a hitetlenség szellemeit. Az imádság e nyilvános vallomásai mindennél jobban bizonyítják, hogy a világ még nem egészen a hitetleneké s olyan néppel van dolguk, amely imádkozik. A szóbeli imádság nagy kegyelem. Sohasem lehetünk érette elég hálásak Istennek. Szünet nélkül kell is azt használnunk.

3. Mint mindennek a világon, a szóbeli imádságnak is megvannak a maga nehézségei. Ezek a megszokottság és a szórakozottság. Mindkettőt ugyanazon formáknak gyakori,

naponkinti használata s állandó ismétlése okozza. Ezek ellen a következő orvosságot használjuk. Először is szabállyá kell tennünk, hogy soha imádságot, különösen szóbeli imádságot, bármilyen rövid legyen is az, meg nem kezdünk a nélkül, hogy előbb egy pillanatra össze ne szedjük magunkat s ne kérdezzük meg, hogy mit akarunk tenni; a nélkül, hogy Istent ne kérjük, hogy azt jól végezhessük. Aki árkot akar átugrani, jól teszi, ha nekifut, hogy az ugrás sikerüljön. E rövid összeszedettség nélkül szórakozottan kezdjük és folytatjuk az imádságot. Sőt mondhatjuk, hogy minél rövidebb az imádság, annál szükségesebb az összeszedettség. Ha hosszabb a szóbeli imádság, igen tanácsos, hogy az összeszedettséget gyakrabban, csupán pillanatra is újra fölkeltsük. Ez a gyakori összeszedettség mindennél jobban segít bennünket, hogy szívből és jól imádkozzunk. — Másodszor éppoly fontos, hogy szemünket fékentartsuk s vagy lecsukjuk vagy egy pontra szegezzük. — Harmadszor, hogy az összeszedettséget könnyebben megőrizhessük, meg kell jegyeznünk, hogy az állandó forma elmondásakor gondolatainkat és figyelmünket vagy a szavakra s azok értelmére és összefüggésére irányíthatjuk vagy azon személyre, akihez imádkozunk vagy ön-

magunkra, saját szükségekre vagy azon személyekkel való viszonyunkra, akihez beszélünk. Mindegyik elég a szükséges figyelemhez. Ha változatosságot teremtünk az efféle odafigyelésben, rendkívül elősegítjük azt, hogy szóbeli imádságunk könnyed és kifogástalan legyen.

VIII. FEJEZET

IMÁDSÁGMINTÁK

Nincs hiányunk az imádság nagyszámú, szép, fenséges és tiszteletreméltó mintáiban; tiszteletreméltók és fenségesek nemcsak tartalmuknál, hanem szerzőjüknél fogva is, aki nem más, mint maga az Isten és az Egyház. Gondoljunk csak a zsoltárokra, a Miatyánkra, Udvözlégyre, a Mindenszentek litániájára s a szentmise imádságaira.

Néhány szóban megemlékezünk az egyes imádságmintákról.

1. A zsoltárok a világ legrégebbi imádságai, melyeket maga Isten szerzett. Nagyobbrészt az ószövetségi istentiszteletekre voltak szánva, messiási vonatkozásuk miatt azonban Egyházunk imádságaihoz is tartoznak. A zsoltárok a mi imádságaink és csak a mi eucharisztikus tabernákulumunk által nyerik el igazi értelmüket és teljesülésüket.

Ez énekes imádságok alapgondolata és tárgya Isten s az ember, valamint kölcsönös viszonyuk, amint az a kinyilatkoztatásban és a törvényben annak minden áldásával, reményével és jutalmával kifejeződik. Isten úgy szerepel bennük, mint törvényhozó, vezér, király, tanító, teremtmény és atya, majd pedig mint Messiás, majd mint az Egyházunk jegyese, mint királyi főpapja és Üdvözítője a fájdalom és szenvedések által. Az ember úgy jelenik meg bennük, amint Isten műveit és nagy tetteit csodálva szemléli, örvend a törvényeknek, panaszkodik saját hűtlensége miatt, őszinte vallomást tesz és bánatot indít, hálát adva és könyörögve átadja magát Istennek s vágyakozik Isten bírása után. Minden mélységes érzelem és érzés, mely e földi zarándoklásban az emberi szívet mozgásba hozhatja, végigcsendül ez énekekben és imádságokban. Bánat és öröm, az Úr irgalmáért való legmélységesebb áhítozás, minden szorongó vészkiáltás megtalálja bennük a maga igazi kifejezését s minden lelki állapotunkra és hangulatunkra megvan bennük a helyes szó. Így a bűnbánati zsoltárok, főképp a Miserere az egész világ bűnbánati imádsága és nyilvános bűnvallomása. Aki érti és megérzi a költszet szépségét, az a legszebb, legtökéletesebb

sebb és legfölségesebb példákat találja meg bennük. Nem vehetjük elég gyakran kezünkbe a zsoltárok könyvét, hogy belőle Istennel való párbeszédünk igazi hangját eléggé megtanuljuk. Benne találkozunk az egész emberiséggel. Isten maga adja ajkunkra a szót.

2. Még inkább így van ez a Miatyánkkal. Ennek az imádságnak az a nagy kiválósága, hogy benne tényleg Isten Fiának szavai vannak. Valóban mondhatjuk, hogy aki által élünk, azáltal imádkozunk is. Sőt akihez imádkoznunk kell, az maga szerkesztette meg jószágon könyörgésünket. De ezenkívül magában véve is a legkiválóbb imádság. Világos, rövid és teljes. Tökéletesség szempontjából felölel mindent, ami az imádsághoz tartozik, t. i. a megszólítást és kérést. A megszólítás: „Mi Atyánk”, való igazság, Istenre megtisztelő, ránk nézve pedig hasznos, mert rögtön Istennel mint Atyánkkal való helyes viszonyunkra figyelmeztet minket, a tisztelet, szeretet és bizalom vigasztaló hangulatát kelti bennünk s arra emlékeztet, hogy az egész emberi nemhez mint Istennek valami nagy családjához tartozunk. Hasonlóképen a kérések is magukban foglalják mindazt, amit észszerű és illő módon kérhetünk, és pedig abban a he-

lyes sorrendben, amely szerint kéréseinket Isten elé kell terjesztenünk.

Összes kéréseink, melyekkel előállhatunk, tulajdonképen csak az örök célra s e célra vezető eszközökre vonatkozhatnak. A cél ket-
tős. Istenre vonatkozólag az Ő tisztelete és dicsőítése, ránk nézve pedig üdvösségünk a mennyország elnyerése által. Ez a két első kérés, melyek az örök céllal foglalkoznak. E cél elérésére szolgáló eszközök két sorozatban jutnak kifejezésre, t. i. először a lélekre s a testi életre szükséges javakra vonatkozó kérésekben, ezek a harmadik és negyedik kérésben vannak felsorolva, azután másodszor azon bajok elhárításában, melyek a végső cél elérését fenyegetik vagy lehetetlenné teszik; ezek a bajok a három utolsó kérésben foglaltatnak. Többet nem gondolhatunk és nem kívánhatunk. Ebben minden egybe van foglalva. Egész lényünket, annak magasztos és kicsinyes, ideigtartó és örök ügyeit felöleli. Így a Miatyánk valódi mintája az imádságnak, telve nagy, magasztos, fenséges tényekkel, gondolatokkal és kérésekkel. A Miatyánk — mint a szentatyák mondják — az evangéliumnak és az egész vallásnak mintegy vázlata. Értelmünket felvilágosítja, akaratunknak helyes irányt szab s minden kívánságunk-

nak, kérésünknek és imádságunknak keretét alkotja, hogy azok üdvösségünkre szolgáljanak. A Miatyánk maga a meghallgattatás záloga, mert Krisztus szavaival imádkozunk s Krisztus, a mi Urunk és Főpapunk imádkozik általunk, ki mint Isten Fia érdemeinél fogva mindig meghallgattatásra talál. Egy imádság sem egyesít bennünket ennyire az Udvözítő gondolataival, szándékaival és érzéseivel, szellemével és azon óhajával, hogy Isten dicsőségét és saját üdvösségünket előmozdítsuk. A Miatyánk gyönyörű és beszédes kifejezése az Ő mindent átkaroló szeretetének Isten, az Egyház és minden ember iránt. Mindent összefoglalt benne, egyes embernek, minden népnek, az egész emberi nemnek és minden időknek szükségleteit. A Miatyánk valóban Krisztus és az Egyház családjának és országának imádsága.

3. Az Udvözlégység Máriában a Szűzanya, a mi Nagyasszonyunk, a kereszténység Úrnője és Anyja kedves tárgya szóbeli imádságainknak. Ez bizonyítéka annak, hogy Egyházunknak van édesanyja, hogy mindent az ő keze vezet s hogy a kereszténység nem akar nélküle munkálkodni, élni és halni.

Az Udvözlégység Mária is égi eredetű. Angyal hozta le Isten nevében az égből kitüntető

üdvözlésül, amilyen halandónak sohasem jutott osztályrészül, a Szentlélek kiegészítette az Istentől megáldott Szent Erzsébet által s az Egyház, hogy a puszta angyali köszöntésből tökéletes imádságot alakítson, megpecsételte a hozzáfűzött kéréssel. A 16. század óta használja a kereszténység a jelenlegi szövegezésben. Csaknem mindig a Miatyánk után mondjuk mint kedves befejező akkordot, mint köszöntést és hódolatot a Szűzanya iránt. A Mária-tiszteletnek legfőbb hordozója s legkedvesebb kifejezője lett. Joggal nevezte valaki „végnélküli köszöntés”-nek, mert a napnak minden szakában szünet nélkül fölhangzik és száll az ég felé.

Az Udvözlégy Mária, mint minden imádság, tartalma és tagozódása szerint megszólításból és kérésből áll. A megszólítás Isten Anyjának öt dicsérő címzését foglalja magában. A három elsőt az angyal mondotta. Ezek szorosan a megtestesülés titkához kapcsolódnak, melyet az angyal közölt s először is Máriának a nagy titokra való méltó előkészítéséről beszélnek, mely a neki osztályrészül jutott kegyelem teljessége által történt; azután magának a megtestesülésnek lényegéről, mely abban állott, hogy Máriában Isten különlegesen lakozott Isten Fiának fogantatása által s

végül arról, hogy e titok milyen hatást gyakorolt Máriára fölemelvén őt minden megáldott asszony fölé. Erzsébet folytatólag megjegyzi, hogy e nagyságnak és kegyelmi fenségnek alapja és oka az isteni gyermek, kit Mária fogant és szülni fog. Az Egyház végül megismétli és megerősíti az Istentől megáldottnak minden fenségét, melyet az angyal és Erzsébet róla kijelentettek hitünknek örökké emlékezetes kifejezése, az „Istennek szent Anyja” megszólítás által. Így foglalja egybe a dicsőséges megszólítás mindazt, amit hitünk Máriáról tanít s így az a Máriáról szóló egész katolikus tanításnak jóformán foglalata. — A klasszikusan rövid és összefoglaló kérdés megemlítvén a két pillanatot, a jelent és bekövetkező halálunkat, egész létünket és segítségre szoruló tehetetlenségünket összefoglalja és erőteljesen fejezi ki azt a felfogást, melyet a kereszténység Mária közbenjárásának mindent felkaroló hatalmáról és arról a bizalomról táplál, mellyel a keresztények iránta mint a kegyelmek Anyja iránt viseltetnek.

De ezzel még nem merítettük ki az Udvözlégység Máriának mint imádságnak hathatóságát. Az Udvözlégység Máriából különböző összeállítással és kibővítéssel két nagy és fontos imádságmod alakul, t. i. az úgynevezett an-

gyali üdvözlét, melyre naponként háromszor haranggal adnak jelt és a rózsafüzér. Mindkét ájtatosság nem egyéb, mint az Udvözlégység Máriának meghatározott egymás mellé fűzése rövid hozzáadásokkal, melyek a szavak értelmét és tartalmát Jézus és Mária életének, szenvedésének és megdicsőülésének titkaival különös vonatkozásba hozzák.

Ha tehát az Udvözlégység Mária mély tartalmát megértjük, annak áhítatos imádkozását megszokjuk, akkor elég gondot fordítottunk az imádságnál való áhítatra, lelki hasznunkra s Isten Anyjának dicsőítésére. Akkor életünk minden napja valóban folyton virágzó rózsás-kert lesz, melyben Szűzanyánk örök ünnepet ül.

„Csak azok az örökös, unalmas, lélekölő ismétlések ne volnának”, mondják egyesek. Hogy unalmasak és lélekölők-e vagy sem, az teljesen tőlünk függ. Valamely kedves képnek gyakori nézése s egy drága névnek vagy szép éneknek ismételtetése magában véve természetes és éppen nem unalmas. A madár egész nap állandóan ismétli ugyanazon dalt és sohasem untat; a kisgyermek atyjának és anyjának mindig ugyanazon neveket és szavakat mondogatja s az mindig örömmel tölti el szülői szívét, mert ártatlan gyermekszívből

fakad. Tehát minden csak a lélektől és szeretettől függ és attól, hogy oda gondolunk-e. De ezt a lelket és szeretetet éppen azáltal ébresztjük és tartjuk fenn, ha ugyanazokat a gondolatokat és igazságokat gyakran ismételjük s bennük elmélyedünk.

4. Hasonlót mondhatunk a Hiszekegyről, a Dicsőségről és a kereszttetésről. Csodálatos fejlődés és változatosság jellemzi a katolikus Egyházat imáinak formáiban is. Miként a jó Isten ezerféle virágcsírát hintett el a földön s a virágfajok ezerféle tarkaságát hozza létre, úgy működik a Szentlélek is szakadatlanul százféle alakításban az imádság gyönyörű birodalmában. A keresztény katolikus imádságok az igazságnak soha ki nem meríthető nagy gazdagságát és bőségét rejtik magukban. Ugyanaz az imádság mindig másnak tűnik fel a nélkül, hogy más lenne. Így a „Dicsőség az Atyának” nem más, mint a kereszttetés egyszerű szavainak kibővítése, a Hiszekegy pedig a Dicsőségnek és kereszttetésnek bővebb kifejtése. A három isteni személy neve, melyet a kereszttetésben és a Dicsőségben csak röviden és egyszerűen megemlítünk, a Hiszekegyben a hittanítás teljes vázlatává s a Divina Commedia-hoz hasonlóan az isteni tényeknek és természetfölötti titkoknak fenséges felsoro-

lásává alakul azáltal, hogy a három isteni személynek egymáshoz való benső viszonyát, egymástól való örök kiáradását és külső munkálkodását jelezzük.

5. Most még néhány szót az Egyház imádságairól, vagyis az imádság azon formáiról, melyeket az Egyház nyilvános istentiszteleteinél használ s így ezáltal már szentesítve vannak. Bizonyos, hogy ama imádságok között, melyeket nem Isten nyilatkoztatott ki, ezeket kell elsősorban nagyra becsülnünk és szeretnünk. Az Egyház, mely megtanít bennünket helyesen hinni, megtanít helyesen imádkozni is. Sőt hitének törvénye imádságának törvénye is. Sehol sem találhatunk tartalmasabb és erőteljesebb imádságokat. Bennük valóban keresztény katolikus szellem és íz érezhető. Bennük úgy, mint a zsoltárokból s az Úr imádságában is világosság, egyszerűség, rövidegség és erő van, mely meghallgattatásra talál. Ahol az Egyház imádkozik, ott a Szentlélek vele imádkozik, ki az Egyházat az imádságokra tanítja. Aki meg akarja ismerni az Egyház anyai szeretetét és gondosságát az emberek iránt, az olvassa el a szentmisék vasárnapi imádságait, vagy például a nagypénteki és nagyszombati mise imádságait. Nincsen olyan állapot, nincs olyan úgy vagy

az emberiségre nehezedő nyomor, amelyet az Egyház meg ne értene, könyörülő részvétellel és közbenjáró imádsággal ne kísérne. Minden ember az ő gyermeke, kiknek minden szükségletét és ügyét szívébe és imádságába foglalja.

Kiváló imádságok a litániák, nevezetesen a Mindenszentek litániája. Ez az imádság az Egyház legrégibb idejébe vezet bennünket, midőn az Egyház imádkozva és könyörögve a vértanúk sírjaihoz zarándokolt s nagy templomaikat felkereste. A Mindenszentek litániája váltakozó tömegimádságra van berendezve. Rögtön a keresztény élet kellős közepébe állít bennünket. Az Egyháznak minden nagy és általános ügyét felkarolja, a papság és a nép egyesülten és közösen küldi könyörgését benne az ég felé. A papság megnevezi a kérés tartalmát, a nép átveszi és beleegyezve felel arra. Már ez a mód is az Egyházunknak Istentől rendelt hierarchikus szervezetére emlékeztet. Hasonlóképen megkülönböztető katolikus vonás nyilatkozik meg a szentek segítségül hívásában. Katolikus alázatosság ez, mellyel elismerjük a szentek egyességét és a közbenjárás igazságát, elsősorban Urunknak és Udvözítőnknek, a nagy és általános Közvetítőnek közbenjáró mivoltát, amikor ünnepé-

lyesen segítségül hívjuk és érdemeire, valamint szenvedéssel teljes és dicsőséges életének titkaira hivatkozunk. Mindez az igazi keresztény hit magasztos megvallása. Ebben az imádságban minden tanulságos, egyszerű, természetes, nagy és igazán katolikus. A népimádságnak fenséges példája.

Megemlíthetők még az antifonák, melyeket az Egyház az Istenanya tiszteletére az egyházi év különböző szakáiban alkalmaz. Ezek gyermeki költészet virágai, egyszerű virágok az egyházi év mezején, a mellett azonban, mint a *Salve Regina*, mély érzéssel és fenséggel vannak telve.

6. Mindezek az imádságok mindmegannyi drágakövek az Egyház szóbeli imádságainak kincseiből. Nagy, fenséges kincs ez, minden kereszténynek és imádkozó léleknek hitbizománya. Van még nagyon sok más szóbeli imádságunk, melyek imakönyveinkben találhatók. A gazdagság csaknem szegénnyé tett bennünket. A nagy bőséggel ugyanis együttjár a felületesség veszélye. Tulajdonképpen különös dolog az, hogy imakönyvet kell kezünkbe vennünk s azokból kell kiolvasnunk, amit a jó Istennek mondani akarunk. Mégis, ha másképpen nem lehet, legyen így. Jobb könyvből imádkozni, mint sehogy sem vagy rosszul. De

próbálkozzunk csak régi, általánosan használt szóbeli imádságainkkal, melyeket gyermekkorunkban tanultunk: a Miatyánkka, Udvözlégy Máriával, Hiszekegygyel és Dicsőséggel. Ezeknek kellene tulajdonképen imakönyvünknek lenni. Ami valamennyi nyomtatott imakönyvben benne van, azt ezekben is megtaláljuk sokkal egyszerűbben, érthetőbben és behatóbban. Csak nem kell a fáradságot sajnálnunk, hogy ezeknek az ősrégi imádságoknak mélységeibe hatoljunk, azokat alaposan megismerjük és tartalmukban jártasságot szerezzünk.

Teljesen magánájtatosság és egyéni imádkozás az ú. n. jámbor sóhajok vagy röpimák használata. Rövid felbuzdulások és erénygyakorlatok ezek, melyek napközben egyes alkalmakkor frissen, elevenen, minden különös előkészület nélkül törnek elő a szívből a jó Istenhez. — A szívnek e szárnyalását sok minden előidézhethi: fájdalom, mely bennünket ér; öröm, mely osztályrészünk lesz; jótétemény, melyben Isten részesít; kísértés, mely meglep bennünket; a jószándék megújítására vagy a részleges lelkiismeretvizsgálatra való gondolat; templom vagy szentkép, mely mellett elhaladunk; emberekkel való találkozás, kiknek jót kívánunk vagy kiket valamely szerencsét-

lenségtől megóvni szeretnénk; végül az a gondoskodás, hogy a veszendő időnek szabad perceit kihasználjuk. Ilyen percek elég gyakran fordulnak elő napközben, ha figyelemmel ügyelünk rájuk. Aki szeret imádkozni, arra nézve nagy fontosságú, hogy állandó és nyugodt gondja legyen a röpke pillanatoknak kihasználatlan és parlagon fekvő talaját napközben termővé tenni s az imádságra felhasználni. Igaz ugyan, hogy a nap üres pillanatainak ez a kihasználása szellemi kiskereskedés. De egyetlen okos kereskedő sem veti meg a napi kis üzleteket; azok révén gazdagodik. Ki a kicsit megveti, a nagyot nem érdemli. Picike szemecskék ezek, de aranyból vannak! Ezeket az imádságokat nem fenyegeti a szórakozottság kisebb-nagyobb veszélye. Mielőtt a szórakozottság elfogna bennünket, e szárnyaló imádságok már régen Istennél, a mennyországban vannak biztonságban helyezve. E röpimák okos használata állandóan megőriz bennünket az imádsághoz szükséges jó hangulatban. Aki csak akkor imádkozik, amikor kénytelen imádkozni, abban a veszélyben forog, hogy rosszul imádkozik. Mint az éjtszakai égbolton ragyogó apró csillagok serege, olyanok ezek a lángoló imádságszikrák, életünk ékeségei s vigaszunk, mikor e világból való távozásnak alkonya beköszönt.

IX. FEJEZET

AZ ELMÉLKEDŐ IMÁDSÁG

Az imádságnak másik faja és módja a belső vagy elmélkedő imádság.

1. Belsőnek nevezzük, mert nem használunk határozott imádságformát s nem foglaljuk szavakba; de elmélkedő imádságnak nevezzük, mert benne a hitigazságokat komolyan megfontoljuk, hogy azok szerint rendezzük be életünket; ha nem alkalmaznók gyakorlati életünkre, akkor csupán hittudományi tanulmány lenne; végül imádság az elmélkedés, mert a megfontolás csupán előkészület arra, hogy tulajdonképen imádkozzunk s Istennel minél buzgóbban és bensőbben foglalkozzunk. Az imádság mindig Istennel való beszélgetés s Isten nélkül az elmélkedés csak gondolkodás és önmagunkkal való beszélgetés lenne.

2. Mindenekelőtt ne gondoljuk azt, hogy az elmélkedés igen mély értelmi munkát kíván s nagyon nehéz és elérhetetlen. Bizonyára mindnyájan igen gyakran elmélkedtünk már a nélkül, hogy tudtuk volna. Ha azon gondolkodtunk, hogy elvállaljunk-e valamilyen ügyet vagy miként hajtsuk azt végre, akkor már komoly megfontolást végeztünk s ha e meg-

fontolás lelki ügyre vonatkozott, tényleg elmélkedtünk, ha mellette imádkoztunk is.

3. Az elmélkedésre nézve különféle utasítások vannak. Egyes lelkivezetők csak gondolatoknak, erénygyakorlatoknak és megfontolásoknak bizonyos sorozatát írják elő, pl. imádás, megalázkodás az isteni Felség előtt, hit, remény, szeretet stb., melyekben Istennel foglalkozunk. Szent Ignác az elmélkedésnek azt a módját tanítja, melyet hármias lelki tehetőségünk segítségével végezhetünk. Az emlékezetet, értelmet és akaratot kell működésbe állítanunk, hogy valamely hitigazságról vagy Jézus életének titkáról elmélkedjünk. Az emlékezet röviden az igazság tartalmát vagy a történelmi esemény lefolyását és a képzelet segítségével az esemény színterének futólagos vázlatát állítja elénk. Az elmélyedő értelem arra törekszik, hogy a titok tartalmát jól felfogja, annak igazságát, fenségét, szépségét és vigasztaló vonásait megragadja, a gyakorlati értelem pedig megállapítja, hogyan lehet az életre alkalmazni. Az érzelemvilágban a megismert igazsággal szemben rögtön a tetszésnek vagy nemtetszésnek megfelelő tényei támadnak, az akarat pedig megragadja a nyert tanulságot komoly feltételekkel és segítő kegyelemért való imádsággal a megvalósítás

érdekében. Ha ezek előtt még rövid előkészítő imádságot mondunk azért a kegyelemért, hogy jól elmélkedhessünk, akkor az elmélkedés rendben van. Ennek az elmélkedési módnak a lényege abban áll, hogy lelki tehetségeinkkel valamely hitigazságba vagy történelmi eseménybe elmélyedünk s azt magunkra alkalmazzuk. Az elmélkedés anyagát részletekben egymásután átvehetjük a lelki tehetségek segítségével, az egyes részeket pedig boncolgathatjuk személyek, szavak és cselekedetek szerint. Egyszerű és könnyű, szinte természetünkből fakad ez az elmélkedési mód s alapos munkát jelent. Az egész ember minden erejét felhasználja, hogy Isten segítségével az isteni igazságot magáévá tegye s életét szerinte irányítsa. Kezdőknek e szabályok biztosan jók. Lassankint azután szokássá válnak s kitartó tevékenység s gyakorlat által nagy könnyűséggel alkalmazhatók.

Szent Ignác az elmélkedő imádságra még három módot ajánl.

Az első abban áll, hogy átgondoljuk az Üdvözítő életének valamely titkát külső és belső érzékeink, látásunk, hallásunk támogatásával s az eseményben élénk táruló erényekben lelkileg gyönyörködünk. Ez is igen egyszerű és könnyű módja az elmélkedésnek,

mely megtisztítja és megszenteli a képzeletet, megindítja az akaratot s az értelmet az Üdvözítő érzésvilágának és erényeinek legbensőbb szentélyébe vezeti. Nagy szentek is gyakorolták ezt az elmélkedési módot.

A második mód abban áll, hogy a parancsokat, az állapotbeli kötelességeket, a külső és belső érzékeket sorra vesszük s megvizsgáljuk, hogyan viselkedtünk mindezekben s azon esetben, ha valamiben magunkat hibásnak találjuk, felindítjuk a bánatot s javulást fogadunk. Ez tulajdonképpen csak bővebb lelki ismeretvizsgálat; de elmélkedéssé fokozhatjuk, ha mindenegyes résznél megfontoljuk, mit parancsol vagy tilt a parancsolat s az érzékeknél, hogy mire kaptuk azokat s az Üdvözítő és a szentek hogyan használták. Ez az imádságmód nagyon előmozdítja a szív tisztulását s kitűnő előkészület a gyónásra.

A harmadik mód irányítóul egy imádságformát használ. Mindenegyes szót kimondunk s fontolgatva addig időzünk nála, míg gondolatok és érzések támadnak bennünk. Az elmélkedő imádságnak ez a módja jó szolgálatot tesz hosszabb istentiszteleten, vagy ha fáradtak, lankadtak vagyunk, és megismertet bennünket imádságaink szövegének belső felépítésével, szépségével és fenségével. Nagy

segítséget jelent egyszersmind szóbeli imádságaink helyes végzésénél.

4. Akinek ideje és képessége van az elmélkedésre, annak semmit sem ajánlhatunk melegebben, mint az elmélkedő imádság elsajátítását. Mily gyakran figyelmeztet bennünket Isten a Szentírásban, hogy törvényeiről elmélkedjünk s jótéteményeit fontoljuk meg. Az Udvözítő állandóan, éjjel-nappal elmélkedett s a szemlélődő életet tanítványánál, Máriánál mint a legjobb részt magasztalta. Az elmélkedésben az imádság természetesen magától meghosszabbodik, a végzett megfontolások felébresztik buzgóságunkat és vágyakozásunkat s így imádságunk oly bensőséges lesz, aminő elmélkedés nélkül sohasem lett volna. Az imádságnak hatásai az érdemszerzés, elégtétel s a meghallgattatás ereje is nagyobbodnak és fokozódnak. A nagy lelkivezetők határozott véleménye szerint a tökéletesség elérésére az elmélkedő imádság erkölcsileg szükséges. Tehát mindenekelőtt a szerzetesházakban kell gyakorolni, főleg oly szerzetesek házaiban, kik tevékeny és apostoli életet élnek s a világgal érintkeznek. Az elmélkedő imádságnak szabály gyanánt való előírása és lelkiismeretes végzése némileg pótolhatja még a kevésbbé szigorú klauzúrát s a külső élet

szigorát. Hogyan is lehet valaki tényleg apostol, a hit embere, ha a hitigazságokat gyakran és naponként nem állítja szeme elé, azokat komolyan meg nem fontolja és át nem gondolja, magára nem alkalmazza s életelveivé nem teszi, ha azokat buzgó imádság által szívébe nem zárja s nem teszi éltető elemévé, amelyből táplálkozik? Ily tőke nélkül az ember csupán máról-holnapra él és sohasem jut el magasabb, áldásosabb életre. Az elmélkedő imádságnak egészen más nevelő és átalakító hatása van, mint a szóbeli imádságnak. A szóbeli imádságban is gyakoroljuk az emlékezőtehetséget, értelmet és akaratot, de az elmélkedő imádságban sokkal nagyobb hatással és nagyobb eredménnyel. Évek hosszú során át végzett elmélkedő imádság hatása alatt szinte szükségképpen alakul ki a mélységesen erényes férfiú s Isten odaadó szolgája. Ezért mondja egy nagy lelki ember, hogy az olvasás, szóbeli imádság és szentbeszéd hallgatása már jelent valamit és kezdetnek jó. De az elmélkedés legyen a könyvünk, imádságunk és prédikációnk, különben állandóan tanulnánk, de bölcseségre szert nem tennénk. Ezért van oly kevés szemlélődő (kontemplatív) ember a szerzetesek, papok és hittudósok között.

(Gerson: Lib. de myst. theolog. pract., consid. 11.)

Erősen fel kell tehát tennünk magunkban, hogy ha lehetséges, mindennap elvégezzük elmélkedésünket. Elvégre minden lelki olvasmány elmélkedés lehet, ha megfontolással és imádsággal kötjük össze. De az elmélkedő imádságot mindig többre kell becsülnünk, mint a szóbelit. Sőt a szóbeli imádságnál is — ha azt nem bizonyos meghatározott időn belül kell elvégeznünk — az imádság szövegéhez hozzáfűzhetünk elmélkedést és követhetjük szívünknek Istenhez való belső, magasabb fel-emelkedését. Az elmélkedő imádságnak igazi főiskolája azonban Szent Ignác lelkigyakorlatai, melyekben a főfoglalkozás az elmélkedés. Az ember ezekben megtanul elmélkedni vagy újra megtanulja azt, ha kizökkent a gyakorlatból.

X. FEJEZET

AZ EGYHÁZI ÁJTATOSSÁGOK

Imádságos életünkben meglehetősen fontos az egyházi ájtatosságok gyakorlata.

1. Az úgynevezett ájtatosságok valamenyenien az istentiszteletnek gyakorlatai s lé-

nyegük szerint az imádságnak és istentiszteletnek ténykedéseihez tartoznak.

Az ájtatosságok tárgya mindig olyasvalami, amit a hitből merítünk vagy ami hitünkkel összefügg. Ennyiben az ájtatosságok nem újdonságok. Új csupán az, hogy különböző időben a hit régi élő fáján mintegy váratlan fény-sugártól találva egy-egy új virág fakad, mely a hívek figyelmét magára vonja s így a lelkek különleges hajlamának, csodálatának és vonzódásának tárgya lesz s az Egyház jóváhagyásával mint áhítatgyakorlat a nyilvános ájtatosságok sorába emelkedik. Régi dolgok ezek, de új megvilágításban. Szerzőjük a Szentlélek, kinek isteni munkálkodása abban áll, hogy az Egyházat minden igazságra megtanítsa s ezen áhítatgyakorlatok bevezetésével a kor szükségleteihez képest a segítségnek és vigasztalásnak új forrásait fakassza s az Egyház életének tevékenységét oly célok felé irányítsa, melyeket az isteni Gondviselés az évszázadok folyamán eléje tűz.

2. Az ájtatosságoknak első és legtermészetesebb ténykedése az imádság, mert az ájtatosságok a valláshoz tartoznak s a vallás fő-ténykedése az imádság. Az ájtatosságok a híveket imádságra hívják s amennyiben ők a hívást követik, az ájtatosság a mindennapi élet

szokásává és így a szokásos imádságnak eszközévé lesz. Gondoljuk csak meg, hogy az ájtatosságok mily bőségesen ajándékozták meg az Egyházat különféle imádságokkal, ünnepekkel és szertartásokkal. Ha a szentmisén és szentáldozáson kívül az összes ájtatosságot, Szűz Mária és a szentek tiszteletét ünnepi szertartásaikkal, imáikkal, vallásos szokásaikkal együtt az egyházi életből kikapcsolnók, mennyire ártana az imádságos életünknek, milyen szegénynek tünnék fel egyházi évünk s milyen változatos disztől és ékességtől fosztanók meg templomainkat! Az ájtatosságok öltöztetik az Egyház ligetét az imádságok és ájtatosságok állandóan új és friss virágdiszébe.

3. S az imádsággal együttjár az imádságnak minden kegyelme is. Ezen ájtatosságok révén felfokozott imádság segítségével a hittitkokban rejlő kegyelmi hatások is felfokozódnak, mintegy folyékonnyá válnak és hatalmas áradatban ömlenek az Egyházra. A közös ájtatosságnak imádságáldása egész korszakot képes megújítani s beléje friss, termékeny életet vinni. Azt mondják, hogy Isten a szentek, szerzetesrendek és nagy ájtatosságok által újítja meg állandóan a föld színét.

4. Az ájtatosságok annyira vonzzák az embert az imádságra s annyira fellendítik az

imádságos életet, hogy önkénytelenül Ozeás szavai jutnak eszünkbe: „Ádám köteleivel vonzottam őket.” (Oz. 11, 4.) Az ájtatosságok által ugyanis a jó Isten lelkünket egészen a magáévá teszi. Az ájtatosságokban Isten mindenegybes embernek és egész korszaknak jelleméhez, szellemi irányához és sajátságaihoz alkalmazkodik. Ezek a sajátságok annyifélék, ahány korszak és ember csak van. Ezért támaszt a Szentlélek oly sok, változatos és új ájtatosságot. Támogatja és vezeti általuk az Egyházat szívének abban a jóságos munkájában, hogy az igazságnak és tudománynak kincseit, melyeket isteni Jegyese hozományul adott neki, kikutassa és kutatásának eredményeit gyermekeinek befogadó képessége és szüksége szerint kifejlessze s ezáltal szépségének, változatosságának és vonzóerejének varázsát növelje. Így keletkeznek az előírt istentiszteletnek régen fennálló módjai mellett állandóan újabb formák, melyek átalakítják a hagyományos ájtatosságok komolyságát, merevségét és szigorát s mindenegybes ember sajátosságának és ízlésének megfelelnek. Az Egyház ájtatosságai olyanok, mint Assverus pompás nagy lakomája. (Eszter 1, 3.) Mindenki megtalálja azt, ami neki megfelel és amit kíván. Ezáltal az imádság kegyelme oly

alakban kínálkozik neki, mely lelkesíti és vonzza. Isten és az Egyház mintegy követnek bennünket az ájtatosságokban, alkalmazkodnak ízlésünkhöz és szinte kísértésbe jövünk, hogy azt mondjuk, lelki inyenckedésünkhöz, hogy minket a nagy kegyelmi eszköz, az imádság számára megnyerjenek. Ki állhat ellen Istennek, ha még hozzá annyira emberi módon bánik velünk? Azt mondhatnók, hogy Isten így akar megnyerni bennünket nagy stílben az ájtatosságok által az imádságnak. Bárcsak nagy sikert érne el nálunk! A maga számára semmit sem nyer vele. Bennünket akar az imádságra s az imádság által minden jóra, a tökéletességre, a mennyországra megnyerni!

XI. FEJEZET

AZ IMÁDSÁG SZELLEME

1. Valamely dolognak „szelleme” alatt értjük annak lényegét, magvát, azt, ami benne legnemesebb, leghatékonyabb, mintegy ama föltételek belső elvét és összegét, melyek nélkül valami nem létezhetik. Az imádság szelleme tehát az, ami az imádságban tulajdonképpen működik, ami az imádsághoz vonz és fűz minket, az, ami imádságunkat hatha-

tóssá teszi s ami bennünket az imádság magasztos céljához segít.

2. Az imádság szelleme tehát három dologból áll.

Az első az imádságnak nagyrabecsülése és eleve meggyőződés arról, hogy az imádság már magában fönséges és magasztos. Át kell hatva lennünk attól a tudattól, hogy magában véve jobbat és fenségesebbet nem tehetünk, mint hogy imádkozunk. Hisz az imádság Istennel való beszélgetés és foglalkozás. Ez a legnagyobb, amit az imádságról mondhatunk. Kétségkívül Isten akarata szerint más fontos teendők is van, pl. állapotbeli kötelességeink teljesítése, de bizonyos értelemben ez is imádság s Istennek való szolgálat. Közöttük mégis különbség van. Mindaz, amit Isten akarata szerint az imádság mellett tennünk kell, nem vonatkozik egyenesen Istenre, hanem Istenen kívül álló valami olyanra, ami Istenhez tartozik s valamelyes módon reá vezethető vissza. Az imádság azonban közvetlenül reá vonatkozik és Istennek személyes szolgálata. Az imádság az istentiszteletnek tevékenysége s az istentisztelet erénye az isteni erények után a legmagasztosabb és legfenségesebb. A világi életben is igen nagyra tartják az udvari tiszteket, kik a fejedelem személyes szol-

gálatát látják el. Természetesen, hogy az imádságot értékeljük, helyes fogalmunknak kell lenni Istenről. Mivel Istent sokan nem ismerik, azért az imádságot figyelemre nem méltatják, sőt sajnós, igen gyakran minden egyébnél kevesebbre becsülik. Gyakran hallja az ember, hogy imádkozni annyi, mint semmit sem tenni, az imádság gyermekeknek, asszonyoknak, szerencsétleneknek és öregembereknek való. Eddig tán mégsem megyünk; de a könnyelműség, valamint a természetfölötti komolyság és élő hit hiánya könnyen abba a veszélybe sodornak bennünket, hogy az imádságot nem becsüljük meg érdeme szerint és egyéb foglalkozásaink alá rendeljük, melyek a kedvtelésnek vagy hiúságnak vagy más földi előnynek szolgálnak. Az imádságot úgy kell tekintenünk és annyira kell becsülnünk, mint magát Istent s e nagyrabecsülésben az imádságot, amennyire állapotbeli kötelességeink megengedik, minden más dolgunk elé kell helyeznünk s annak mindent áldoznunk. Az imádság istenszolgálat, Istennek személyes szolgálata s azért kiváltságos szolgálati ténykedés. Ebben az értelemben mondja egy kiváló hittudós, hogy inkább elvesztené minden tudományát, minthogy készakarva egy Udvözlégý Máriát elhagyjon köteles imádságaiból.

Az imádság szellemének második jellege az az élő meggyőződés, hogy az imádság feltétlenül szükséges a lelki élethez, a lelki előhaladáshoz és magához a léleküdvösséghez. Azért nem becsüljük az imádságot, mert Istent nem ismerjük és nem imádkozunk, mert nem hat át bennünket az a tudat, hogy magunktól tehetetlenek, nyomorultak vagyunk s hogy feltétlenül szükségünk van az imádságra. Ellenkezőleg, erősen meg kell győződve lennünk arról, hogy az imádság az üdvösségnek és tökéletességnek kivételt nem ismerő, nélkülözhetetlen és pótolhatatlan eszköze, és pedig nem csupán Isten egyenes parancsa folytán, hanem a dolog természetéből következőleg is. Az Üdvözítő, az apostolok, az Egyház és a szentatyák azért figyelmeztetnek oly gyakran és komolyan az imádságra, mert az imádság a természetes isteni törvényen alapszik s a kegyelem rendjének természetéhez és berendezéséhez tartozik. A kegyelem szükségessége és Isten parancsa feltétlenül az imádságra utasítanak bennünket. Tehát imádkoznunk kell, ha előre akarunk haladni és nem akarunk tönkremenni. Hiába mondogatjuk: „Aminek meg kell történnie, úgyis megtörténik, akár imádkozunk, akár nem.” Tagadhatatlan ugyanis, hogy sok minden azért történik meg, mert

imádkozunk és sok minden azért nem történik meg, mert nem imádkozunk. „De én nem tudok imádkozni.” Akkor meg kell tanulnod. Amit az embernek meg kell tennie, azt meg is tudja tenni. Mennyi mindent megtanultunk az életben, ami sokkal nehezebb, mint az imádság. „Nincs hitem, azért nem tudok imádkozni.” De van kegyelmed az imádságra. Imádkozzál a hitért és lesz hited. Az imádsággal tanultunk meg hinni. Azon a napon, amikor az imádsággal nem törődünk és elhagyjuk azt, visszafelé megyünk a veszedelem, a bűn és kárhozat felé. Az élet olyan utazás, mely telve van veszéllyel és bűnös alkalmakkal. Sajnos, az emberek rendesen éppen olyanok, mint a környezetük, semmivel sem jobbak. Milyen nagy kegyelem és különös oltalom Istentől az, hogy állandóan jó környezetben lehetünk, a csábítástól védve maradunk s a körülöttünk levő gonosztságot észre sem vesszük. E különös oltalom nélkül az ember egyik veszélyből a másikba jut és elvész abban. Hogyan nyerhetjük meg és biztosíthatjuk magunknak ezen oltalmat? Az imádság által. Az imádság által megragadjuk Isten kezét s e kéz vezetése mellett senki sem vész el, éppoly kevésbé, mint a gyermeket nem érheti baj, kit anyja kezénél fogva vezet. Aki ezt a kezet meg nem ragadja, az maga

lássa, hogy hova jut. Az imádság tehát olyan eszköz, melyre mindenkinek szüksége van. De egyszersmind elégséges eszköz is mindenre. Imádság nélkül nem érünk el semmit, imádsággal mindent.

Az imádság szellemének, erejének harmadik vonása az imádságban való föltétlen bizalom. Általa mindenre képesek vagyunk, mindent elérhetünk, mert Isten az imádságnak mindent megígért.

„KérjeteK és elnyeriteK.” Ez a bizalom azt a szilárd meggyőződést jelenti, mely szerint semmi nincs, amit jó és kitartó imádsággal ki ne eszközölnénk, ki ne kényszerítenénk. Természetesen annak olyan imádságnak kell lennie, mely az ész és lelkiismeret egyéb követelményeinek is megfelel. Aki csak imádkozni akar s a mellett fut minden bűnalkalom után és azt hiszi, hogy így is védekezhetik a bűn ellen, az gúnyt űz az imádságból és valóságos csodát követel. Ettől eltekintve valóban igaz, hogy az imádságra nézve minden lehetséges, még a legnehezebb és legfenségebb dolog is, t. i. a szív átalakítása és a tökéletesség elérése.

Van a katekizmusban egy aranyigazság az imádságról. E szerint az imádság minket érzelmeinkben mennyeivé és istenivé tesz.

A bölcsekkel való érintkezés bölcsekké, Istennel való érintkezés hozzá hasonlóvá tesz bennünket gondolatainkban, elveinkben, érzelmeinkben, beszédünkben és szándékainkban. Lassan-lassan az Ő képét öltjük magunkra. Ez csendben, fokozatosan, észrevétlenül történik, de annál mélyebben és tartósabban. Bármennyire világias lehet gondolkodásunk, lassankint egészen más lesz a szellemünk és szívünk. Ami azelőtt nehéz, keserű és ellenszenves volt, az könnyűvé, édessé és kíváncsossá lesz; a világ, mely azelőtt elbűvölt bennünket, elveszti varázsát, csupán Isten és az örökkévalóság lesz előttünk nagy és vágyakozásunkra érdemes. Ez a teljes győzelem természetünk földiessége fölött, mely a kitartó imádságnak s az általa szerzett kegyelemnek hatása. Kedves iskola ez, hasonlít ahhoz, melyet egykor mint gyermekek édesanyánk ölében végeztünk. Végtelen sok magasztos és fontos dolgot tanultunk ott; megtanultunk gondolkodni, beszélni s minden fáradság és megerőltetés nélkül emberek és keresztények lettünk. Volt egy kedves lény, az édesanyánk, ki fölénk hajolt, gyermek lett velünk, mindent gyermekiesen megmagyarázott és magához fölemelt úgy, hogy az ő modorát, gondolkodását és beszédmódját sajátítottuk el. Így történik az

imádságban is. Az imádságban Isten, a Teremtőnk tanít és nevel bennünket és másodszer alakítja ki bennünk az Ő képét, valami fontos, isteni képmást.

Ugyanezt a bizalmat ápolja lelkünkben az imádság akkor is, amikor felebarátunk üdvösségére akarunk közreműködni. Felebarátunk üdvössége és tökéletessége a kegyelem munkája és nem a természeté. Isten a kegyelem ura és minél bensőbb összeköttetésben vagyunk Istennel, annál inkább lehetünk a kegyelem közvetítője és irányítója. Minden külső és természetes dolog csupán fegyver. De mire képes a legtökéletesebb fegyver emberi kar nélkül? Ami bennünket Istennel összeköt, az természetfölötti, az imádság. — Isten azért is követeli az imádságot, hogy általa felebarátunkon segítsünk. A világot nemcsak munkánkkal kell megtérítenünk, hanem imádsággal is. Ez a szabály érvényes éppúgy reánk, mint felebarátunkra nézve. Ezt Isten rendelte, hogy Ővé legyen az elismerés és tisztelet s hogy fel ne fuvalkodjunk, kevélységben magunknak tulajdonítva azt, amit Isten művelt. Az imádság sokkal hatalmasabb eszköz még mint a prédikáció vagy bármi más. Mindíg és mindenütt imádkozhatunk s az imádság hatása nagyobb kiterjedésű és általánosabb. Szóval

és írással csak kevés emberre tudunk hatni. De az imádság felszáll Istenhez s áldásával megtermékenyülve mint kegyelemeső hull népekre, országokra, világrészekre és évszázadokra. Valóban igaz az, hogy a hit terjedésének s az Egyház reformjának története az imádság története. Aki legjobban tud imádkozni, az a legjobb hithirdető, a legjobb polgár és hazafi. Ezt kell nekünk, a huszadik század gyermekeinek különösen megjegyeznünk. A munka jegyében élünk, mely nagy, fáradhatatlan, sőt túlfeszített, de sajnós, csak külső munka. Csak a külső, természetes cselekedetnek és működésnek van ma becse és értéke és annak, ami zajt és feltűnést kelt a világban. A mi korunk valóban dolgozó állat, mely minden erejét megfeszíti, hogy önmagát fölfalja. Mi marad meg végül mindebből? Minden elmúlik és mi vele. Csak a jámborság bírja az idő és örökkévalóság ígéreteit. (I Tim. 4, 8.) „Imádkozzál és dolgozzál”, ez a helyes, keresztény és örökéletű jelszó.

3. Az imádság szelleme tehát az imádságnak nagyrabecsülése, szükségességéről való gyakorlati meggyőződés s az imádságnak mindent kieszközlő erejében való bizalom. Az imádságnak ez a szelleme a legértékesebb kegyelem a lelki életben, minden kegyelemnek

alapja, a jónak kezdete és befejezése és minden eszköznek eszköze. Amíg az imádságnak ez a szelleme van bennünk, addig Isten és minden jó mélyen gyökerezik bennünk s mindent pótolhatunk és jóvátehetünk. E szellem nélkül bizonytalan a helyzetünk Istennel szemben. Nem bízhatunk magunkban. Sőt a legnagyobb szerencsétlenség, ha belőlünk ez a szellem teljesen kiveszett. Az olyan embernek nincs többé alapja és talaja Istenben. El kell száradnia és pusztulnia. Egy nagy, szent lelki vezető, Ligouri Szent Alfonz sok hasznos könyvet írt, többek között egy egészen kicsiny kis könyvet, melynek előszavában azt mondja, hogy ezt a könyvecskét tartja legfontosabbnak és leghasznosabbnak; ha minden műve elveszne s csak ez az egy maradna meg a világon, akkor ő teljesen megelégedettnek és megjutalmazottnak érezné magát. E könyvecske az imádságról szól.

Ezért foglaltuk itt röviden egybe mindazt, ami a lelki élet első alaptételéhez tartozik: az élő meggyőződést az imádság fenségéről, szükségességéről, hathatóságáról és könnyűségéről.

MÁSODIK ALAPTÉTEL

TAGADD MEG MAGAD!

Az imádság szükséges és minden jónak a kezdete. De csak a kezdete. Az imádsághoz szükségkép az önmegtagadásnak kell kapcsolódnia, mely a három alaptétel közül a második s amelyből lelki életünk biztos és öröndetes tartalmat nyer.

I. FEJEZET

HELYES FOGALMUNK AZ EMBERRŐL

Az imádság gondolkozásunkat rendezi és Istenre irányítja. Aki Istent ismeri, annak könnyű az imádság. Az önmegtagadás gondolkodásunkat önmagunkra irányítja. Arra tanít, hogyan kell önmagunkkal bännünk. Hogy pedig helyesen bännünk magunkkal, ismernünk kell magunkat s önmagunkról és természetünkről helyes fogalommal kell bännünk.

Három különböző nézet van az emberről.

1. Az első nézet szerint az ember eredetétől fogva és természete szerint teljesen jó és tökéletes. A megromlás csak később következik, éspedig nem önmagából, hanem a romlott világgal való érintkezés és annak káros befolyása nyomán. Azért az embernek semmi más nem kell tennie, mint magát a megrontó külső befolyásoktól megóvni. Egyébként szabadjára engedheti magát és kialakulhat úgy, amint természete sugallja.

Ez az ú. n. naturalisták különböző árnyalatú nézete. Ők az egész természetfölötti rendet tagadják s nem akarnak tudni az eredeti bűnről s annak szomorú következményeiről az emberben. Mindent alapjában felforgató optimizmus ez. Nem akarja látni azt az érezhető és szinte kézzelfogható rendetlenséget és pusztulást, mely sajnos, megvan és megnyilvánul az emberben s ezáltal felborítja az egész kereszténységet.

2. A második nézet épp az ellenkezőjét állítja. Valamikor az embert jónak teremtette az Isten, de az eredeti bűn annyira tönkre tette, hogy nincs lényében semmi jó, hanem csupa bűn. Maga Isten sem képes őt többé bensőleg jóvá tenni. El kell néznie a belső gonoszsgot s azt mintegy külsőleg

eltakarnia Fiának igazságosságával, amelyet az ember hit és bizalom által alkalmaz magára. Az ember önmagától még a mennyországban is rossz marad. Így gondolkodtak a 16. század reformátorai. Ez a legmélyebb pesszimizmus, sőt mondhatjuk, hogy a manicheizmus egyik faja, mert kétségbe vonja, hogy Isten a rosszat, melyet egyszer megengedett, képes legyőzni. Mivel az említett megigazulási mód esztelenség, nem is marad más hátra az emberre, mint hogy maga miatt kétségbe essék.

3. Végül a harmadik nézet azt tanítja, hogy Isten az embert eredetileg jónak és igaznak teremtette, de az ember a kígyótól elcsábítva elbukott s az eredeti bűnnel, valamint a megszentelő kegyelem elvesztése által nemcsak természetfölötti célját veszítette el, hanem természete, ha nem is lényegileg, mégis érzékenyen megsérült a rendetlen kivánságok által. A szent keresztség visszaállítja a kegyelmi állapotot, az ember belsőleg jó, igaz és megszentelt lesz, csak a vágyaknak és rendetlen szenvedélyeknek hatalma marad benne vissza, mely ugyan nem fosztja meg szabadságától, de kemény küzdelmet okoz és állandó alkalmat szolgáltat a bűnre. E küzdelmet az ember Krisztus kegyel-

mével, saját közreműködésével, az Egyház kegyelemeszközeinek használatával, imádsággal és az önmegtagadás gyakorlásával győzedelmesen kiállhatja. .

Ez a katolikus keresztény felfogás az emberről. És csak ez az igazi és helyes felfogás, mert Istenre és emberré nézve egyaránt igazságos, megaláz és felemel, figyelmeztet, ösztönöz és reményt nyújt. E felfogás minden helyesen old meg: elismeri, hogy Isten minden igazságosságnak szerzője és befejezője s az embernek megadja azt a kitüntetést és érdemet, hogy saját üdvösségének munkása lehet. E felfogásban egyik részről sincs túlzás. Ez a legenyhébb pesszimizmus s a legészszerűbb és legnemesebb optimizmus.

Különösen nagyfontosságú annak a megállapítása, hogy üdvösségünkben való közreműködésünknek mindenekelőtt az önlegyőzés jegyében kell állnia.

II. FEJEZET

MI AZ ÖNLEGYŐZÉS?

Az önlegyőzést önmegtagadásnak is nevezzük. Erre a szóra az emberek már előre rémképet látnak. Pedig semmi sem rosszabb, mint

az alaptalan félelem, melyet leggyökeresebben úgy szüntetünk meg, ha kimutatjuk, hogy a félelem tárgya és oka csupán képzelődés. Így vagyunk az önmegtagadással vagy önlegyőzéssel is. Elég megvizsgálnunk, hogy mi az tulajdonképen, és kibékülünk vele.

1. Mi tehát az önlegyőzés? Nem más, mint az az erkölcsi kényszer és erő, melyet alkalmaznunk kell, hogy az ész, lelkiismeret és hit szerint éljünk, az az erő kifejtés, mely szükséges ahhoz, hogy kötelességeink szerint cselekedjünk s valóban azzá legyünk, aminek lennünk kell és lenni akarunk, t. i. érdemes, nemes emberek. Hogy ez most csak ilyen erő kifejtéssel lehetséges, az az első bukásnak fájdalmas következménye s emlékeztető jel arra, hogy az eredeti bűn az örökségünk. Valamikor ez könnyen és vidáman ment. Most már többé nem. Az erő kifejtésből, melyet önmagunkra alkalmaznunk kell, származnak ugyanazon dolognak különböző megnevezései: önlegyőzés, önuralom, lemondás, önmegtagadás és öngyűlölet. Ezek mindmegannyi megnevezések, melyek ugyanegy fogalmat jelölnek meg s a Szentírás szerint joggal vonatkoznak arra a miatt a fáradság és erő kifejtés miatt, amelybe az önlegyőzés kerül. Ezek a nevek fölkeltek bennünk a küzdelem-

nek, a tartózkodásnak és lemondásnak gondolatát s ez lelkünkben bizonyos nemtetszést vált ki. A nehézséget nem annyira a dolog okozza, — kell azt akarnunk és értékelnünk — hanem mi magunk, jelenlegi gyenge és érzékeny természetünk, melyet meg kell javítanunk.

2. Mármost mi tulajdonképen küzdelmünk tárgya? Mit kell megtámadnunk és legyőznünk? Mindenekelőtt nem a természetünket. Azt nem mi teremttük. Az nem a mienk, hanem Istené! Használhatjuk, de nem szabad neki ártanunk. Hasonlóképen nem természetünknek képességei az önmegtagadás tárgya. Ezekre szükségünk van. Nélkülük nem élhetünk és nem cselekedhetünk. Minél erősebbek és tökéletesebbek azok, annál jobb. Ezért a szenvedélyek ellen magukban véve szintén nem kell küzdenünk. A szenvedélyek természetünknek szükséges berendezéséhez tartoznak s magukban véve jók vagy legalábbis közömbösek, csak akkor lesznek rosszak, ha visszaélünk velük.

Mindez nem az önmegtagadás tulajdonképeni tárgya, hanem a mindezekben előforduló rendellenesség. De hát mi a rendellenes? Minden, ami ellenkezik a végcéllal s ami által

a végcélt elveszítjük; minden, ami abba a veszélybe sodor bennünket, hogy végcélunkat eltévesztjük s végül minden, ami egyáltalán nem mozditja elő végcélunkat. Rendellenes tehát elsősorban minden bűnös dolog, rendellenes mindaz, ami veszélybe sodor s amit szükség nélkül teszünk és megengedünk, végül minden haszontalan dolog, melyet nem tudunk megokolni s ami nem bírja el értelmünk, lelkiismeretünk és hitünk bírálatát. Ez és csakis ez az önmegtagadás tulajdonképeni tárgya, ez ellen kell küzdenünk, ezekben kell magunkat megtagadnunk, ha okos és tiszta életet akarunk élni.

3. Ezekután világosan megértjük az önmegtagadás igazi célját. Nem az a cél, hogy természetünket akadályozzuk, gúzsba kössük, megrontsuk és elpusztítsuk, hanem ellenkezőleg, hogy támogassuk, ellenőrizzük, vezessük, irányítsuk, neveljük, javítsuk, erőssé, készséggé, minden jóra hajlandóvá és kitartóvá tegyük, hogy amennyire csak lehetséges, fel-emeljük ismét eredeti állapotának tisztaságába, jóságába és szentségébe, ügyessé és cselekvésében gyorsá tegyük, hogy képességeit Isten szolgálatában s az emberek támogatásá-

ban és üdvösségük előmozdításában tökéletes módon használhassa.

Tehát a kényszer, az erőszak s a kellemetlen érzés állapota, melyek az önmegtagadást kísérik, nem cél s nem is lehet az. Az ember nem szenvedésre, hanem lelki és testi boldogságra született. Hiszen így volt ez eredetileg s csak a bűn által lett másképp. A szenvedés tehát csupán kísérő mellékkörülmény, nem végcél, hanem átmeneti állomás a dicsőséges győzelemhez és a békéhez. Maga a kínos érzés is lassankint megszűnik, éspedig annál jobban, minél határozottabban és bátrabban látunk az önlegyőzés munkájához és minél nagyobb kitartással folytatjuk azt.

4. Még világosabban látjuk az önlegyőzés lényegét és jelentőségét, ha megfontoljuk, hogy milyen helyet foglal el az erények között s melyik erényhez tartozik. Tulajdonképpen nem tartozik egyes, meghatározott erényhez. Mindenütt szerepel, ahol erőszakot és erőt kell kifejtenünk. Leginkább a mértékletességhez és erősséghez tartozik a szerint, hogy szenvedélyünknek valamely rendetlen túlkapását kell megfékeznünk és visszatartanunk, vagy valamely nehéz vállalkozásunkhoz határozottságra, bátorságra és kitartásra van szükségünk.

Ez tehát az önlegyőzés vagy önmegtagadás és semmi más. Az önlegyőzés a legegyszerűbb és legtermészetesebb dolog, mely adott körülmények között lehetséges. Semmi mást nem kíván, mint azt, amivé lennünk kell s amik lenni magunk is akarunk, t. i. azt a fáradságot, melyet ki kell fejtenünk, hogy értelmes, tiszta, nemes emberek és jó keresztények legyünk. Amint Szent Ignác elmélkedési könyvében röviden és helyesen mondja: az önmegtagadás munkája teszi lehetővé, hogy az embert cselekvésében valamely rendetlen szenvedély ne vezesse. Aki az önmegtagadásról többet gondol, az képzelődik és árt az önmegtagadás hírnevének. Az önlegyőzéstől való borzalom legnagyobbbrészt onnan származik, mert téves és ferde nézetünk van róla. E felfogás szerint az önlegyőzés valóban az úton álló oroszlán (Péld. 26, 13.), rémkép és kínpad, amelyen a mi nemes és Istentől teremtetett természetünket jogaitól megfosztják és halálra kínozzák. Pedig mindebből egy szó sem igaz. Mennyire fontos tehát, hogy helyes fogalmaink legyenek. Ezek megszüntetnek minden nehézséget.

III. FEJEZET

MIÉRT KELL MAGUNKAT MEGTAGADNUNK?

Ahány nap van az esztendőben, annyi, sőt annál is több okunk van az önmegtagadás gyakorlására.

1. Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy bukott állapotban vagyunk s ez a rendtelenség és romlottság állapota. Ezt nagyon is érezzük. Egész természetünk olyan, mint a bütykös fahasáb, melyet keresztülszőnek és átereznek kicsinyes, veszedelmes és gyakran szennyes hajlamok és vágyak, melyek megnehezítik a jót, gonoszságra ösztönöznek s a bűnre kedvet ébresztenek bennünk. Telve vagyunk önzéssel, kevélységgel, irigységgel, gyávasággal, türelmetlenséggel, érzékiséggel, lustasággal és állhatatlansággal. A legjobb nevelésű ember is elszomorító módon nemtelenné, sőt aljassá válhatik, mihelyt nem fejt ki elég erőt önmagával szemben. Ha csak egy napra is szabadjára engedjük gonosz szenvedélyeinket, hihetetlen gonoszságba sodorhatnak bennünket. A veszedelmes állatokat ketrecben és zár alatt tartjuk s még a szelídítettben sem bízhatunk feltétlenül. Az emberben valóban állat lakozik. Nincs olyan közön-

séges és aljas dolog, melyre az ember képes ne lenne, ha meg nem fékezett szenvedélyei űzik. Az egyetlen segítség ebben az Isten kegyelme s az önuralom hatalma.

2. Emberek vagyunk s itt a világon emberek között élünk. A világ nem éppen pokol, de nem is mennyország. Az élet utazás, de nem csupa kéjutazás; az élet komoly küzdés és munka, a munka pedig kifáraszt; az élet hadiszolgálat s nem vonhatjuk ki magunkat alóla; az élet küzdelem, életre-halálra szóló harc; az élet bánattal és örömmel, boldogsággal és szerencsétlenséggel van átszőve, egyszer felfokozza kedvünket a vakmerőségig, máskor lever bennünket kishitűséggel és kétségbeeséssel; az élet sok emberrel való együttlét, kiket egymással a különféle társaságok, rendek, állások és életpályák hálózata köt össze s minden hivatás és minden állás mindmegannyi áldozatot követel. Ki tud mindezeknek megfelelni önlegyőzés nélkül s magának az önmegtagadásnak ki tud megfelelni óriási türelem nélkül? Mindenki vel szemben türelmet kell gyakorolnunk, magunkkal, felebarátainkkal s magával Istennel szemben. A türelem pedig önmegtagadás nélkül lehetetlen.

3. Keresztények vagyunk. A keresztény

vallásban minden önmegtagadásra kötelez bennünket. Az Udvözítő, vallásunk alapítója, tanításával és példájával az önmegtagadást hirdeti. Ő az élő önmegtagadás életének minden titkában a jászoltól a keresztig. Elengedhetetlen föltételül állította az önmegtagadást arra, hogy valaki követője és tanítványa lehessen (Mt. 16, 24.), s vallásának ismertető jegyévé és jelképévé tette azt. A keresztény hit valóságos keresztje büszke tudásvágyunknak s fegyvertára mindama okoknak, melyek önmegtagadásra indítanak; a parancsolatok mindmegannyi tárgyai és indítóokai az önmegtagadásnak, maguk a szentségek is jelentésük szerint jelképei az önmegtagadásnak és megvalósítják azt a kegyelem által, amelyet szereznek. Szent Pál felfogása szerint az egész keresztény élet meghalás és eltemetkezés Krisztussal. (Róm. 6, 4. és Kol. 3, 3.) Egész kereszténységünk üres és hiábavaló az igazi önmegtagadás nélkül, mely képessé tesz bennünket arra, hogy minden súlyos bűnt elkerüljünk, minden parancsot megtartsunk, minden kísértésnek ellenálljunk. Csak az önmegtagadásnak keskeny ösvénye és szoros kapuja vezet a mennyországba. (Mt. 7, 14.) Aki az önmegtagadást elvből megveti, Istent gyűlölő

szabadgondolkodó, s a kereszténységet s a keresztény világnézetet is elveti.

4. Továbbá erényeseknek kell lennünk. Csak az erények által érhetjük el célunkat. A célhoz vezető lépések a jócselekedetek. Hogy jól cselekedhessünk, erőre van szükségünk. Az erények alkotják ezt az erőt. Az erény nem más, mint állandó erő és képesség jól cselekedni. Többé-kevésbbé pedig minden erényre szükségünk van, többé-kevésbbé minden erény nehéz. Ebben lesz segítségünk-re az önmegtagadás és önlegyőzés. Mint láttuk, az önmegtagadás nem külön erény, hanem segít bennünket az összes erényekre. Hisz az erény önmagában szép, kíváncsú és vonzó. Azonban visszatart és elijeszt tőle a nehézség, amibe annak megszerzése és gyakorlása kerül. Az önlegyőzés megszünteti ezt a nehézséget. Aki tehát megtanulta önmagát legyőzni, az minden erénynek kulcsát tartja kezében. Ebben áll az önmegtagadás igen fontos jelentősége az erényes életben.

5. Ugyanezt kell mondanunk az érdemekről, melyek nélkül a mennyországot senki el nem nyerheti. Legbiztosabb érdeme az önmegtagadás munkájának van; mert abban, ami természetünk érzései ellen irányul, semmiféle csalódás el nem képzelhető; de a legnagyobb

érdemet szerzi meg az önmegtagadás, mert a legnehezebb s a legfönségebb erények gyakorlására képes. Mekkora vágyódással fogja lelkünk keresve keresni az áldozatot s az önmegtagadásnak minden kis gyakorlását, ha közeledik az örökkévalóság, mikor cselekedeteink érdeme fölött határoznak! És mennyi ilyen nagy és kis önmegtagadást végezhetünk naponkint, ha valamelyes gondot fordítunk rá!

6. Ha ez így van, akkor kétségkívül az a legjobb lelkipap, aki önmegtagadásra szorít bennünket, az a legjobb lelki olvasmány, mely az önmegtagadás művészetére tanít. „Annyira haladsz előre, amennyi erőt veszel magadon” — mondja a jó öreg Kempis Tamás. A valódi és őszinte lelkiség egész biztosan abban áll, hogy szívünket a bűnöktől megtisztítjuk, erényes cselekedeteket végzünk s így a rendetlen szenvedélyeket kiirtjuk. Mindezt elérhetjük az önmegtagadás által és csak általa. Az önmegtagadás a valódi aszkézisnek próbaköve.

7. Végül akarjuk és kell is akarnunk, hogy korszerű, „modern”, „a mai világba illő” emberek legyünk. Helyesen értelmezve, azt jelenti ez, hogy haladnunk kell a korrallal, amelyben élünk s annak minden helyes nézetét és törekvését magunkévá kell tennünk és

magunkban fejlesztenünk. Ez ellen Istennek nincs kifogása, ellenkezőleg az ilyen eszmék és ösztönzések mindig irányítások, melyekkel Isten az emberiséget és a korszakokat az általa kitűzött célhoz vezető útra tereli. Manapság ugyanis rendkívül sokat beszélnek és vitatkoznak műveltségről, kultúráról, haladásról és általában civilizációról, különösen pedig az egyéniség, személyiség és jellem kialakításáról. És joggal. Mert mit használ minden külső haladás, minden tudomány, minden művészet és nemzetgazdaság, ha maga az ember műveletlen, ha mint barbár és elmara-
dott, mint erkölcsi koldus és a leggyalázato-
sabb szenvedélyek nyomorult rabszolgája áll a világ pompája közepette, mely az ő alkotása, mint a Próféta mondja: „Eltelt a föld ezüst-
tel és arannyal és nincs vége kincseinek...
s köztük meghajolva áll az ember s meg-
alázva a férfiú.” (Iz. 2, 7.) De hát mi egyéb a jellem, személyiség vagy egyéniség kiala-
kítása, mint az akaratnak kiművelése, minden
jóra, nemesre és értékesre való nevelése?
S hogyan végezhetjük és érhetjük el ezen
kiművelést? Semmivel sem hatásosabban, mint
az önlegyőzéssel. Az önlegyőzés az akarat
erőpróbája. Ezt az iskolát kell az akaratnak
végigjárnia, ha a jónak eszköze akar lenni.

8. Ha jókedvvel járja végig ezt az iskolát az ember, akkor abba a megbecsültetésbe és dicsőségbe jut, amelybe Isten őt eredetileg teremtette. Az önlegyőzésnek és önuralomnak minden ténye közelebb viszi vissza az eredeti isteni képmáshoz. Akkor az lesz, aminek Isten tervezte: Isten képmása s az igazság, bölcsesség, rend, szépség, szabadság és igaz hit szentélye. De csak az önlegyőzés árán.

IV. FEJEZET

AZ ÖNLEGYŐZÉS TULAJDONSÁGAI

Fenségesen szép az önlegyőzés célja. De nem minden önlegyőzés éri azt el, hanem csak a valódi. Ennek a következő tulajdonságokkal kell bírnia.

1. Az első tulajdonság abban áll, hogy elvből győzzük le magunkat. Vannak ugyanis emberek, kik csak alkalmilag, véletlenül, mintegy kivételkép győzik le magukat, mivel kénytelenek rá s mert az önlegyőzést kár nélkül el nem kerülhetik. Ez nem elég. Az önlegyőzést mintegy sportszerűleg, sőt mint életelvet, mindent megelőzve és mintegy élet-hivatáskép kell gyakorolnunk. Erősen föl kell tennünk, hogy önmagunkra vigyázunk, nem

engedjük szabadjára magunkat, erőszakot alkalmazunk, mert különben sohasem végzünk a rendetlen szenvedélyekkel s a rosszal, mely bennünk van s folyton fenyeget és leskelődik ránk. Nem szabad ugyanis figyelmen kívül hagynunk, hogy a rendetlen és rossz nemcsak alkalmilag és véletlenül van bennünk. Sajnos, az már természetünk öröksége, melyet magunkkal hozunk a világra s amely egész életünkön át kísér bennünket. Mint Szent Pál apostol mondja, a rossz bennünk törvény, állandó, meggyökerezett szokás és szilárdan megalapozott hatalom. (Róm. 7, 23.) De a szokást csak más szokással, a törvényt csupán más törvénnyel s a hatalmat hasonló erejű más hatalommal győzhetjük le. Tehát aki biztosan akar járni, abban mintegy rögeszmévé kell válnia e mondásnak: „Le kell győznöd magad és erőszakot kell venned magadon, mert különben a rossz lesz úrrá fölötted.”

2. Ama törekvésünknek, hogy önmagunkat legyőzzük, másodszor mindent átfogónak s mindenre kiterjedőnek kell lennie. Az önlegyőzés semmit sem hagyhat figyelmen kívül, hanem mindent fel kell ölelnie, a testet és lelket, az egyes képességeket, az értelmet, az akaratot s a szenvedélyeket. Minden szenved-

dély, melyet figyelmen kívül hagyunk, titkos ellenség. Megtámadhat és leteríthet bennünket. Ki hitte volna, hogy a kapzsiság egy apostolt árulóvá és öngyilkossá tehet? Minden rendetlen szenvedély gonosz szellem, mely megfojthat bennünket.

3. Harmadszor azon törekvésünknek, hogy önmagunkon erőszakot vegyünk, folytonosnak és szünetnélkülinek kell lennie. Míg mi a sikeres önmegtagadásnak örvendünk, a rossz nem nyugszik bennünk. Mint a galandféreg állandóan megújul bennünk s mint a kertben a gaz, folytonosan burjánzik. Azért kell a gyomláló kést állandóan kezünkben tartanunk. Továbbá nehéz az embernek önmagát legyőzni s a benne lévő rossz ellen harcolni. E nehézséget csak gyakorlattal és megszokással szüntethetjük meg. Ha a megterhelt kocsi mozgásban van, egyenletesen s a körülményekhez képest könnyen halad. De mennyi biztatásra és ostorcsapásra van szükség, ha hosszabb pihenés után a kocsit újból meg kell indítani! Így történik ez az önlegyőzésnél is. Minden hosszabb szünet után újból kezdődik a nehézség. S így egész életünk bukdácsolás marad.

4. A negyedik tulajdonság az, hogy az önmegtagadást gyakorló ember ne maradjon meg a védekezésnél, hanem menjen át támadásba

s állandóan támadólag viselkedjék. Főelve ez a világi hadvezetésnek és nem kevésbé a lelki harcnak. Nem kell tehát megvárunk, míg minket támadnak, hanem nekünk kell a támadást kezdenünk. Különben megtörténhetnék, hogy meglepnek bennünket s a védekezés már késő lenne. Mindíg könnyebb támadni, mint védekezni. A támadásnál előnyben vagyunk mint cselekvők, a védekezésnél hátrányban mint szenvedők. Ha békét akarsz, készülj a háborúra. Ez a haditaktika, melyet Szent Ignác lelkigyakorlataiban tanítványainak gyakorlásul előír, t. i. ne álljanak meg a szükségesnél, hanem menjenek tovább. Ha kísértésbe jövünk, hogy a meghatározott mértéken felül együnk, vagy imádságunk megszokott idejét megrövidítsük, akkor éppen valamivel kevesebbet együnk, mint máskor és csatoljunk még valamit szokásos imádságainkhoz. Ilyen a küzdő katona Krisztus országában. Így leszünk félelmetessé a gonosz ellenség előtt. Ezek az igazi önmegtagadásnak tulajdonságai. Ez Izrael erőseinek fegyverzete. Ezzel minden ellenséggel szembeszállhatunk. De csakis ezzel!

V. FEJEZET

NÉHÁNY KÉTELY

Tagadhatatlan, hogy az igazi önmegtagadás nem gyerekjáték. Így van ez általában minden komoly, nagy és szent dologgal. Miként lehetne különben oly nagy és szép eredménye? Ingyen semmit sem adnak e világon. És ami semmibe sem kerül, az semmit sem ér. Azért nem kell csodálkoznunk, ha kételyek és ellenvetések támadnak. Ez mindig így volt, ez már benne van a dolog természetében.

1. Az első kétely az, hogy miként lehet ilyen önmegtagadó életet élni és folytatni. Az önlegyőzés parancsát az isteni Udvozító adta, és pedig minden ember számára. Ez a parancs a szerencsétlen bűnbeesés egyszerű következménye. Ezen semmit sem változtathatunk. Meg kell alkudnunk azzal a ténnyel, hogy vagy gyakoroljuk az önlegyőzést vagy elveszünk. Az önmegtagadást továbbá az ész követeli és minden komoly, józan ember helyesli. A felsorolt tulajdonságok az önmegtagadás céljából következnek, mert más természetű önmegtagadás nem vezet célhoz. De amit Isten joggal parancsol, amit minden józan ember elismer s amit az ész nemcsak

helyesel, hanem követel, az kell, hogy lehetséges és elérhető is legyen. Tényleg igen soknak sikerült és sikerül ma is. Miért ne sikerülhetne tehát nekünk is? Mi sem vagyunk segítség és eszköz nélkül. Nem egyedül kell végeznünk. Szent Pál a belső sokszoros nyomorúság miatti panaszát nem a kétségbeesés jajszavával, hanem a reményteljes és biztos győzelem kiáltásával fejezi be: „Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg engem a halálnak testétől? Az Isten malasztja a mi Urunk Jézus Krisztus által.” (Róm. 7, 24. 25.) Rendelkezésünkre áll a kegyelem, rendelkezésünkre áll az imádság, van akaratunk, melynek terjeszkedő és kitartó képessége kimeríthetetlen s van nagy bizodalunk Istenben és Istennel a győzelemre.

2. „De az ilyen önmegtagadási gyakorlat nem veszélyes és ártalmas az egészségre?” Bizonyos körülmények között ártalmas lehet, ha nem okossággal gyakoroljuk. Oktalan először, ha az önlegyőzés céljára nem ügyelünk, hanem vaktában járunk el. Az önmegtagadásnak nem az a célja, hogy a természetnek ártsunk, hanem hogy segítsük azt. Mihelyt tehát tényleg kárt okoz, az eljárást meg kell változtatnunk. De a jelentéktelen és múltó kellemetlen érzés még nem jelent sem kárt,

sem veszélyt. — Oktalan másodszor, ha a tárgyra nézve nem teszünk megkülönböztetést. Az önmegtagadás tárgya tulajdonképpen csak az, ami rendetlen, bűnös, veszélyes és haszontalan bennünk, nem maga a természet s nem is a jó és a rendes. Azokat meg kell őriznünk és gyarapítanunk. — Oktalan lenne harmadszor, ha egyszerre mindent keresztül akarnánk hajszolni. Amíg Isten időt ad rá, addig magunknak is van rá időnk. A természet és kegyelem lassan hat, csak folyton munkálkodjunk. — Végül negyedszer oktalan, ha vezetés és tanács nélkül saját felelősségünkre hatolunk előre. Hogy mennyit, mikor és hogyan tegyünk, annak a meghatározását bízuk tapasztalt lelkivezetőre. Ha e figyelmeztetésekre ügyelünk, akkor nem árt az önmegtagadás. Sokkal veszedelmesebb és ártalmasabb az, ha magunkat meg nem tagadjuk. Sokkal több ember okoz magának kárt és hal meg kevesebb tisztességgel a kevés, mint a sok lemondás és önmegtagadás miatt.

„De az önmegtagadás nehéz és mindig nehéz is marad.” Ne feledjük el, hogy nem kevésbé nehéz az önmegtagadást elhanyagolni s a szenvedélyeknek hódolni. Rövid dínom-dánom után jön a hosszú szánombánom. A nehézség a gyakorlattal mindig

kisebb lesz. A belső megelégedettség, nyugalom és vigasz kicsinnyé teszik a fáradságot és kedvetlenséget. Végül nehezünkre esik az önmehtagadás, ha nem elvből, nem mindenben és nem állandóan gyakoroljuk. Mi tényleg lelkileg betegek vagyunk s ha meg akarunk gyógyulni, gyógykezelést kell elviselnünk. „Akarom” — mennyi nehézséget legyőzött ez a szó s mennyi nagy és fenséges dolgot művelt! Tehát akarjunk! Csak akarnunk kell, akkor sikerül.

VI. FEJEZET

KÜLSŐ ÖNMEHTAGADÁS

1. A külső önmehtagadás annak az erkölcsi erőnek használata, mellyel a test külső érzékeit és képességeit szükséges fegyelemben és rendben tartjuk s úgy használjuk, ahogy az ész és lelkiismeret kívánja.

2. A külső önmehtagadás célja általánosságban az, hogy az érzékeket minden túlkapástól és minden rendetlen használatától megóvjuk s a jóra készségessé és kitartóvá tegyük. Másszóval az érzékektől el kell vonnunk mindent, ami veszélyt hoz ránk, az érzékeinknek hízeltő dolgokról le kell mondanunk, ha

nem vezet bennünket egyéb, mint az élvezet kellemessége s a testet arra kell szoktatnunk, hogy a visszataszítót és kellemetlent elviselje.

Különösen szemünket kell leszoktatnunk a kíváncsiságról; ne engedjük meg, hogy mindent lásson és olvasson, főleg ami veszélyt szolgáltat az érzékek ingerlésére. Hallásunknak a haszontalan beszédekre vonatkozó kíváncsiságát nem szabad kielégítenünk. Izlésünknek ne engedjük meg, hogy válogatva a nyaláncságokat hajhássza. Mindennel meg kell elégednie, nem szabad az étel miatt panaszkodnia s a táplálkozás mértékét túllépnie. A legnagyobb korlátozást kell tartanunk az ivásban. Érző és tapintó érzékünket a komoly munka keresztjére, mértékletes alvásra, edzésre, fáradság, hideg és meleg elviselésére kell szoktatnunk. Egészen általános, veszélytelen és mégis tartós fegyelmezési eszköz az, ha az állásunknak és állapotunknak megfelelő külső illemet megtartjuk.

3. A külső önmegtagadás gyakorlásának rendje és módja mindenekelőtt az okosságtól és a bölcs mérséklettől függ. E tekintetben irányadó és döntő az önmegtagadás célja, mely szerint a természetnek nem ártani, hanem azt támogatni kell. Fontos szabály, hogy egy és ugyanazon szigorító elv gyakorlásánál

ne sokáig időzzünk, hanem teremtsünk változatosságot. Egyszeri nélkülözés általában nem árt. Az életmód, mely az embert, különösen az ifjúságot jó erőben tartja, mindig ajánlatos és azt követni is kell. „Keveset, de hűségesen” — mondotta egy szent a külső önmegtagadásra vonatkozólag.

4. Az első indítóok a külső önmegtagadás gyakorlására testünk jelenlegi erkölcsi helyzete. Keresztény felfogás szerint a test a bűnbeesés után a rossznak és bűnnek hatalmassága. A Szentírás egyszerűen „a bűn testének”, „a bűn törvényének” nevezi, „mert a test állandóan a lélek ellen vágyakozik”. (Gal. 5, 17.) Ezért sanyargatja Szent Pál a testét (I Kor. 9, 27.) s ezt a sanyargatást apostoli küldetésének bizonyítékául emlegeti. A testnek e fegyelmezése teljesen keresztény gondolat. — Bár a vágy, mely bűnre vezet, tulajdonképen a lélekben gyökerezik, de a lélek és test egymással egyesülve együttesen alkotnak egy természeti lényt. E benső egyesülés miatt mindaz, ami az érzékekben történik, rögtön a lélekbe hat s a beleegyezés által bűnné lehet. Ki ne tudná, hogy milyen lázongást és milyen bajt okozhat egyetlen meggondolatlan tekintet? A legtöbb kísértést az érzékek keltik a lélekben. Az érzékek

fékekentartása tehát annyit jelent, mint a kísértéseket megelőzni s a gonoszság ellen magunkat elsáncolni. De a külső önmehtagadásnál nemcsak arról van szó, hogy testünket a szenvedélyességtől, az érzéki behatásokra való ingerlékenységtől, hanem egyrészt a jóra való nehézkességtől és határozatlanságtól, a félelemtől, restségtől és érzékenységtől is megszabadítsuk s másrészt benne minden jónak keresztülvitelére könnyedséget, rugékonyságot, készséget és kitartást neveljünk. Minderre pedig nincsen jobb eszköz, mint az érzékeknek és testnek sanyargatása.

Maga a lélek is hasznót húz a testi önmehtagadásból. Mindenekelőtt alázatos lesz. Az a legkevésbé sem megtisztelő bánásmód, melyben a testet állandóan részesíteni kell, gyengeségére és bűnözési hajlamára figyelmezteti; így enged a kevélységből, minden bűnnek forrásából s óvatosan és alázatosan kikerüli a bűnalkalmat. A lélek továbbá erő nyer az érzékiség fölött, sőt buzgóságra, bátorságra, lendületre, öröme és különösen könnyedségre tesz szert az imádságban. A külső vezeklés által, mely nem más, mint a testi önmehtagadás, a lélek, mint a megifjódott sas, a nyomasztó földi lapályokról frissen szárnyal az örök haza magasságai felé.

5. A külső önmegtagadást hirdetik végül a szentek is együttesen és külön, még a legszelídebbek, legbarátságosabbak és legkedvesebbek is; ebben ők csak az életnek s az Úr Jézus példájának élő magyarázói. Ők is anynyira mentek a külső szigorúságban, amennyire állásuk és körülményeik megengedték. Bizonyos, hogy a testi önmegtagadás nagyrabecsülése a kereszténység szelleméhez tartozik. Aki ezt lekicsinyelve megveti, az sohasem lesz lelki ember.

VII. FEJEZET.

BELSŐ ÖNMEGTAGADÁS

1. A belső önlegyőzés a külsővel ellentétben a belső lelki erők fegyelmezésével és rendbentartásával foglalkozik, hogy azokat a rossztól visszatartsa, a jóban megőrizze s annak megvalósításában alapossá tegye.

E belső képességek: az értelem, akarat, képzelet s az érzéki vágyóképesség.

2. A belső önmegtagadás jelentősége és fontossága kitűnik először a külső önlegyőzéssel való összehasonlításból. A külső a belsőnek csak eszköze, feltétele és gyümölcse. A belső a külsőnek célja és forrása.

A külső minden erkölcsi értékét a belsőből nyeri. Sőt a belső nélkül a külső egyáltalán nem is tartós. A külső a belső nélkül a fakírok vallásossága, közönséges idomítás, amelyet állatokra is alkalmazhatunk. — A külsőt még bizonyos körülmények között pótolhatja a belső, a magány, a lelki összeszedettség, s a szív függetlenítése által. — Végül a külsőt csak a hely, idő és mérték szerint korlátozva gyakorolhatjuk; a belsőt ellenben mindenütt és mindig lehet és kell alkalmaznunk és nincsen határok közé szorítva.

A belső önmegtagadás fontossága kiviláglik másodszor abból a viszonyból és kapcsolatból, melyben az erkölcsösséggel s általában az erényes törekvésekkel áll. Erkölcsi rend és rendetlenség, bűn és érdem a belsőtől függenek s belőle származnak. Az ember bensejéből, a megismerésből és szabadakaratból fakad az élet egész erkölcsi jellege s ott van a cselekedeteinkért való felelősség. Amit a külsőnk hozzátesz, az egyáltalán nem lényeges. A bűnt a szívben követjük el, mint az Udvözítő mondja: „A szívből erednek a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanúbizonyságok, káromlások. Ezek azok, mik megfertőzik

az embert. Mert mik a szájból jönnek, a szívből származnak." (Mt. 15, 18. stb.)

A belső önmegtagadásban általában megvan az igazi erénynek összes valódi feltétele és ismertetőjele. Igazi erény az, ami valódi tiszta alapelvből származik, tehát nem szenvedélyből, önzésből és pusztá ösztönből, hanem Istentől, természetfölötti indítóokból és becsületes akaratból; igazi erény továbbá az, ami kerül valamibe és nehezünkre esik; ha ezt tesszük, az biztos jele annak, hogy nem magunkat keressük s hogy a cselekedet természetünk ellen irányul; igazi erény végül az, ami tényleg előbbre visz bennünket, t. i. ami eltávolítja azon akadályokat, melyeket mi magunkban Isten kegyelmei elé gördítünk. A valódi, tiszta erénynek mindezen feltétele csak a belső önmegtagadásban van meg. Azért azt az összes hittudósok és szentek mindig az erény, tökéletesség és szentség csálhatatlan próbakövének tekintették és nevezték. Így tekintette s e szerint ítélte meg az erényt az isteni Üdvözítő, az életszentség csálhatatlan tanítómestere. A farizeusok, a modern zsidóság eme erényhősei, külső ál-szentségük ellenére előtte nem voltak egyebek, mint betakart és bemeszelt sírok, melyek

undoksággal és porral vannak tele. (Mt. 23, 27.)

3. Ha tudni akarjuk, hogy miben kell különösen önmegtagadást gyakorolnunk, akkor azt kell felelnünk: először abban, ami hivatásunkhoz tartozik, ami tehát akadályoz bennünket állásbeli kötelességeink teljesítésében; másodszor abban, amire mindenkinek különösen szüksége van, ha figyelembe veszi személyes nehézségeit és természeti hibáit, legyenek azok külsők vagy belsők; végül harmadszor abban, amit Isten tőlünk kíván és követel.

VIII. FEJEZET

ÖNMEGTAGADÁS AZ ÉRTELEMRE NÉZVE

Most áttérhetünk annak részletezésére, hogy mi lehet és mi legyen az önmegtagadás tárgya.

1. Ha az értelemről van szó, akkor az önmegtagadás tárgya csak valami hiány és rendetlenség lehet, amellyel hibázunk értelmünk működésénél; tehát a hiány vagy többlet értelmi tehetségünk kiképzésénél vagy használatánál.

2. Az értelem az a tehetség, mellyel az

igazságot megismerjük. Az igazságot ismeretek elsajátításával fogjuk fel. Tehát az ismeretek és a tudás megszerzése alkotja az értelem kiképzését. E kiképzés elsőrangú és elengedhetetlen gondja az embernek, mert az értelem kitüntető, legelőkelőbb s az életre nézve bizonyos értelemben legszükségesebb képességünk. Tudatlanok senkinek sem kellenek, sem Istennek, sem a világnak, sem az ördögnek.

3. Az ismeretek elsajátításában történhetik tehát mindenekelőtt mulasztás. Azok az ismeretek, melyeket el kell sajátítanunk, biztosak, világosak, helyzetünknek elégségesek és széleskörűek legyenek. A futólagosságot, felületességet és szellemi restséget le kell győznünk. Ama igazságok közül, melyeket meg kell szerezniük, mindenekelőtt nem szabad hiányozniok a vallási igazságoknak, a magasztos és örök igazságoknak (*rationes aeternae*), melyek köztünk és a külvilág között, a világ és Isten s az örökkévalóság között lévő nagy vonatkozásokat tárják elénk s igazi keresztény világnézetet nyújtanak. Kétségkívül ez a legmagasztosabb, amit az emberi értelem képzettségében nyerhet és nyernie kell. E világnézet nélkül hiányzik az összes többi tudomány alapja és összefüggése. Ebből a

világnézetből kell levonnunk keresztény alapelveinket az életre s az erkölcsi magatartásra. Nélkülük az embernek nincs belső tartalma. De ez alapelveket a hitben találjuk meg. A hitet tehát komolyan kell elsajátítanunk és gyakorlatiasan átélnünk.

4. Egyébként azonban túlságba is mehetünk a tanulással és tanulmányozással. Ezért le kell győznünk a rendetlen tudásvágyat, a mindent tudnivágyást, a szellemi kíváncsiságot s azt a szenvedélyt, mellyel mindent pusztá dicsőségvágyból és hiúságból tudni akarunk a nélkül, hogy különbséget tennénk a szükséges és hasznos között, tehát mindazt, ami fölösleges, haszontalan és veszélyes, valamint olyat, ami igen nagy és elérhetetlen.

A régiek ezért egy külön erényt különböztettek meg, az úgynevezett studiositast, mely ezen rendetlen kívánság ellen dolgozik és korlátozza azt. És joggal. E hibából sok hátrány származik. Mindenekelőtt az értelmi működés helytelen túltengése és — mivel gyakran a szenvedély erősebb, mint a megismerő képesség — a ferde és hamis nézetek, vagy veszedelmes felületesség, határozatlanság és teljes szórakozottság. Semmi sem veszi ugyanis lényünket annyira igénybe, mint a kutatás és tanulmányozás. Rendetlen tanul-

mányozás következtében a szív vigasztalan pusztasággá lesz, az imádság lehetetlenné válik, hogy ne beszéljünk az akarat szomorú gyengeségéről, mely nem egy tudományos embernek sajnálatraméltó jellemvonása.

Mértéket kell tehát tartanunk a tudásban, mint a testi táplálékban. A sok étel megfekszi a gyomrot, nagyon sok tudás felfuvalkodottá tesz. A tudomány nem a legnagyobb jó. A tudománynál többet ér az igazság. Igazság nélkül a tudomány csak ámitás és hazugság. Azért nincsen feltétel nélküli tanulás és kutatás. Legelőször is tehát azt kell tanulnunk, ami szükséges, azután, ami hasznos, végül, ami kellemes.

5. Vigyázzunk végül, hogy nézetünkben és ítéletünkben makacsok és hajlíthatatlanok ne legyünk! Makacsság mellett jámbor lelkület el sem képzelhető. A jámborság mindig egyszerűséggel, gyermeki lelkülettel és alázatossággal jár együtt. Semmi sincs meg ezekből a makacsságban. Az emberekkel szemben civódásra vezet s népszerűtlenné és gyűlöletessé tesz bennünket. Az értelmi makacsság a fanatizmus egyik faja, de nem az igazság fanatizmusáé. A fanatikust legjobb kikerülni.

A véleményben való makacsság ellensége minden igazságnak és tudománynak. Nem

volt még eretnecség, mely nem a saját vélemény iránt való elfogultsággal kezdődött volna. A makacs még az Egyház és Isten előtt sem hajol meg. Így aztán hibáz nem csupán az elméleti igazság, hanem az erkölcsi igazság ellen és ugyancsak a megértésből fakadó gyakorlati életfelfogás és életbölcseiség ellen is. A gyakorlati életben legkevesbbé gyakorlati az értelmetlenség, a legértelmetlenebb pedig az önfejűség és a saját véleményében való megrögzöttség. Ne gondoljuk, hogy minden bölcseséget kibéreltünk s minden kérdésben mienk az utolsó szó. Végtelenül több az, amit nem ismerünk, mint amit tudunk. Az önálló gondolkozás jó, de éppúgy jó, sőt gyakran jobb, ha meghallgatjuk és elfogadjuk, amit mások mondanak. Az önállóság is jó, de nem az igazság ellen. Az önismeret a legjobb orvosság a keményfejűség ellen. Alázatossá és bölccsé tesz. A legbölcsebb emberek mindig a legengedékenyebbek is.

IX. FEJEZET

ÖNMEGTAGADÁS AZ AKARATBA NÉZVE

1. Az akarat fegyelmezése vagy nevelése a legnagyobb fontosságú, és pedig három oknál fogva.

Először az akarat egyik legkiválóbb lehetőségünk. Igazság és jóság az ember élete. Az értelemmel megragadja az igazságot, az akarattal a jót. Az akarat bizonyos értelemben főtehetségünk. Az akarat magában véve ugyan vak. Kell, hogy az értelem mutassa meg és tárja eléje a jót, amit el kell érnie. Az akarat rendesen engedelmeskedik is. De nem mindig, sőt neki nem kell az egyes jó felé fordulnia, mint ahogy az értelem szükségkép hozzájárul az igazsághoz. Az akarat szabad s mivel hát szabad s annak kell lennie, egy ember sem, még Isten sem kényszerítheti. E választási szabadsága s önrendelkezése miatt oly fontos és fenséges az akarat. Valóságos képmása Isten önrendelkezésének. A jó és a rossz cselekedet, az ember egész erkölcsi értéke az akarattól függ s ez határozza meg. Azért is az akarat Isten s a gonoszlélek minden erőfeszítésének célja. Az ember boldogsága és boldogtalansága fölött saját akaratata határoz.

Másodszor az akarat külsőleg nevelésre szorul s ezért komoly fegyelmezés alá kell vetni. Már magától fogva végtelenül korlátolt és elhatározásaiban kiszámíthatatlan. Az eredeti bűn következtében még gyengébb és ingatagabb lett. Az eredeti bűn legnagyobb csapással az akaratot sujtotta s ez állandóan

nagyobbodik részint a belső kívánságok, részint a külső kísértések által. Az akaraterő e vékony fonalán függ tehát az ember üdvössége. Éppen e gyengeség az alapja annak, hogy Isten az ember akaratát az erényeknek aránytalanul több segítő erejével ruházta fel, mint az értelmet.

De harmadszor az emberi akarat képezhető is és rendkívül hálás a bölcs fegyelmezésért és nevelésért, sőt az akaratot nevelő munka sokkal több reményt nyújt és hálásabb, mint az értelmet nevelő. Az akaratot leigázhatja az ember, az értelmet nem. Megismerő képességével mindenütt határokra akad. Az akarat azonban Isten kegyelméből mindenre képes. Ezt láthatjuk a szenteknél. Bennük valósággal a jóakarat lett kanonizálva.

2. Három hiánytól és hibától kell tehát az akaratot az önmegtagadás fegyelmezésének megszabadítania.

Az első hiba az egyenesség és tisztaság hiánya. Az akarat egyenessége, őszintesége és tisztasága alázatosságot és engedelmességet jelent az ésszel és lelkiismerettel szemben mindabban, miket azok jónak és szükségesnek látnak, a tisztaság és becsület hiánya pedig ellenállás és engedetlenség a megismert jóval és szükségessel szemben. Ez bűn s a legnagyobb rossz, ami az akarattal történhetik.

Az akaratnak tehát az észhez és lelkiismeret-hez kell igazodnia, ami egyáltalán nem árt királyi méltóságának. Az akarat vak s ezért engedelmeskednie kell, ha nem akar megbotlani és elesni. Hiszen végeredményben Istennek hódol meg, minden jószág legfőbb szabályának, ki neki az ész és lelkiismeret által nyilatkoztatja ki magát. E tisztaság tökéletességéhez tartozik az, hogy észszerű ok nélkül semmit se tegyünk és próbáljunk, de viszont minden megfelelő jót megtegyünk.

A második hiba a megismert és kötelességszerű jóval szemben tanúsított fessség, hajthatatlanság, határozatlanság és lassúság. Természetes, hogy először mindent meg kell fontolnunk, de azután cselekednünk is kell, és pedig gyorsan, bátran, habozás nélkül. Különböben elkéshetünk és nagyon ráfizethetünk, mert bizonyos körülmények között magáról a mennyországról van szó.

A harmadik hiba az akarat gyengesége, a kitartó és szívós erő hiánya. E hiba igen gyakran abból származik, hogy valamely földi jóhoz ragaszkodunk. A ragaszkodás azonban mindig szolgaságot jelent s nem valami megtisztelő, mert mozgási és cselekvési szabadságunktól foszt meg, lealacsonyít bennünket s kicsinyessé, nevetségessé és szánalomramél-

tóvá tesz. Ilyenkor nem segít más, mint hogy elszakadjunk attól és feláldozzuk azt, ami fogva tart. Így a szív szabad lesz s visszanyeri erejét és nyugalját. — Az akarat gyengesége ingatagságból is származhatik, a kitartás hiányából a ránk szakadó nehézségekkel szemben, vagy félelemből nagyobb és nehezebb vállalkozások megkezdésénél. Ne feledjük el: erőtlén akarat nem e világra való, ahol állandóan keresztviselés és küzdelem van. Vagy jóföltételeink csupán jó időre szólnak? Az az akarat, mely erő és ellenállás híján van, egyáltalán nem akarat. Ily akarat mellett nem vagyunk egyebek, mint szélkakasok.

3. Az akaratnak nevelőeszköze mindennek előtt az imádság. Az imádság már magában véve is türelmi próbája az akaratnak, különösen a meghatározott időben és minden körülmények között elvégzett imádság. Továbbá az imádság által kegyelmet kapunk. Kegyelem nélkül pedig nem győzzük le dacos akaratunkat s nem szabadítjuk meg változékonyságától és szeszélyességétől.

Más segítőeszközök a tiszta és határozott elvek és föltételek. Ha elvek és föltételek mellett is oly gyakran hiányzik a keresztülvitel és kitartás, mi lesz akkor nélkülük? Ide tartozik a meghatározott élet- és napirend,

amelyhez kötni kell magunkat. Ami a szerzetesre nézve a rendi szabály, az a világi emberre nézve a meghatározott életrend. Ehhez változatlanul kell ragaszkodunk, vagy azonnal hozzá visszatérnünk, ha átléptük.

A kísértések, melyek bennünket meglepnek, szintén kitűnő alkalmak az akarat erősítésére. Küzdelmek és csaták ezek, melyekben bátorságunk és akaratunk növekedik. Mivel oly gyakran és oly sok oldalról jönnek, lassankint az erényben és jellemzilárdságban tökéletességet érünk el, ha bátran védekezünk velük szemben.

Végül kiváló eszköz az akarat nevelésére, hogy némely, napközben kínálkozó kicsiny, közömbös dologban legyőzzük magunkat. E dolgok magukban véve kicsinyek, jelentéktelenek és közömbösek, de gyakran ismétlődnek s az akaratot mindannyiszor erősítik. Maga a dolog kicsinynek látszik, de a hatása nagy.

4. Az akarat határozott, szándékos és elvi nevelése és képzése manapság annál szükségesebb és fontosabb, minél egyoldalúbban és túlzottabban szorgalmazták az értelem képzését, az akaratot pedig elhanyagolják s mint vadcsérjét a nyílt pusztaságon minden vihar-
nak kitéve magára hagyják. Később, ha zabolátlan szenvedélyeivel pusztítva csapkod ide-

oda, mint szegény bűnöst viszik büntetésre. Nevelésére senki sem gondolt. Nem hangoztathatjuk elég gyakran, hogy az akaratnak határozott, alapos és hathatós nevelésével és erősítésével nem törődnek eleget az emberek. Nagyon könnyű felfogni és megismerni, hogy hogyan lehetünk jó és hasznos emberek. Ha feleannyit fordítanánk az akarat nevelésére, már jó régen szentek lehetnénk.

X. FEJEZET

A SZENVEDÉLYEKRŐL

Az összefüggés miatt s a következők megértése végett itt néhány szót szólnunk a szenvedélyekről.

1. A szenvedélyek (nem olyan értelemben véve, mint gonosz, rendetlen hajlamok, hanem mint természetes képességek s lelkünk életében végbemenő folyamatok) az érzéki vágyóképességnek vagy az ösztönös akaratnak indulatai a természetszerűleg kellemes vagy kellemetlennel szemben, melyet az érzékek és a képzelet állítanak a lélek elé rendszeren valamely érzékileg észrevehető gerjedelm között.

A gerjedelmek a kellemessel szemben mint

vágyódó kedv, a kellemetlennel szemben mint útálat és idegenkedés jelentkeznek. Ezért két alapszenvedély van, t. i. szeretet és gyűlölet. Egyéb szenvedélyek egyik oldalon: vágy, remény, bátorság, öröm, a másik oldalon: ellenszenv, szomorúság, félelem és kétségbeesés.

2. A szenvedélyek alapja test és lélekből álló természetünkben van s az ember fenntartására és javára szolgálnak, amennyiben támogatják abban, hogy a megfelelő jót határozottan és könnyen elérje s a rosszat magától elhárítsa.

A szenvedélyeknek azok az indulatai, melyek az öntudatot s a szabadakaratot megelőzik, nem bírnak erkölcsi jelentőséggel és közömbösek; de a szerint, amint az akarat döntött, okai és eszközei lehetnek a bűnnek vagy erénynek s így vagy jók vagy rosszak. A bűnbeesés következtében a szenvedélyek a szabadakarat előleges tudta és engedélye nélkül mozdulnak meg és támasztják követeléseiket, sőt az ész és szabadakarat ellen vágyuk mellett kitartanak és így okozói bennünk a rendetlenségnek, szakadásnak, nyugtalanságnak és okai lehetnek a kísértésnek, sőt magának a bűnnek is, ha a szabadakarat beleegyezik és meghódol nekik. De mindenkor

hatalmában áll a szabadakaratnak, hogy mellettük vagy ellenük döntsön.

A szenvedélyek azonban előnyöket is szereznek és jót is művelnek. Nagy segítséget nyújtanak a jóra. Könnyedséget, kitartást, sőt lendületet adnak a hősi erényekre és nagy érdemeknek lesznek forrásaivá, ha a szabadakarat vezetése mellett működnek. Ha a szenvedélyek együttműködnek, akkor az egész ember cselekszik s minden erejét munkálkodásra fordítja. Az érezhető indulat egyszerűsmind működésének biztos és csalhatatlan zálogát nyújtja.

3. A szenvedélyek alkalmazása és használata tehát igen nagy fontosságú a lelki életben. Erőtéljes hatalmak mind a rossznak, mind a jónak megvalósítására. Azt mondják, hogy a szenvedélyek rossz tanácsadók, de erős segítőtársak. Ezért kell őket a rossztól elvonnunk s a jóra megnyernünk. Szenvedélyeink vannak és kell, hogy legyenek. Csak azon fordul meg a dolog, hogy helyesen használjuk azokat. Zsarnoki kezelést nem tórnek, nem engedik meg, hogy kényszerítsük, kiirtsuk vagy megöljük őket. Diplomatikusan kell őket vezetnünk, azaz vagy gondolatainknak elterelésével és komoly foglalkozással, vagy valamely más jónak elébük tárásával kell a til-

tott dologtól elvonnunk s így a kötelességszerű jóra szövetségársakul megnyernünk őket. Jézus szent Szívének s a Szentléleknek tisztelete nagy hasznunkra van abban, hogy szenvedélyeink helyes használatára jussunk.

XI. FEJEZET

A RESTSÉG

Most következik részletezve az egyes szenvedélyek és hibák kezelése.

1. A restség a léleknek és képességeinek bizonyos nehézkessége, mely rendetlen módon pihenésre és tétlenségre csábít.

Mindenekelőtt van értelembeli restség. Ez az ú. n. gondolkozási lustaság, haszontalan, kalandozó szellemi foglalkozás, légvárac építése, rendszerek felállítása, felületes, nem tiszta gondolkodás, szórakozottság, szellemi félálom és kábultság, mely különösen az imádság idején jelentkezik szívesen.

Az akaratban is van bizonyos fajú restség. Ez a kedvetlen és mogorva elernyedés a kellemetlenségeknél és vigasztalanságnál, a cselekvésben való határozatlanság s örökös halasztgatás és tervnélküli éldégelés meghatározott szándékok és célok nélkül.

A testben a restség lassúságban, lomhaságban és kényelmességben nyilvánul meg. A rest ember szívesebben áll, mint jár; szívesebben ül, mint áll; szívesebben fekszik, mint ül. A hosszú alvás fősportja a lustálkodónak.

2. A lelki gyakorlatoknál előforduló gondolkodásbeli restséget elűzhetjük buzgó és gyakori kollokviumokkal, szóbeli imádsággal, tiszteletteljes külső magatartással s imádságunk módjának megváltoztatásával. Akár megteszünk, akár kerülünk valamit, bizonyos vidámsággal végezzük a nélkül, hogy féktelenek lennénk. Aminek meg kell történnie, azt nem szabad halogatnunk. Haszontalan dolgot űzni nem egyéb, mint leplezett semmittevés. Minden foglalkozásunkban rend uralkodik, föltételeink végrehajtásában lelki ismeretesség és hűség. — Rendkívül jó eszköz mind a szellemi, mind a testi restség ellen a test sanyargatása és általában az önlgyőzés gyakorlása. Ez legyőzi a test nehézségét s a léleknek vidámságot szerez.

3. Sok okunk van arra, hogy a restségtől óvakodjunk.

A restség mindenekelőtt általános ellenségünk. Többé-kevésbé mindenkiben megvan, mert mindnyájan anyagból is vagyunk. Még a legélénkebb emberben is található, minden-

kiben a saját módja szerint, majd mint értelmi, majd mint akaratbeli, majd mint testi restség. Közöny, búskomorság, tépelődés és ábrándozás csak válfajai a restségnek.

De a restség ravasz ellenség is. Édes rab-szolgaság. Velünk nő fel, megszokjuk és nem vesszük észre. Észrevétlenül tud rejtőzködni. A restség bűne valósággal testnélküli bűn. Nem csábít mindjárt bűnre. Úgy végzi dolgát, mint a barátságos zsebtolvaj.

Végül a restség gonosz és rosszlelkű ellenség. Megbénítja és gyengíti az egész lelki életet. Ha nem érünk el semmi eredményt és semmiféle tökéletességre nem tudunk jutni, annak a restség az oka. Kicsorbítja a lélek és az akarat életét; a lelket szomorúvá teszi, ébren és élénkségekben tartja a testet, eldarábolja időnket és számtalan érdemünket s lelki életünkben sokszoros bajt okoz. A legnagyobb baj az, hogy a restség rendesen a lelki életnek éppen legfontosabb megnyilvánulásaihoz, az elmélkedéshez, a részletes lelkiismeretvizsgálathoz s az önmegtagadás gyakorlatához tapad. A restség sokban hasonlít a lanyhasághoz, a lelki világ férgéhez s annak képmása és szövetséges társa. Senki sem akarja, hogy lustának tartsák. — Ez maga elég ok arra, hogy mindent megtegyünk annak elkerülésére.

XII. FEJEZET

A FÉLELEM

A restséggel némileg rokon a félelem.

1. A félelem a léleknek szorongó és aggasztó érzése valamely fenyegető rossz miatt, mely legyőzhető ugyan, de csak jelentékeny nehézséggel. — A félelem tárgya és oka tehát valamely bekövetkező rossz, melynek elhárítása fáradságba kerül, de azért lehetséges. A félelem természetes hatása a lélekre és akaratra nyugtalanító, bénító és erőtlennítő. Ez a hatás annál nagyobb és hatalmasabb, minél nagyobb a fenyegető baj s annak elhárításához szükséges erőfeszítés, és minél nagyobb az ember gyengesége, kit valamely baj fenyeget. E gyengeség foka növekedik az értelem bizonytalanságával és zavartságával, a képzelőtehetség és érzelem túltengésével s az idegek izgékonyságával. Ezért vannak öregek, gyermekek és nők legjobban kitéve és alávetve a félelem hatásainak. — Még a testi képességekre is kiterjed a félelem hatása és bizonyos körülmények között annyira, hogy megmerevedést és önkívületi állapotot okoz. A félelemnek e végzetes hatásáról itt ne beszéljünk, hanem csupán

arról, hogy milyen befolyást gyakorol akaratunkra a rendes, mindennapi életben. Hatása itt is, mint mindenütt, szorongató, erőltető és bénító. Ezért a félelem némileg rokon a restséggel.

2. A félelem elfogódását érezni természetes dolog és magában véve nem gyengeség. Azt mondják, hogy a bolond és az állat nem fél. Az egyik nincs eszénél, a másiknak nincsen esze ahhoz, hogy a baj veszélyét felismerje és értékelje. Bizonyos mérsékelt félelem még az okosságnak és elővigyázatnak is jele. De a józan, erkölcsös embernek uralkodnia kell a félelem érzetén s nem szabad megengednie, hogy az kötelességétől eltántorítsa, mert különben a félelem gyengeség.

Ez az első indítóok arra, hogy a félelemmel szembeszálljunk s magunkat legyőzni ne engedjük, mert annyira viheti az embert, hogy az ész rendelkezése ellen tesz, ez pedig bűn. A helyes rend szerint az érzelem és az érzéki vágy az észnek legyen alárendelve. Az ész azonban nemcsak azt mondja, hogy egyes dolgokat kerülnünk, mások után pedig törekednünk kell, hanem azt is, hogy egyes dolgokat inkább kell kerülnünk vagy elérnünk, mint másokat, sőt hogy némely jó dolgot követnünk kell esetleges bajok árán is.

Ha tehát a rossztól való félelem miatt valamely szükséges jó után nem törekszünk, mászóval kötelességünket nem teljesítjük, akkor az tökéletlenség és bűn, vagy bocsánatos vagy halálos. Sajnos, így csábít minket a mindennapi életben valamely kellemetlenségtől való nemtelen félelem kötelességünk és lelkiismeretünk ellen sok hűtlenségre. — Ez elegendő ok arra, hogy a félelemmel szemben résen legyünk s minden lehetőt megtegyünk, hogy bénító erejét legyőzzük.

A félelem hatása, mondhatnók még veszedelmesebb a jóra és tökéletességre való törekvéseinkben. A hibáknak és rendetlenségeknek kiirtása az előhaladás első feltétele. Errenézve legkiválóbb eszköz a nyíltság s bűneinknek és tökéletlenségeinknek beismerése ott, ahol kell s ahol tanáccsal szolgálhatnak. Ezt akadályozza meg a félelem, mely vagy álszeméremből fakad, hogy nem merjük tökéletlenségeinket bevallani, vagy azon rettegésből, hogy meg kell javulnunk. — Mily fontos továbbá a tökéletességre az, hogy Isten sugallataira ügyeljünk és kövessük azokat! Mi hiúsítja meg azonban Isten e nemes szándékait és irányításait, mint a mi félénk, rest és érzékeny természetünk? — Végül magasabb alapelvek és magasabb célkitűzés nélkül

szó sem lehet a tökéletességről. Csak úgy érhetjük el a tökéletességet, ha feláldozzuk a kényelmességet s a kedélyes csendéletet, melyben természetünk oly jól és kényelmesen érzi magát. De ott a félelem, mely mint valami ólomsúly nehezedik reánk s mindent meg-
hiúsít, ha Isten arra méltat bennünket, hogy valamely áldozatra vagy magasztos elhatározásra hív. És így megmaradunk a közönséges élet alacsony színvonalán. — Sokkal aggasztóbb mértékben jelentkezik a félelem veszedelme akkor, ha lelkünket Isten dicsőségére s a lelkek üdvösségére vonatkozó nagy és fontos vállalkozástól riasztja és téríti el, pl. valamely nehéz, de fenséges élethivatástól. A kár ilyenkor kiszámíthatatlan. Ezt láthatjuk a gazdag ifjúnál. A félelemnek testvére a szomorúság semmisítette meg azt a szép hivatást, melyet maga az Úr oly bőkezűséggel és szerető szívvel ajánlott fel neki és tárt eléje. A vakondok a kertésznek gyászos segítő-társa. A jó Isten kertjében a félelem, ez a vakondok, megszámlálhatatlan életet megöl. A tökéletesség napraforgója csak az öröm és bátorság tiszta ege alatt nyílik; a bátortalan-ság és csüggedés borús, hideg fénye mellett nem fejlődik nagy és szép élet. Aki nem tud

úrrá lenni a félelem fölött, az mondjon csak le a tökéletességről.

Végül ha azt akarjuk, hogy életünk derűs és igazán boldog legyen, akkor irtsuk ki magunkból a félelmet. Bizonyos, hogy az életben vannak bajok s ha rájuk gondolunk, megijedünk s elvesztjük nyugalunkat és kedvünket. Legtöbbször a félelem lát bajt. Sőt a félelem ott is bajt lát, ahol nincs s ahol tényleg van, azt fokozza és túlozza. A félelem valóban nem más, mint szellemlátás. Ne törődjünk tehát a félelem rémmeséivel. A félénk ember képzelt bajokkal kínozza önmagát; ez olyan vértanúság, mely sem dicsőséget, sem hírnevet nem szerez neki. Ellenben a rettenthetetlen ember, ki nyugodtan halad a félelem kísértetei között kötelessége útján, nagy értelmességéről és még inkább bátor akaratáról tesz tanúságot. Mi homályosítaná el derűjét s mi rabolná el nyugalma annak, ki a félelem szellemeitől s a földi bajoktól meg nem ijed! A nap nem csupán önmagában világít, hanem ragyogóvá tesz mindent, ami hozzá közeledik és amire sugarai esnek. Ilyen a rettenthetetlen ember. Róla átragad a bátorság és jókedv ezer más emberre.

3. Szép és könnyű mindezt szóval állítani. De vajjon van-e tényleg eszközünk arra, hogy

a félelmet legyőzzük és bátrak legyünk? Az érzelem és képzelőtehetség okoznak az akaratnak legnagyobb nehézséget abban, hogy a félelmet legyőzze. Ezek egymásra hatva mindent túloznak és lehetetlen rémképeiket ráerőszakolják az értelemre és akaratra. Maga az érzelem nem függ akaratunktól. Csak az áll módunkban, hogy az érzelem uralmát és rakoncátlanságát megfékezzük és lecsendesítsük, hogy az akaratnak ne okozzon annyi veszélyt és nehézséget. Arra kell törekednünk, hogy az érzelem úgy engedelmeskedjék, mint a jólnevelt eb, mely bár a legelső zajra fölriad és ugat, de gazdájának első hívására elcsendesedve ismét lepihen.

E cél elérésére három eszköz alkalmas. Az első az a meggyőződés, hogy a mulandó dolgok, legyenek azok vonzók vagy ijesztők, ezer esetben nem olyanok, hanem inkább csak a mindent túlzó képzeletünk és képzelődésünk játszik velünk. Tényleg csak az örökkévalóság boldogító vagy ijesztő. Vessük azért mélyen, mint alapelvet szívünkbe e szavakat: „Háromnegyed részben képzelődés” és mondogassuk magunknak, ha félni kezdünk. Ezzel a gondolattal letompítjuk a nehézség élet.

A második eszköz az, hogy tényleg próbál-

juk megfogni a dolog végét és tapasztalattal győződünk meg arról, hogy ez így van és nem másként. Ha tehát azt gondoljuk, hogy elveszünk, ha megteesszük azt, amit megtenni kötelességünk, vagy amit a tökéletesség követel, csak tegyük meg; ha annyira ragaszkodunk egy teremtményhez, hogy azt hisszük, nem tudunk nélküle élni, hagyjuk el. Meglátjuk majd, hogy nem veszünk el és nélküle is éppen olyan jól vagy talán jobban tudunk élni. Hányszor tapasztaltuk már ezt életünkben! Milyen félelmetesnek képzeltük azt, aminek be kellett következnie! S mikor bekövetkezett, egész tűrhetően el tudtuk viselni. Minden földi dolog, ha mégoly keserves is, elmúlik s minden kellemetlenség idővel elviselhetőbb is lesz. E gondolatokkal bátorítsuk magunkat. Rettenetes és szánsalomraméltó, hogyan bánik el velünk a képzelőtehetség s a lelki életben milyen károkat okoz. Valóban torzító szemüveget és hamis mérleget ad, hogy a dolgokat ne úgy lássuk, amint vannak és így helytelenül ítéljük meg azokat. Innen származik a sok hamis előítélet, a sok elképzelt lehetetlenség és rémület is. A képzelet mindenütt ordító oroszlánt lát (Péld. 26, 13.) s oly cselekedetekre vezet, melyek józaneszű, nemes gondolkodású emberhez leg-

kevésbé sem méltók. Csak ha hozzálátunk és megragadjuk, akkor szabadulunk meg lealázó szolgaságából és leszünk férfiak, valóban félelem nélküli, kifogástalan emberek. Azért a lelki élet régi mesterei első szabálynak tartották: corrigere phantasiam (megjavítani a képzeletet), azaz a képzelődést észretéríteni.

Végül a harmadik eszköz a félelem és bátortalanság ellen az imádság és Istenbe vetett bizalom. Ezt tartotta a mi Urunk és Udvözítőnk. Mi még nem verítékeztünk vérrel félelem és aggodalom miatt. Az Úr ezt is magára vette. Azért tette ezt, hogy megtanítson bennünket arra, hogy a félelem nem bűn és rendellenesség; azért tette, hogy vigasztaljon bennünket, hogy kegyelmet szerezzen számunkra és hogy megmutassa az utat, melyen haladnunk kell, ha az Olajfák hegyének percei reánk is beköszöntenek. Imádkozzunk alázatosan és kitartóan, mint Ő. Imádság által az Ő isteni embersége nagy vigasztalásban részesült, nem azért, mert rászorult, hanem mert akarta s e vigasztalástól megerősítve hőiesen ment a rettenetes szenvedések elé. Ha Isten megengedi, hogy hasonló bátortalanság fogjon el bennünket, midőn valamely áldozat előtt állunk, akkor

bízhatunk benne, hogy mellettünk is van kegyelmével. S ha Ő velünk van, mi az, amire képesek ne lennénk és amit le ne győzhethénk? Mi keresztények Istennek és Krisztusnak vagyunk katonái. Semmi sem meggyalázóbb a katonára nézve, mint a bátortalanság és gyávaság. A keresztény embert harcra és áldozatra keresztelik. A keresztény ember az a lovag, ki, mint Dürer oly találóan rajzolja, nem törődik a halállal és ördöggel, kik kísértetszerűen lovagolnak oldalán, hanem egyenesen lovagol tovább útján. Csak az eb, a bátor lovag ellentéte, lógatja farkát. A keresztény embernek egyedül Istentől és a bűntől kell félnie. Minden mást, még a halált is úgy tekint, mint nyereséget és győzelmet. (Fil. 1, 21.) A halál által hódította meg Krisztus és a kereszténység a világot.

A lelki életben keveset ügyelnek a félelem és bátortalanság legyőzésére. Pedig a félelem igen sok és nagy kárnak áldatlan szülőanyja. A félelem az a tövis, mellyel a restség, hanyagság, félszegség megöli bennünk a magasabbratörést és színtelen középszerűsége kárhoztat. „Mily gyakran megpróbáltam!” — írja Szent Teréz. „Ha valamely üdvös munka kezdetén a gyáva természet ellenállását legyőztem, mindig sikert ígérhet-

tem magamnak hozzá. Minél nagyobb a rémület, annál több örömet ízlel a lélek, örömet abban, ami oly nehéznek tűnt föl neki. Azért ha tanácsot kellene adnom, akkor azt mondanám: Tanuljátok meg, hogy a természetes félelemmel ne törődjeteK és soha Isten jósgával szemben bizalmatlanok ne legyetek, ha Ő valami nagy és magasztos dologra hív." A restség és félelem testvérek és sohasem vezetnek valami eredményre. Dante, a költő szerint a gyáva és félénk nép sem dicsőségre, sem megvetésre nem méltó; olyan, mint a por, melyet elhord a szél és ki tudja, hol áll meg vele?

XIII. FEJEZET

A HARAG ÉS TÜRELMETLENSÉG

1. A harag és türelmetlenség rendetlen vágyak a bosszúállásra. A harag tehát való vagy képzelt jogtalanságot s az igazságosságnak velünk vagy másokkal szemben történt megsértését tételezi föl s bosszú és büntetés által akarja a rendet helyreállítani. A harag általánosságban hiba a szelídség, mértékletesség és önuralom erénye ellen.

2. A haragot és türelmetlenséget le kell

győznünk már azért is, mert emberek vagyunk. Mivel a harag fellángolása rendesen igen heves, azért semmi sem akadályozza meg annyira az értelem helyes használatát, mint a harag szenvedélye. Innen van azután, hogy vele nemcsak az igazságosságot nem állítjuk helyre, hanem egész sereg igazságtalanságot követünk el. Jogtalanságot követünk el oly személyekkel szemben, kik gyakran ártatlanok s a bosszúra vagy egyáltalán nem vagy nem abban a mértékben szolgáltak rá. Az indítóok is rendesen nem az igazságosságért égi buzgóság s a rend helyreállítása, hanem a szenvedély s a visszafizetésre való inger. Ebben nyilvánul a harag indulatának rendetlensége s ezért bűnös. — De árt az indulatos ember önmagának is. A harag éppen azért, mert rendetlenség és bűn, lealacsonyítja az embert, árt tekintélyének és gyűlöltté teszi őt. A bosszú vágya csábítja és elhiteti vele, hogy az engedékenység és megbocsátás gyengeség, önmagának lealacsonyítása, félreismerése és mellőzése. Pedig az ellenkezője igaz. A harag gyengeség, az önuralom hiánya s azért önmagunk lealacsonyítása. A haragnak oka tehát elvakultság és gondolatzavar, mely az embert soha fel nem emeli, hanem lealacsonyítja.

De még inkább azért kell ügyelnünk arra, hogy a haragot legyőzzük, mert keresztények vagyunk. Krisztus a szelídségre és magára az ellenség szeretetére is kifejezetten parancsot adott, a türelemre fenséges példát mutatott, melyet az igaz keresztények s a szentek követnek is. A kereszténységnek csodálatos és isteni harcmodora az, hogy az erőszakot nem erőszakkal, hanem türelemmel és előzékenységgel győzi le. Ez a szellem az igazi keresztény erénynek és tökéletességnek próbaköve és éppen azért kiválóbb fokon a szerzeteséletnek is követelménye.

Az a harag, mely helyes korlátok közt mozog s az igazságosság, Isten dicsősége és az emberek üdvössége iránt való igazi buzgóságból ered, helyes és fenséges erény.

3. A harag és türelmetlenség ellen általános orvosság a szelídség. A szelídség mérsékli a bosszú után való rendeletlen vágyat s a haragnak szertelen indulatát. Ami a szelídséget erénnyé teszi, az nem természetes érzéketlenség, közönyösség, fásultság és félnkség, hanem annak a józanságnak, szépnek és nemesnek szeretete, mely az igazi szelídségben rejtőzik.

Mennyi okunk van arra, hogy a szelídséget gyakoroljuk! A szelídségre mindenekelőtt

feltétlen szükségünk van az életben. Szelídség nélkül egyszerűen nem boldogulunk. (Zsid. 10, 36.) A szelídség ugyan nem a legfőbb erény, de alig van a mindennapi életben nála szükségesebb. A cukor jobb, mint a só; de a só fontosabb, mert majdnem mindenhez és naponkint használjuk. — Semmi sem nyeri meg számunkra úgy az emberek becsülését, bizalmát és szeretetét. A szelídség mindig az értelem nagy megfontolását, helyes ítéletet, érett tapasztalatot s különösen szokatlan akaratertőt, továbbá jó, alázatos és jóakarató szívet tételez fel. Ugyan mire van még szükségünk, hogy az emberek szívét magunkhoz vonzzuk, megnyerjük és magunkévá tegyük? A szelídség mellé bizalommal telepednek le a lelkek. A tűzhányó közelségét mindenki kerüli; a türelmetlenség és harag pedig olyan, mint a tűzhányó. Semmi jó, hanem sok rossz fakad belőle, sőt több rossz, mint gondolnók. Türelmetlenség által mindenütt elrontjuk a jó Isten ügyét s így maga Isten sem használhat bennünket semmire sem. A türelmetlenség egyáltalán sehogy sem illik az újszövetségbe, mely a szeretet, bizalom és béke szövetsége. A szelídség kedvessé tesz bennünket Isten és az emberek előtt. (Jk. 1, 4.)

4. De hogy mindig türelmesek legyünk,

lehetőleg összeszedettnek kell lennünk, hogy a türelmetlenség meg ne lépjen bennünket. Itt a földön már előre mindent lehetségesnek kell tartanunk, semmin sem szabad csodálkoznunk és mindenre el kell készülnünk. Mindig azt az alapelvet kell követnünk, hogy minden jogtalanságot türelmesen elviselünk, legyen az bármilyen vagy jöjjön bárhonnán, ilyen vagy olyan alakban, erről vagy arról az oldalról, különben nem is lenne többé keresztünk. Legyen erős meggyőződésünk, hogy egyáltalán semmi okunk sincs a türelmetlenségre. Addig, míg felindultak vagyunk, hallgassunk, még ha alárendeltjeink hibáznak is. A jó csapatnak ereje nem abban áll, hogy mindenre azonnal ráront, hanem abban, hogy semmit sem hagy figyelmen kívül és semmit sem tart mellékesnek, aminek javításáról kellő időben és alkalommal ne gondoskodnék. Józan, jóakarátú és becsületes figyelmeztetést mindenki elfogad, de a szenvedélyt senki sem tűri. Ítéld meg mások hibáit úgy, amint a magadéit ítéled, türelemmel és elnézéssel. Ha jó emberekkel szelíden bánunk, az nem a mi szelídségünk jele, hanem környezetünk szelídségét mutatja. Az igazi szelídségnek úgy, mint az igazi szeretetnek s általában erénynek tudnia kell tűrni és szenvedni. Ne panaszs-

kodj másoknak, mert különben csak türelmetlenebb leszel s azt is megfertőződ, akinek panaszkodol. Hogy igazi türelemre tegyünk szert, nem szabad azon alkalmakat kerülnünk, melyek türelmetlenségre vihetnek, hanem inkább keresnünk kell azokat. Szeretet és türelem a szelídségnek receptje. Ha türelmetlen kezdesz lenni, gondold arra, hogy majd elmúlik, másnap már nem is érzed a jogtalanságot, másképen gondolkodol és örülsz, hogy türelmedet megőrizted.

XIV. FEJEZET

A KEVÉLYSÉG

1. A kevélység családfája a következő: Ősanya az önzés. Az önzésnek két gyermeke van, a kevélység és érzékiség. A kevélység gyermekei a hiúság, szelíd, de kissé ostoba teremtés; azután a nagyravágyás, nyugtalan alak, aki mindenki előtt tiszteletben akar állni; végre az uralomvágy, aki senki alárendeltje nem akar lenni, hanem mindenki fölött uralkodni, igazi ördögszülötte a családban, akitől senkinek, még Istennek sincs maradása. — Mindegyikben megvan a közös családi vonás, a mértéken felüli rendetlen

törekvés arra, hogy különb legyen s különbnek lássék, mint amilyen valóban és többet merészeljen és többre vállalkozzék, mint amennyire képes.

A kevélységnek sajátos jellemvonása az öntetszés; mindent csodál önmagán és mindent önmagának tulajdonít; azután az érzékenység, mely az elismerés minden elmáradásánál, minden gyanúsításnál és intésnél és minden képzelt mellőzésnél feltámad. Az érzőke nem oly gyengéd, mint a kevélység a becsülettel szemben. Azt hiszi, hogy csak azon tulajdonságai vannak, amelyeket mások látnak és csodálnak rajta. A kritizáló szenvedély is különösen eleven benne. Mindent ítélőszéke elé von. Itél elevenek és holtak fölött. Sőt a kevélység valahogyan a félistenségről is képes álmodozni. Mindent ő tud, más őt nem oktathatja; ő rendben van önmagával és bizonyos megközelíthetetlenségbe burkolózik. Ilyen félistenek nem is olyan ritkák a világon. Ilyenek nevezetesen azok, kik semmit sem akarnak tudni az Egyházzal és magáról Istenről sem. A kevélység egyébként mindenütt található a világon. Van uralkodói kevélység, alattvalói gőg, nemesi büszkeség, koldusgőg, tudós kevélység és parasztgőg. Járványszerű ez a világon, mióta a ke-

véltség ősanyja, a kígyó őszüleinak törzskönyvébe belejegyezte: „Olyanok lesztek, mint az Isten.” (Gen. 3, 5.) Ezt a mondást mi emberek szülöttei nem akarjuk elfelejteni.

2. Az alázatosság mindennek szöges ellentéte. Az alázatosság a mértékletesség erényének unokája s a belső szerénységnek leánya. Mérsékli és elfojtja a kevélységnek s a tiszteletre, elismerésre és helytelen függetlenségre való törekvésnek minden rendetlen indulatát; arra törekszik, hogy önmagát saját maga és mások előtt meglehetősen kevésre becsülje; önmagáról szerény véleményt táplál s örül, ha mások ezen véleményt osztják s annak kifejezést adnak; kerüli a tiszteletet, hallgat magáról s türelemmel s örömmel viseli a megaláztatást; nem mentegetődzik s kicsinységének és hibáinak őszinte beismerésével megalázza magát ott, ahol helyénvaló az, nevezetesen a gyónásban. Az ő művészete és hőstette a megaláztatás szeretete.

3. Az alázatosságnak feltétele, egyszersmind nevelője, tanítója és tanácsadója az önismeret. Ez megmutatja és megtanítja arra, hogy minden jó, amivel rendelkezik s amit véghezvisz, Isten adománya és műve, hogy önmagától semmi mást nem tehet, mint bűnt és gonoszságot. Ebből magyarázható meg az

alázatosság minden cselekedete és tartózkodása, sőt a megaláztatás szeretete. Ami ebben az önmegalázásban helyes és észszerű, az az alázatosság erényének magva, lelke, indítóoka.

Mennyi okunk van arra, hogy a kevélységet igazi alázatossággal legyőzzük!

Csak akkor van bennünk igazság, ha alázatosak vagyunk; az alázatosság igazság. Az önismeret hű tükre megmutatja, hogy semmink sincs magunktól, hanem mindenünk Istentől van. A kevélység tehát valótlanosság, becstelenség és Isten dicsőségének megrablása. Isten előtt a kevélység útalatos, okos emberek előtt nevetséges. Ha sokat tartunk magunkról, az azt mutatja, hogy gondolataink nagyon alantjárók, végtelenül alantjárók. És hát mit ér az emberek tisztelete?

Mily fontos továbbá az alázatosság az egész lelki életre! Minden Isten kegyelmétől függ. Ha kevélyek vagyunk, Isten nem adhat semmi különös kegyelmet; már önmaga miatt sem, mert csak az alázatosság adja meg neki a tiszteletet; azután miattunk sem, mert a kegyelmek alázatosság nélkül ártanának és nagyobb kevélységre adnának alkalmat.

Ha egyáltalán tiszta, hibátlan életet akarunk élni, legyünk alázatosak. A mindennapi

hibák legtöbbször az alázatosság hiányából származnak. Honnan van az imádság elhanyagolása, irigység, felebarátunk hibáinak kibeszélése, lekicsinylés, szerénytelenség, engedetlenség, érzékenység, válogatós magatartás az érintkezésben, türelmetlenség, érzékenykedés a munkában és kellemetlenségek közepette, szomorúság és kétségbeesés? Mindez és még számtalan más hiba eltűnik az alázatosság által. Azt mondják, hogy kis emberek nem esnek nagyot, de a gögre és kevélységre bukás vár, gyakran igen mély és megszégyenítő bukás. Csak ez képes a kevélységet észreteríteni. A kevélység minden bűnnek forrása, az alázatosság minden erénynek alapja, nem éppen azért, mert magában véve a legfenségebb erény, hanem mert minden helyes cselekedetnek szükséges alapja. Hogyan telessen valaki csak egyetlen helyes lépést is, ha nem tudja, hogy mi ő és mire képes? A kevély pedig nem tudja. Egyedül az alázatosság tanítja meg erre az önismeret segítségével. — Végül aki Isten számára tényleg nagy dolgot akar végbeinni, szeresse a megaláztatást. Ez az alázatosság legmagasabb foka. A megaláztatást szeretni és keresni a legnehezebb áldozat. Ez a határvonal a lelki életben s a választóvonal a tökéletesség és

tökéletlenség között. A kevélység önszeretet egész Isten gyűlöletéig, az alázatosság Istennek szeretete egész az öngyűlöletig. Ez aztán az igazi és tökéletes győzelem, Istennek igazi tisztelete és megdicsőülése bennünk. Csak így számíthat ránk Isten feltétlenül. Különben állandóan megbízhatatlanok vagyunk és maradunk. — A hibanélküli, erényes, boldog élet az alázatosság jutalma.

Mily fontos végül az alázatosság valamely hivatás vállalására és betöltésére, általában az egész emberi társadalom nyugalma és boldogságára nézve! Egyesek magas állások után törekcszenek, önámításuk szerint Isten dicsőségére és azért, hogy nagyobb működést fejthessenek ki. Alapjában véve azonban csak a nagyravágyás és kielégítése az, ami hajtja őket. Ha nem sikerül és eredménytelen a törekvésük, bosszankodnak és többé semmire sem kaphatók. Nem tudják elviselni, hogy rejtett kincsek maradjanak. Isten dicsősége csupán nagyravágyásuk ugródeszkája. Ha sikerül egy állást megszerezniök, a kevélység minden igazi érdemtől megfosztja őket Isten előtt. Semmi sem rontja meg úgy a jellemet, semmi sem foszt meg úgy a belső tartalomtól, önállóságtól, becsülettől s az őszinteségtől Isten és emberek előtt, mint a kevélység és

nagyravágyás. Ezek az animalia gloriae, a dicsőség vadállatai, melyekről Tertullián beszél. Miből is keletkezik a társadalmi életben a békétlenség, az egészségtelen felfelé törtetés és tülekedés, minden tekintélynek gyűlölete, miből keletkeznek a forradalmak és eretnokségek, ha nem a kevélységből, nagyravágyásból és uralomvágyból?

Hagyjuk a nagyravágyást és csábító gyümölcsét, az emberek tiszteletét. Az emberek előtt való tekintély és hírnév annyit ér, mint a földbirtok a holdban. Nem tesz gazdaggá bennünket. Ha egyik koldus a másikat dicséri, mit ér az? Keressük az Isten előtt való becsületet igazi alázatosság és önzetlenség által. A tiszteletet idővel majd megkapjuk. S az lesz majd az igazi tisztelet!

XV. FEJEZET

ELLENSZENV ÉS ROKONSZENV

E fejezet a szeretetről, különösen a felebaráti szeretetről szól.

1. A szeretet az az erény, mellyel Istent mint legfőbb jót önmagáért akaratumkkal átfogjuk s benne véglegesen megnyugszunk. A szeretet tárgya kettős: Isten és az ember,

éspedig az ember Istenhez való viszonyában mint az Ő tulajdona, teremtménye, gyermeke. — Isten ugyanis nemcsak önmagát szereti, hanem mindent, ami az Ővé. A mi szeretetünknek is az Istent és a felebarátot kell felölelnie, hogy isteni szeretet legyen. A szeretet indítóoka azonban csak egy, t. i. Isten és minden más Isten miatt. — A szeretet rendje a következő: elsősorban és mindenekfelett Istent kell szeretnünk, azután magunkat, végül felebarátunkat, éspedig felebarátunkat úgy, mint magunkat. — Felebarátunknál és önmagunknál a szellemit és lelkit a testi javak elé kell helyeznünk, úgyhogy felebarátunk lelki ügyeit saját testi ügyeinkkel szemben előnyben kell részesítenünk; saját testi javainkat felebarátunkéval szemben háttérbe helyezhetjük, azonban ez nem szükséges. — A rendetlen szeretet tehát abban áll, hogy vagy nem Istenért szeretünk mindent, vagy valamit jobban szeretünk, mint Istent magát, vagy végül, hogy saját avagy felebarátunk lelki ügyeit a saját vagy felebarátunk ideigtartó javai után helyezzük.

Hogy a legnagyobb súlyt mindenekelőtt a szeretetre helyezzük, annak indítóokai a következők.

2. A szeretet az első és legfőbb parancso-

lat, sőt minden parancsolatnak tartalma, összefoglalása és alapja. A többi parancsolat mind csupán a szeretet parancsának alkalmazása. A szeretet által Isten magáévá teszi akaratunkat, amelynek főereje a szeretet. A szeretet által megnyeri Isten az egész embert és mindent parancsolhat neki. A szeretet által a legtökéletesebb módon egyesíti az embert embertársával és önmagával, a végső céllal. Így a szeretet valóban a tökéletesség köteléke a legmagasztosabb értelemben. Ezért nevezi az Üdvözítő is a kereszténységet kíválóan a szeretet vallásának s a szeretetet tanítványai ismertető jegyének. Nekünk tulajdonképpen egy törvényünk van, a szeretet, s csak egyet kell tennünk, szeretni.

3. Az Isten és felebarát iránt való szeretetnek azonban van egy ellenfele és ellensége, mely csupán az Isten és felebarát iránt való szeretet rovására és kisebbitésére élösködik. Ez az ellenség a rendetlen önszeretet, mely önmagát mindennél többre becsüli és jobban szereti, mindent önmaga szerint ítél és ellenszenvével vagy rokonszenvével mindenben, még a felebarát iránt való szeretetben is önmagát keresi.

4. Joggal mondják, hogy az egyenlőség és összhangzás a szeretetnek feltétele és alapja.

Igy az ellenszenvnek vagy a szeretet belső csökkenésének okai lehetnek az ellentétes természeti hajlamok s a gondolkodás- és érzésmódnak, valamint a külső viselkedésnek különbözősége, amelyek, mint mondják, antipatikussá, kiállhatatlanná tesznek valakit előttünk. Az ellenszenvnek másik oka a felebarátunk részéről jött tényleges vagy képzelt megbántás. Ebből keletkezik az ellenszenvnek harmadik oka, a szeretetlen, lekicsinylő, kritizáló, kesernyés gondolatok és bosszankodások, ezek azután szeretetlen szavakban, éretlen, sértő megjegyzésekben és kellemetlen megvitatásokban folytatódnak, melyek nagyon ártanak a szeretetnek s a szíveket szétválasztják. Ide vehetjük az élcelődő szellemességet és a vele való visszaélést. Az él gyakran bántóbb, mint a nyílt sértés. Az élcelődés általában veszedelmes tehetség, gyakran szeretetlenséget és sátáni csípősséget rejt magában. Az élcelődő ritkán jóakarátú ember. Legtöbbször önmagát keresi s szellemessége által csillogni akar az alázatosság és szeretet rovására.

Mindezt el kell kerülnünk szeretetből, mely oly nagy érték. Tudva és akarva sohase túrjunk meg szívünkben ellenszenvet és kesernyés gondolatokat s szándékosan ne fog-

lalkozzunk szenvedett jogtalanságokra való visszaemlékezéssel vagy felebarátunk kellemetlen és hibás modorának felidézésével. Nem használ és nem változtat ugyanis semmit sem a dolgon, sőt növeli bosszúságunkat. Az ellenszenvnek első csírái a szeretetlen gondolatok. Törekedjünk arra, hogy szeretettel teljes gondolataink legyenek, akkor nem támad bennünk ellenszenv. Az az ember, kinek állandóan szeretettel teljes gondolatai vannak, biztosan szent — mondja Faber Vilmos. Vannak emberek, kik látszólag arra születtek, hogy bennünket bosszantsanak. Mindíg alkalmatlanok és azt teszik, ami fájdalmat okoz vagy ami nem tetszik nekünk. De vannak tényleg olyan emberek is, kiknek rosszakarató szokásaik és hibáik vannak s akik velünk igazságtalanok. Mit tegyünk ezekkel mást, mint hogy a türelmet gyakoroljuk? Ki kellene szakadnunk az emberi társadalomból, ha nem akarnánk semmit sem szenvedni és eltűnni. Hasonló kellemetlenségeket mint ráadást kell elfogadnunk a másokkal való együttlét érdekében. Bizonyára unalmas lenne, ha mindenki olyan volna, mint mi. Végre is a társadalmi életnek legfőbb előnye, hogy türelmet és szeretetet gyakorolhatunk s ennél nincs fontosabb. Legtöbbször önzés,

képzeldés, önfajúség és saját hangulatunk dédelgetése vagy pedig a megértésben és alkalmazkodásban való gyakorlatlanságunk és ügyefogyottságunk miatt tetszik az egész oly keménynek. Jó tanács erre az, hogy mások hibáit úgy kezeljük, mint a magunkéit. Először is nem hisszük el saját hibáinkat, azután valódi vagy képzelt jótulajdonságainkkal mentegetjük magunkat, végül pedig eltűrjük a hibákat, mert hát mást nem tehetünk. Ok nélkül sohase beszélünk mások hibáiról. Beszédünk csak bosszúságunkat növeli és másokat is megfertőz. A bosszankodás ellenszere nem az, hogy a kellemetlen embereket elkerüljük. Sokkal biztosabban és könnyebben vezet célhoz, ha őket felkeressük s a rosszindulatot szeretettel legyőzzük. Határozottan segít bennünket az, ha a társasélet mindeme nehézségeire ügyelünk, készen várjuk, türelemmel viseljük és legyőzzük azokat. Igen bölcs alapelv az, hogy a világon mindent lehetségesnek tartunk és semmi fölött sem csodálkozunk.

5. A rokonszenv magában véve jó. A rokonszenv az a mágnes, mely embert emberhez, lelket lélekhez vonz és szeretetben összeköt. Lényegére nézve önkénytelen érzés és teljesen ösztönszerű kedélyállapot. Hogy a szere-

tet nevét megérdemelje, tudatosnak és megindokoltnak kell lennie.

Ebben aztán rendetlenség állhat be először, ha az indítóok nem Isten. Ezt az indítóokot nem lehet mellőznünk, különben a rokonszenv tisztán természetes és nem isteni szeretet. Rendetlen másodszor a rokonszenv, ha nem tartjuk meg azt a sorrendet, melyet Isten és a józan ész állít fel. Isten és mi magunk után azokat kell szeretnünk, kik hozzánk vagy a természet köteléke révén vagy Isten rendelése folytán legközelebb állanak, mint a vérrokonok, elöljárók, jótevők, akikből tehát tekintély vagy Isten jósága és szentsége sugárzik, s ezeken kívül azokat kell szeretnünk, kik segítségünkre jobban rászorulnak. Rendetlen harmadszor, ha felebarátunknak nem szellemi vagy lelki tulajdonságaira, hanem testi előnyeire vonatkozik, esetleg magának a léleknek károsításával. Ez már nem szeretet felebarátunk iránt, hanem közönséges önzés, sőt magasabb szempontból tekintve, gyűlölet felebarátunk iránt. Rendetlen végül a szeretet, ha egyetlen személy iránt táplált rokonszenv által a közjót megkárosítjuk. Az emberek összességével szemben éppannyi, sőt még több kötelességünk van, mint az egyes emberrel szemben.

A rendetlen szeretet e fajához tartoznak a pusztán érzéki barátságok, melyeket privátbarátságoknak nevezünk. Ezeket arról ismerhetjük meg, hogy szeretetünket és rokonszenvünket elvonják azoktól, akiket elsősorban kell szeretnünk s abba a veszélybe sodornak, hogy Isten parancsai ellen vétkezünk. Megraboljuk vele az emberiséget és saját szűkebb környezetünket. Miként az igazi Isten és felebarát iránt való szeretet felemeli s nagygyá és boldoggá teszi az embert, úgy lealacsonyítja, lekicsinyíti és tönkre teszi őt ez a hamis szeretet, mely tulajdonképen az igazi szeretet halála.

6. A szeretet e torzképétől Isten s az emberek iránt való igazi szeretethez kell felemelkednünk. Egyedül ez a szeretet tesz bennünket nemessé és gazdaggá s képesít arra, hogy véghetetlen sok jót tegyünk e világon. Senki sem mentegetheti magát, hogy ő semmit vagy csak csekélyet és keveset tehet. Törekedjünk csak szeretetre s akkor elég gazdagok leszünk arra, hogy az emberiség jótevői legyünk. Vannak szeretettől áradó gondolataink. A gondolatok mozgatják a szívet s a szív mozgatja a kézet. S mi szükséges még a jócselekedethez? Vannak szerető szavaink. Mennyi jót tesznek a szeretettől égő szavak?

Megszüntetik a félreértéseket s elűzik a bizalmatlanságot. Vannak szeretetet sugárzó tekinteteink. Ezek eloszlatják a szomorúságot és kísértéseket, kedvet és örömet okoznak, a jókedv pedig mennyországgá varázsolja a földet. A barátságos, vidám ember igazi hatalom Isten számára a földön. Exorcista az ilyen ember s ördögöt űz ki, apostol és evangélista; szeretetével és jótékonyásával az emberek között Istenről prédikál s az Udvözítőt állítja eléjük. Törekedjünk csak arra, hogy bennünk igazi, jóakaró rokonszenv és szeretet legyen az emberek iránt; a segítő eszközök nem fognak hiányozni. A szeretet soha meg nem szűnik (I Kor. 13, 8.), soha sincs zavarban és mindig ismeri a szükséges segítő eszközöket. Tulajdonképen sohasem tehetünk elegendő jót az életben. Ehhez azonban kedv és öröm kell. A szeretet minden cselekedete magában hordja a vigasztalás és öröm kegyelmét, mindig új kedvet támaszt a jócselekedetre s végül arra a nemes szenvedélyre izgat, hogy mindig jót tegyünk. Márpedig ez a jónak, sőt az isteninek tökéletes győzelme az emberi szívben.

XVI. FEJEZET

JELLEMHIBÁK

1. „Jellem” alatt értjük az ember természetes képességeiben nyilvánuló sajátos, megkülönböztető, meghatározó és uralkodó vonásokat. Jellemhiba tehát a lelki képességekben, valamint azoknak egymás közt levő viszonyában jelentkező rendetlenség, hiány vagy túltengés, ami az egyes ember sajátossága és ismertetőjegye.

2. Minden embernek van többé-kevésbé valamiféle jellemhibája. Egyedül Istenben nincs szükségkép és természetyszerűleg semmi hiba, mert minden tulajdonsága egyszerű és végtelen. Nála egyik tulajdonság sem nagyobb vagy tökéletesebb, mint a másik. Nem így van a teremtményeknél, tehát az embernél sem. Az ember véges, korlátolt és tökéletlen. Minden emberben van egy lelki képesség vagy tulajdonság, mely a többi fölött uralomra jut, a harmonikus egyensúlyt s az egész embernek helyes működését megzavarja és kisiklásokat hozhat létre. Ez a jellemhiba.

3. A jellemhiba a lelkületnek vagy magának a léleknek tulajdonságaiból eredhet a szerint, hogy az értelem vagy az akarat vagy

a képzelőtehetség és érzelem uralkodik benne, éspedig nem kedvezően, hanem a többi tehetség rovására s így az egész ember jellemzőjévé válik. E szerint megkülönböztetünk okoskodó, önálló, hajlíthatatlan, akaratos, képzelődő, érzelmes vagy szenvedélyes embert. — Ez a különféleség a testből, t. i. a vérmérsékletből is származhat, amely a kedélyállapot jellemzője. A kedélyállapot a léleknek a testtel való viszonyából és a test természetéből következik. Így van szangvinikus, kolerikus, flegmatikus és melankolikus ember. Minden vérmérsékletnek van előnye és hátránya.

4. Hogy a jellemhibát kijavítsuk, mindekelőtt tisztában kell vele lennünk. Noha minden ember többé-kevésbbé szenved valamely jellemhibában, nem mindig könnyű azt felfedezni. Akadályt gördít ez elé az önismeret hiánya, a magunkkal szemben tanúsított figyelmetlenség vagy hiúság és lelki vakság. Az a tudat, hogy hibánk van, megaláz, azért mentegetjük magunkat. Tényleg lehetnek emberek, kiknek nagyon szerencsés és szabályos jellemük van, úgyhogy nem könnyen vehetünk észre náluk valamilyen feltűnő hiányt. Az ilyen természeteknek legtöbbször az a hibája, hogy félénkségből, bátortalanság-

ból és határozatlanságból nem mernek önmagukból kilépni és valamire vállalkozni.

Hibánkat a következőkép ismerhetjük meg. Először vizsgáljuk meg, hogy mi uralkodik bennünk, az értelem, akarat vagy érzelm és milyen a vérmérsékletünk. Másodszor figyeljük meg, hogy milyen bűnöket és hibákat követünk el leggyakrabban. Ezek biztosan közös forrásukra vezetnek. Akkor az a jellemhiba. Harmadszor ügyeljünk a bennünk lévő erényekre. Azok is a jellemhiba nyomára vezethetnek, mert minden erénynek megvan az árnyékoldala, mint ahogy minden növénynek megvan a maga kártékony rovára. Negyedszer figyeljük meg a bennünk uralkodó lelki hangulatot. Ez a hangulat biztosan megmutatja egyéniségünk és jellemünk irányát, éppen úgy, mint az a megfigyelés, hogy mi okoz örömet és mi izgat fel, miben keresünk kárpótlást, ha valami nem sikerül, — és kedvenc gondolataink, amelyeken rajta kapjuk magunkat. — A jellemhiba megismerésére vezető külső eszközök az imádság által Istentől kapott felvilágosítások és lelkivezetőnk, valamint környezetünk ítélete. Fogadjuk csak el véleményüket. Ők biztosan nem tévednek.

5. Jellemhibáink ellen komolyan és kitar-

tással kell küzdenünk. Erre ugyanis hármaskunk van.

Mindenekelőtt a jellemhiba nem külsőnkben lévő hiány és eltorzulás, hanem amit sokkal komolyabban kell vennünk, a léleknek s a bennünk lévő szép istenképmásnak elégtelenedése. Mily gondosan távolítjuk el a testnek legkisebb szépséghibáit, mért ne tennők ezt a lélek eltorzulásával is!

Másodszor jellemhibánknek kijavítása igen nagyfontosságú lelki életünkre nézve. A jellemhiba főakadálya lelki előrehaladásunknak. A jellemhiba nem magában álló hiba csupán, hanem az összes többi hibának forrása. Mindenik megtalálja benne családi vonását. A jellemhiba ellen küzdeni és azt kijavítani annyi, mint mindegyik ellen küzdeni és mindegyiket kijavítani. Hányszor halljuk az embereket ekképen panaszkodni: „Csak ez a szerencsétlen hibám ne volna, a többit mind elviselném.” A jellemhiba tehát kis zsarnok, mely végül is azt akarja, hogy erénynek tartásák. — A lelki életben minden a kegyelemtől, a mi közreműködésünktől s az érdemtől függ. A legtöbb kegyelmet Isten akkor adja, amikor legnagyobb szükség van rá. Legszükségesebb azonban a jellemhiba ellen való küzdelem. Biztosak lehetünk tehát abban,

hogy Isten e küzdelemben szövetségestársunk. A jellemhiba legveszedelmesebb ellensége Istennek és embernek. Megfoszt a kegyelemtől és fáradozásaink érdemétől. Az élősdinövény nem árthat annyira valamely növénynek, mint a jellemhiba nekünk. — A lelki vezetőik általános véleménye szerint a jó és szerencsés jellem a legfontosabb mindama természetes eszközök között, melyeket Isten arra használ, hogy a lelkeket a végcélhoz vezesse. Az isteni Gondviselésnek ez újmutatását követnünk kell azért, hogy jellemhibánk ellen döntő harcot folytatunk. A győzelem már itt a földön jutalmat nyer a lélek tisztasága, világossága és békéje által.

Ki ne látná be harmadszor, hogy mennyire fontos a jellemhibánk ellen való küzdelem élethívatusunkra nézve? Aki nem akar e hiba ellen küzdeni, az menjen a pusztába és mondjon le minden olyan hívatásról, mellyel az emberekre kíván hatást gyakorolni. Legalább nem bosszantja s nem károsítja meg felebarátait. De aki az emberek között akar élni s rájuk hatást gyakorolni, az jó és szép jellemet alakítson ki magában. Minden jellemhiba korlátozza vagy teljesen tönkre teszi működésünket. Hogy az emberekre valami hatással lehessünk, sok erényre van szükségünk;

egyetlen hiba mindent elronthat és lehetetlenné tehet. Hány szép működést tesz tönkre a féktelen indulatosság, oktalanság és érzékiség! A legszebb tehetségek parlagon maradnak miattuk.

Itt tehát mindenekelőtt komoly önmegettagdást kell gyakorolnunk.

Küzdenünk kell, még ha a győzelemre semmi kilátásunk és reményünk sem volna. De minden feljogosít arra, hogy a győzelmet reméljük. E küzdelemben csupán egy ellenséggel van dolgunk s minden erőnket egy pontra kell irányítanunk. Ez a helyes hadvezetés. Isten segít bennünket, mert az Ő ügyéről is szó van. A szentek hogy megfékeztek jellemhibájuk rossz szellemét! Miért ne tennők mi is ezt? Minden csak komolyságunktól és kitartásunktól függ. A jó és komoly akaratnak semmi sem áll ellen. Tegyük meg, amit megtehetünk. Jellemünket lényegileg nem változtatjuk meg. De kilengéseit korlátozhatjuk és a károkat kijavíthatjuk.

Van rá időnk, akarhatunk, küzdhetünk, imádkozhatunk. És ez elég.

XVII. FEJEZET

ÁLTALÁNOS ÖSSZEFOGLALÁS

1. Mindabból tehát, amit eddig mondtunk, befejezésül ez következik: Erősen el kell határoznunk, hogy legyőzzük magunkat s ez elhatározást azzal az alaptétellel együtt, hogy az imádságban mindig kitartunk, mint alapkövet kell lelki életünk mélyébe helyeznünk. Szükséges, hogy ez legyen egyik életelvünk. S ez elv mellett ki kell tartanunk és mint életelvet kell követnünk minden esetleg bekövetkező visszaesés mellett is. Ez elv ellen kétségkívül gyakran fogunk hibázni. De az nem árt olyan sokat, amíg e feltételhez mint alapelvhez ragaszkodunk. Hibáink folyton kevesbednek s végül az alapelv tényleg kipróbáltan uralkodik életünkön.

2. Azon a napon azonban, amikor ezt az alapelvet feladjuk, a komoly lelkiségre, a tökéletességre nézve elvesztünk. Az imádság maga nem vezet célhoz. Csak imádkozni önmegtagadás nélkül, a modern limonádés aszkézisnek receptje, mely Istent s a vele való egyesülést csak az imádság útján akarja megtalálni. Kár minden fáradságért, melyet rá fordítunk. Évek múlva hosszú kerülő utak

után még mindig ott leszünk, ahonnan kiindultunk. Imádság és önmegtagadás bensőleg egyesítve szükséges ahhoz, éppúgy, mint ahogy a repüléshez két szárny és a kézmosáshoz okvetlenül két kéz szükséges. E kettőnek kell egymást segítenie, támogatnia és kiegészítenie. E kettő, az imádság és önmegtagadás összetartoznak. Önmegtagadás nélkül nem imádkozunk. Már magához az imádsághoz is szükséges az önmegtagadás. És még ha imádkoznánk, sem találánk meg Istent. Az önmegtagadás nélküli ember imádságban keresi Istent, de nem találja. Az önmegtagadást gyakorló embert Isten maga keresi fel, mert szíve megtisztult s az Istennel való egyesülésre előkészült. Istenben nagyobb a vágyakozás, mint bennünk, hogy nekünk adja magát és egyesüljön velünk. Ő csak tiszta és önmegtagadó szívet keres. De éppoly kevésbé gyakoroljuk majd az önmegtagadást, ha nem imádkozunk. Magunkat megtagadni nehéz s ezt csak Isten kegyelme teheti lehetségessé és könnyűvé. De a kegyelmet az imádságban és imádság által nyerjük. Aki tehát okos ember és aki házát szilárd alapra akarja építeni, az helyezze az alapot az imádság és önmegtagadás sziklájára.

3. Bizonyos, hogy nehéz az önmegtagadás-

ról szóló beszédet hallgatni s nehéz az önmegtagadás útján járni. De mi emberek magunk léptünk a bűn által ez útra s most járunk kell rajta, ha mégoly nehéz is. Azonban ne feledjük el, hogy a bűn útja s a rendetlen szenvedélyek igája sem kevésbé nehéz, sőt nehezebb. A bűnt el nem kerülhetjük önmegtagadás nélkül. Csak e kettő között választhatunk: önmegtagadás vagy bűn. Az út tulajdonképpen csak elhatározásunk tökéletlensége miatt nehéz. Határozzuk el magunkat teljesen és bízzunk. Az önmegtagadás útja idővel könnyebb, sőt kellemesebb lesz. Élet ered a halálból és édesség az erősből. (Bírák 14, 14.) Az önmegtagadás tövises bokrán nemcsak tövis terem, hanem az öröm és természetfeletti vigasztalás rózsája is. De a vigasztalást ki kell küzdenünk, mint minden szép és nagy dolgot itt a földön. A nehézség és fáradság eltűnik a hőslélekűség vidámságában. Ez az ijesztő önmegtagadásnak barátságos arca.

4. Az önmegtagadással szemben természetesen sok ellenvetés merül fel. Így azt mondják: „A mai korban az önmegtagadás már lehetetlen. Az egészség és munka nem engedik meg.” Itt igazán helyes megkülönböztetést kell tennünk. A belső önmegtagadásnál —

sajnos — nincs engedmény és az nem is árt sem az egészségnek, sem a munkának. Sőt magára a külső önmegtagadásra vonatkozólag is mondhatjuk, hogy korunk talán sokkal egészségesebb lenne, ha valamivel több önmegtagadást gyakorolna. A munka mindenestre jó önmegtagadás. De hogy jól és lelkiismeretesen dolgozzunk, ahhoz önmegtagadásra van szükségünk, különben haszon nélküli kedvtelést űzünk és nem dolgozunk. — „Az önmegtagadás nagyon ósdi aszkézis.” De amint tudjuk, a világ ugyanaz, ami volt és nem változott meg. Éppúgy Krisztus sem változott, a cél és a célhoz vezető út is ugyanaz maradt. Tehát az önmegtagadással is a régi mód mellett kell maradnunk. — „A belső önmegtagadás még csak hagyján, hanem a külső!” Ebben igaz az, hogy a belső önmegtagadás minden tekintetben jobb és szükségesebb. De ebből nem következik, hogy a külsőt teljesen elhanyagolhatjuk. Minden külső önmegtagadás nélkül a belső sem lehetséges. A külső önmegtagadásnak lekicsinylése és elvetése nem a kereszténység szellemében való eljárás és teljes félreismerése annak az állapotnak és helyzetnek, melyet a bűnbeesés teremtett. Nehézségeinket és bűneinket felerészben a test okozza. Keresz-

tény nézet szerint testünk nemcsak a gonosznak hatalma, melyet féken kell tartanunk, hanem bűneinkért s az egész világ bűneiért végzett bűnbánat és elégtétel drága mirhája, különös kegyelmek, felvilágosítások és az örökkévalóságra vonatkozó érdemek elnyerésének ára és áldozati bére. Ezért ártatlan lelkék igen erősek a külső önmegtagadásban. — „Kezdetben helyénvaló a külső önmegtagadás, de később már nem.” Árnyékunktól sohasem szabadulunk meg, de éppoly kevésbé testünktől s a testnek lelkünkre gyakorolt hatásától. Az önmegtagadás a lelki élet ábécéjéhez tartozik; sohasem szabad ezt elfelednünk.

Mindezen kifogásokból annyi igaz, hogy az önmegtagadás a szegény bukott embernek fáj és kitartó erőfeszítésre van szüksége, hogy gyakorolhassa. És éppen ez teszi szükségessé, hogy a gonoszt legyőzzük s magunkat mintegy jóra hajló erővel neveljük. Az út terhes, de a cél nagy és dicső. Nagy célért a nemeslelkű ember szívesen hoz áldozatot. Azért fejezi be Kempis „Krisztus követése” a kereszt királyi útjáról szóló utasítását e szavakkal: „Tehát minden tudásnak és kutatásnak az a vége, hogy sok háborúság által kell bemennünk az Isten országába.” (2. könyv, 12.

f.) Hogy azonban a háborúságot kiállhassuk, önlegyőzésre van szükségünk, és pedig mély meggyőződésből fakadó, mindent átfogó és szakadatlan önlegyőzésre.

HARMADIK ALAPTÉTEL

SZERESD AZ ISTENI ÜDVÖZITŐT!

Imádkozni és Istennel érintkezni édes és szép. Szívünket legyőzni s fölötte uralkodni, hogy az Istennel való érintkezésre méltók legyünk, fönséges. De mindkettő bizonyos körülmények között nehezére esik az embernek. Ezért jön segítségére a szeretet, mely mindent megkönnyít.

I. FEJEZET

A SZERETET

1. A szívet a földtől az ég felé irányítani, minden keresztet nagylelkűen viselni és minden áldozatot örömmel meghozni, kétségkívül gyakran keservesen nehéz a szegény embernek. Segítene rajtunk, ha volna valami, ami bennünket mindig kedvesen és erőteljesen vonzana és felemelne, ami állandóan örömmel töltene el s ezzel minden földi keresztet kiegyenlítené.

2. Ezt teszi a szeretet. A szeretet az akaratnak vonzódása valamely jóhoz, amely szívünknek megfelel, amely boldogság után való vágyát csillapítja s amelynek bírása békével és örömmel tölti el. Ez a szeretet. Mindíg béke és öröm van kíséretében. Hisz a béke és öröm természetes hatások, melyek a kívánt jónak birtoklásából fakadnak és ezekkel a szeretet mindent legyőz. A szeretet egyáltalán a legnagyobb hatalom a mennyben és a földön. Isten a szeretet és nincs Istennek az emberekkel szemben nagyobb adománya és közlése, mint a szeretet.

3. Hogy azonban a szeretet az embert állandóan és minden képességében boldogítsa, szükséges, hogy a jó, mely a békének és örömnek forrása, az igazságnak, jóságnak és szépségnek összefoglalása, eszménye legyen, valódi, tényleg létező eszmény, nem csupán valami szép lehetőség. Az eszménynek aztán egyrészt magasztosnak, fölöttünk állónak kell lennie, hogy kimagasodjék fölöttünk, másrészt hozzánk hasonlóan és velünk egyneműnek, hogy megérthessük, felfoghassuk s hozzá bizalmasan közeledhessünk; továbbá maradandónak, el nem múlóan, örökkétartónak kell lennie, nem szabad nekünk azt túlélnünk, különben kevesebb lenne, mint mi vagyunk;

végül határtalan és végtelen jónak kell lennie, hogy bőségesen kielégítse az öröm után való vég- és határnélküli vágyunkat és a szeretet iránt való fogékonyságunkat.

4. De hol található ez az eszmény a földön, mikor itt minden annyira korlátolt és mulandó? Akkor fel kell szállanunk a mennybe és onnan lehoznunk. (Dt. 30, 12.) Isten ismeri a boldogság és szeretet után való nagy vágyunkat, hisz Ő helyezte azt szívünkbe. Azért gondoskodott annak kielégítéséről is. Van egy lény, aki a földön áll s az eget betölti, aki Isten és ember egyszersmind s aki mindkettő fenségének birtokosa és hordozója. A földön és mennyben minden ezen eszmény életéből él s szépségének visszfényétől gyönyörrel ittasul meg. Soha, az egész örökkévalóságon át sem kutathatjuk ki és érthetjük meg az ő fenségét. Ha e lénynek egyetlen sugarát elfogadjuk, boldogok leszünk egész életünkben, kárpótlást nyerünk minden elvesztett földi jóért és balzsamot minden földi fájdalomra s elnyerjük az örök boldogság előízét.

Ez a lény a mi Urunk Jézus Krisztus, az örökké áldott Isten.

E lény képeinek és életének néhány vonását kell itt felsorolnunk, mint az iránta való

szeretetnek indítóokait. Elegendő lesz arra, hogy szívünkben az iránta való szeretetet megalapozza, elmélyítse s e szeretetből erőt nyerjünk, mely egész életünket vezesse.

II. FEJEZET

KRISZTUS — ISTEN

Egyedül Isten elégséges az ember tökéletes boldogságához. Az emberi észnek és szívnek ideig-óráig tartó megtévelyedése az, ha teremtetett lényhez ragaszkodik abban a hitben, hogy az tökéletesen boldogítani tudja. Késérő tapasztalat árán jut jobb meggyőződésre. Milyen kicsiny, szegény és nyomorult minden itt a földön, a tökéletlenségnek mennyi árnyéka és redője van rajta, mily hamar véget ér minden s kielégítetlenül hagy itt minket a szeretet és boldogság után való végnélküli vágyunkkal. Csak a vég- és határnélküli jószág, csak Isten képes bennünket tökéletesen boldogítani. Ez az Istenhez való hasonlóságnak, Istenhez való tartozásnak velünk született vonása az istengyermekségnek ösztöne, mely bennünket Istenhez mint végső célunkhoz s minden üdvösségünk forrásához vonz.

1. Örüljünk, mert Krisztus a mi Istenünk.

Ennek tudományos bizonyítása itt szükségtelen. Hiszen hívő lelkekkel van dolgunk, kik elfogadják ezt az igazságot és csupán megízlelni óhajtkák annak szép és szívet nemesítő, mélységes tartalmát.

2. Szent János így kezdi evangéliumát: „Kezdetben vala az Ige s az Ige Istennél vala és Isten vala az Ige.” (Jn. 1, 1.) Tehát Krisztus már örök létezése által Istennek, az igaz istenség tulajdonosának és hordozójának hirdeti magát. Magában az istenségben pedig Ő az ige, a bölcsesség, az igazság, a fény, az élet és a szépség. Ezek mind olyan nevek, melyekkel Őt maga s a Szentírás nevezi s amelyek személyének sajátosságait jelzik. Milyen gondolatokat és érzéseket váltanak ki azonban e szavak a mi szívünkből? Van-e barátságosabb, kedvesebb, örvendetesebb és édesebb, mint a bölcsesség, szépség és az élet? És ez mind Ő lényegileg, ez mind Ő személyében, miként senki más.

3. „Mindenek ő általa lettek” — folytatja Szent János — „és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.” (Jn. 1, 3.) Mint az Atya bölcsége, az élet könyve volt Ő, melyben Isten teremő jóságának minden mintája s teremményeihez intézett kinyilatkoztatásai végtelen bőségben, változatban és szépségben előre

megvoltak s amely szerint az Atya mindent teremtet. És ki érti meg e teremtető hatalomnak gazdagságát és fenségét? Ott voltunk mi is mint jóságának eleven képei, ott éltünk s Isten szeretett, különleges módon szeretett, mert teremteni és megvalósítani akart bennünket, mialatt oly sokan örökre a pusztaság lehetőség ölében maradnak. Az isteni bölcsesség volt tehát első, ősrégi, örök otthonunk, sőt létünknek és lényünknek méhe és ősforrása. Hogyan lehetne, hogy ne szeretnők Öt? Hogyan feledhetnők el Öt?

Gyakran támad ez a gondolatunk és kívánságunk: „Csak láthatnám az Urat! Milyen könnyű volna akkor Öt szeretni!” Nos, némileg látjuk Öt, legalább belőle valamit a természetben és a teremtményekben. A tudomány és művészet világa, a látható és láthatatlan teremtés csupán kép, és mégis Isten képe és elég anyag arra, hogy Isten fogalmát lelkünkben kiépítsük és szeressük. Még maga a földi, látható teremtés is oly szép és fenséges, hogy szívünket két kézzel kell megragadnunk és erősen tartanunk, hogy a teremtmények között el ne veszítsük. Milyen lehet akkor Isten! Természetesen egészen más, mint amilyennek mi elgondolhatjuk, de legalább olyan, sőt végtelenül nagyobb és

szébb, mint amilyennek elképzelhetjük! Ő minden dolognak szerzője, azért tükrözi az egész teremtés életében, rendjében, változatosságában és szépségében a Fiúisten képét és minden dolog az Ő láthatatlan fenségének látható magyarázata. Ki kételkednék abban, hogy az Úrnak, a szépség teremtményének, aki mindent oly hasonlíthatatlanul szépnek alkotott, összehasonlíthatatlanul szebbnek kell lennie? (Bölcs. 13, 3.) Milyen nagy, fenséges és szeretetreméltó lehet akkor Ő?

4. Krisztus Isten. Ez az igazság a mi dicsőségünk és üdvösségünk s ezen igazság bizonyítására jött el maga Krisztus. És mily gyakran, mily különfélekép és szívrehatóan szól igaz istenségének tudatáról! Midőn egy napon tanítványainak meghatóan beszélt a mennyei nagy lakóhelyről és az Atyáról s a tanítványok azt mondták: „Mutasd meg nekünk az Atyát és elég nekünk”, azt felelte: „Fülöp, aki engem látott, látta az Atyát is... Nem hiszed-e, hogy én az Atyában és az Atya énbenem vagyok?” (Jn. 14, 8—10.) „Én és az Atya egy vagyunk.” (Jn. 10, 30.) „Én vagyok a világ világossága.” (Jn. 8, 12.) „Én vagyok az út, az igazság és élet.” (Jn. 14, 6.) „Ez pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus

Krisztust.” (Jn. 17, 3.) E szavak megpecsételésére csodákat művel a szellemi világban jövődölések által és csodákat művel a látható világban betegek gyógyítása és halottak feltámasztása által. E bizonyítások miatt követeli a hitet: „Hisztek az Istenben, énbenem is higgyetek” (Jn. 14, 1.), és a hitnél jobban követeli a szeretetet, azt a szeretetet, melyet csak Isten követelhet. Vagy nem kell annak Istennek lennie, ki így szól: „Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szívedből” (Lk. 10, 27.), aki tehát az emberi szív minden képességére jogot formál s azért az embernek a szeretetre és üdvösségre vonatkozó minden kíváncsiát ki is tudja elégíteni?

5. Talált is olyan szeretetre, aminő csak Istent illeti meg. Mennybemenetele után olyan országot alapított, mely az egész földet felöleli és soha véget nem ér, olyan országot, amelyben Őt mint Istent imádják és szeretik. Az apostolok és az Úr tanítványai óta állandóan ezren és ezren akadtak, kik e földi élet minden előnyéről lemondtak, kik saját földi életüket semminek tekintették, kik szívükben az egész világot keresztre feszítették s minden szeretetüket az Úrnak adták. És így lesz ez mindig. Minden igaz keresztény kész életének és mindenének feláldozásával a

kereszténység ezen alapigazságaért helytállni. Hit és szeretet alapította ezt az országot, mely sohasem fog elpusztulni. Ez az erkölcsi diadal, melyet Krisztus a Benne való hit és szeretet által a világ erkölcsi átalakításában aratott, az Ő istenségének valódi bizonyítéka. Sokan voltak nagy emberek, kik amíg éltek, szellemük és erejük nagyságával az egész világot magukhoz vonzották. Sokan a halálba mentek értük. De vajjon megtért-e vagy lemondott-e belső vágyairól egy ember is értük? A hatalmasok eltűntek, művük elporladt s ma már kezét sem mozdíttja senki sem értük. Mégis csak egészen más hatalomnak kell annak lennie, mely a világban állandóan a mennybeszállt Krisztusért működik, dolgozik s az emberi szíveket hitben és szeretetben Hozzá vezeti. Ez az Ő istenségének hatalma, mely síron innen és síron túl győzedelmeskedik és ragyogónak mutatkozik.

6. Krisztus, akiben hiszünk, akiben reménylünk s akit szeretünk, Isten. Örvendezünk. Mindazt, ami után szívünk oly sóvárogva és szüntelen vágyódik, megtaláljuk nála. Ő nem csupán a legelső, legelőkelőbb, leghatalmasabb és legszebb minden teremtettség között, hanem Isten és így végtelenül több, mint az összes teremtmények együtt-

véve. Itt nemcsak csodálkozhatunk, lelkesedhetünk és szerethetünk, hanem imádhathatunk is. Krisztusban a mi végcélunkhoz értünk. Igazság, jóság és szépség után kutatni és keresni fölösleges, nála végérvényesen horgonyt vethetünk és megpihenhetünk. Krisztusnál nincs különbség az ember és Isten szolgálata között. Az Ő szolgálata istenszolgálat és egyszérsmind üdvösségünk és boldogságunk. Sem az idő, sem a halál, mely minden földi dolgot irgalmatlanul elrabol, meg nem foszthat minket szeretetünk tárgyától. Sohasem lesz olyan idő, amikor csömör és túlteltség megzavarná vagy megsemmisítené a szeretet és öröm élvezését. Így van ez nálunk teremtményeknél. Mi mindnyájan szegény és szűkös forrásai vagyunk az örömnek, kölcsönösen kimerülünk s mégsem találunk enyhülést. Hütlenség és halál már itt a földön megszakít mindent. Másként van az Istennél. Minél tovább kutatunk, annál többet fedezünk fel benne, s a békének, szeretetnek és örömnek nincsen vége. Ebben az értelemben igaz Szent János szava: „Isten nagyobb a szívünkénél.” (I Jn. 3, 20.) „Örömötöket senki sem veszi el tőletek.” (Jn. 16, 22.) „Aki a Fiúban hiszen, örök élete vagyon.” (Jn. 3, 36.) Ez az élet pedig annyit jelent, mint meg-

ismerni, szeretni és üdvözülni, ahogy Szent Ágoston oly szépen írja: „Vacabimus et videbimus, videbimus et amabimus, amabimus et laudabimus... Ecce quod erit in fine sine fine.” (De civ. Dei 1, 22. c. 30. n. 5.) „Unnepelni fogunk és látni, látni és szeretni, szeretni és dicsőíteni... Ime mi lesz a világ végén vég nélkül.”

Tehát a szeretet első feltétele, hogy annak tárgya fölöttünk álló és minden vonatkozásban végtelen legyen, Jézus istensége által tökéletesen beteljesül. Mily nagy hála vágyunk kötelezve a mennyei Atya iránt, hogy nekünk ajándékozta Fiát s vele mindent, magamagát és a Szentlelket! Egyáltalán nincs szükségünk arra, hogy a teremtményektől kolduljunk szeretetet és üdvösséget. Krisztusban, Isten Fiában mindenünk megvan. Fordítva mondhatjuk azt, amit az apostolok mondtak: „Atyánk, mutasd meg a Fiút és elég nekünk.” (Jn. 14, 8.)

III. FEJEZET

ISTEN — EMBER

Az embernek elsősorban Isten az igénye és öröme, másodsorban az ember. Isten Krisztusban mint ember közelebb lépett az ember-

hez, hogy szeretetét megnyerje. Isten természete szerint láthatatlan és teljesen szellemi lény. Hogy az ember helyesen megismerje és megértse, látható alakban kell előtte megjelennie. Ha mármost Isten önmagáról képet alkot, mily szépnek és szeretetreméltónak kell annak lennie! Isten megtette ezt. Képet teremtett magáról, és pedig emberi alakban Krisztusban. Krisztus Isten és ember s a leg-tökéletesebb emberi kedvességben és szívet vonzó szépségben jelent meg. (Tit. 3, 4.)

1. Isten Fia emberré lett s a nélkül, hogy istenségéről lemondott volna, tényleg emberi természetet vett fel. Olyan teste és értelemmel, akarattal, fantáziával és érzőtehetséggel felruházott lelke volt, mint nekünk. Csupán a természetes személyiség helyébe Isten Fiának személye lépett, mint az emberi és isteni természetnek tulajdonosa és hordozója és a két természetet összekapcsolta egymással. Ez az egyesülés azonban semmit sem változtatott az emberi természetben; csupán minden méltóságnak, még az isteni fenségnek is részesévé tette s minden természetes képességnek soha nem létezett tökéletességet adott. Fenséges értelme a természetes és természetfölötti igazságok egész birodalma fölött uralkodott, akaratát veleszületett tisztasággal és szentséggel,

valamint oly teljes hatalommal volt felruházva, mely nem ismert határt sem égen, sem földön, és teste, a legszebb test a legfinomabban elő volt készítve, hogy csodálatos tettek eszköze legyen. Az Istenember minden tekintetben a teremtésnek és Isten külső megnyilatkozásának legremekebb mesterműve volt.

2. Az a rend és mód, ahogy Isten Fia ezt a mi természetünket magára vette, a legmeghódolóbb volt, ami csak elképzelhető. Először is nem úgy vette fel, ahogy Ádám kapta Isten kezéből, hanem a mi vérünkből és nemünkből. Emberi ősoket akart visszamenőleg az első emberig. Ő egyáltalán egészen ember akart lenni, amilyenek mi vagyunk. Volt édesanyja, családja, hazája, nemzetisége, meghatározott vallása, sőt még emberi neve is. Mindenben, a bűnt kivéven, hozzánk hasonló akart lenni. Ő valóban a teljes igazság szerint a mi vérünk és test szerint való testvérünk. — Továbbá nem a halhatatlanság és a szenvedésektől való mentesség állapotában vette fel természetünket, amilyen Ádámé eredetileg volt, hanem úgy, amilyen a bűn által lett, a szenvedéseknek és halálnak alávetve és a szenvedéseknek nem úgy alávetve, ahogy általában természete-

tünket a test és lélek szerint érik, hanem oly fokban, amint az Úr maga meghatározta és amint az az Ő életében be is teljesedett. A hittudósoknak teljesen megalapozott véleménye szerint Isten a Megváltónak élete első pillanatában szabad választására bízta a megváltás minden módját. És Ő Isten Fiához méltóan, teljes szabadsággal választotta meg életének és megváltó szenvedésének minden körülményét. A Megváltó valóban pályát választott, midőn emberré lett. (Zsid. 10, 5. és 12, 2.) Hogy mennyi földi tiszteletről és boldogságról mondott le, mily mérhetetlen szégyenséget, fáradságot, megaláztatást és szenvedést vett magára, azt tudjuk. E választással egész életére az áldozatnak jellegét és pecsétjét nyomta. Valóban „kiüresítette önmagát, szolgai alakot vévén fel”. (Filipp. 2, 7.)

3. És miért választott így? Kizárólag irántunk való szeretetből. Isten dicsőségének s a bűnért való elégtételnek az Istenember legkisebb cselekedete is megfelelt volna. Minden, amit tett és szenvedett, végtelen értékű s mindenre elégséges volt. Éppúgy nem kívánta tőle e választást saját előnye, a dicsőségben való növekedése. A lényéhez tartozó dicsőség az első pillanattól kezdve teljes mértékben osztályrésze volt és az nem növekedett. Ami

nem a lényéhez tartozó dicsőséget illeti, t. i. azt a tiszteletet és szeretetet, melyet mi tanúsítunk iránta, arra nézve Ő magában elég szeretetreméltó volt, hogy minden fölött szeressük és mindent érte tehessünk s elég kegyelemmel rendelkezett, hogy bennünket arra képesítsen. Tehát végre is nem marad más hátra, mint irántunk való szeretete, mely e választásra bírta. Nem akart életében semmiben sem velünk szemben előnyben lenni, hanem velünk mindenben egyenlő; azt akarta, hogy minden földi szenvedés között benne példaképet, hűséges társat és vigasztalót találjunk s a hozzá való csatlakozás által munkánkkal és szenvedéseinkkel örök érdemet nyerjünk. Milyen önzetlen, nemes és hűséges szeretet! Már akkor szeretett minket s odaadta magát érettünk. (Gal. 2, 20.)

4. És mennyi áldást és előnyt szerzett nekünk, hogy természetünket magára vette! Mindenekelőtt dicsőséget és felmagasztaltatást szerzett emberi nemünknek. Isten Fiának a mi természetünkkel való egyesülése mindannyiunkat felmagasztalt, megnemesített, mintegy megistenített s Isten vérrokonságába juttatott. Egy közülünk valóban Isten természetes Fia. Még az angyalok előtt is tiszteletreméltók lettünk. Krisztus által a mi ne-

münk az angyalok minden kara fölé emelkedett. Krisztus az ő Uruk, de nem természet szerint való testvérük. Ő Isten trónján ül s az angyalok imádják Őt. — A második előny a gazdagodásunk. Krisztus az emberiség feje s miként a fej a tagokkal minden javát megosztja, úgy részesedik az emberi természet Krisztus gazdagságában. Jézusnak természetfölötti élete, kegyelme, dicsősége és minden érdeme a mienk és mi azokat mint tulajdonukat és forrásunkat birtokoljuk. Jogunk van hozzájuk, ha Krisztushoz hittel és szeretettel ragaszkodunk. Magával Istennel szemben is gazdagok lettünk Krisztus által. Általa nyújthatjuk Istennek az Őt megillető imádást, hálaadást és elégtételt s Isten minden kívánságának megfelelhétünk. — Édes vigasztalás és szívbeli bizalom az a harmadik áldás, melyet azon igazság szerez, hogy Krisztus is valódi ember. Bizonyos, hogy Krisztus Isten, de ember is minden járulékkal, kivéven a bűnt. Amiben több mint mi, azt Istennek csupa kegyelméből, leereszkedéséből bírja. Nagyon jól tudta ezt, azért volt és azért olyan alázatos, jóságos és leereszkedő hozzánk gyengeségeink és nyomorúságaink mellett is. Ő maga mindazt végigélte, ami az emberi életben előfordulhat, hogy irgalmas főpap lehessen. (Zsid. 5,

2.) Semminek sem szabad közöttte és mi közöttünk válaszfalat képeznie, sem a félelemnek, sem annak az érzésnek, hogy feltétlen távolság és különbség van közöttünk. Ő nem idegenszerű, rettenetes jelenség, kit csak megbámulunk s akitől félünk, hanem hozzánk hasonló, velünk rokon, közülünk való lény, akit szabad szeretnünk s teljesen elfogulatlan bizalommal lehet öveznünk. Sőt mint emberek s az Ő testvérei, ha mégoly nyomorultak és bűnösök volnánk is, az Ő Szívének különös és határtalan szeretetéről bizonyosak lehetünk.

Mindez lett nekünk Isten Fia a megtestesülés által. A megtestesülés eredménye az Istenember, az a nagy és csodálatos lény, kit a Szentírás Teremtőnek, a teremtés elsőszülötének, Isten általános örökösének nevez (Kol. 1, 15, 19., Zsid. 1, 2.); az Istenember, az a hatalmas lény, ki előtt minden térd meghajlik a mennyben, földön és föld alatt (Filipp. 2, 10.); az Istenember, ki egyszersmind Isten legszebb, legkedvesebb gondolata, szinte minden gondolatának kivirágzása; az Istenember, a mennyország édes szeretete és csodálata; az Istenember, a szegény földnek élete és vigasza; Jézus, ki testvérünkkel lett s minket szeretetének karjaival átölelve Atyjához

visz az örök hazába mint emberszeretetének és szeretetreméltóságának édes zsákmányát. Mit tervezhet vagy teremthet Isten még annak a szívnek számára, melyet e lénynek fensége és szépsége meg nem indít!

IV. FEJEZET

ISTEN — GYERMEK

1. Isten a szónak teljes, egész értelmében emberré lett, tehát gyermekké is. Igazi emberséghez és az emberi élethez lényegileg hozzátartozik a gyermekség is. Itt azonban nem a szűkebb értelemben vett gyermekséget kell értenünk, hanem tágabb értelemben mint ifjúságot, mint a fejlődésnek korszakát a legelső kezdettől számítva az ifjúkor érettségéig. Ebben van az egyik különbség az első és második Ádám között. Az első nem ismert gyermekséget és ifjúkort. Egyszerre mint érett férfi jelent meg a világon, hogy feladatát teljesítse. A második Ádám a rendes emberi életnek egész mértékét be akarta tölteni s mint ember, hogy úgy mondjuk, a legalsó fokon akarta kezdeni a szolgálatot. Jézus életében tehát a gyermekség logikus következménye annak a ténynek, hogy Isten emberré

lett és annak az elhatározásnak, hogy életét a mienkhez mindenben egyenlővé tegye.

2. Mármost mi a jellemző vonása Jézus ez első megjelenésének közöttünk emberek között? Az Apostol azt a módot, ahogy Urunk közöttünk megjelent, e szavakba foglalja: „Megjelent a mi üdvözítő Istenünk kegyessége és embersége.” (Tit. 3, 4.) Tehát emberbarátság és szeretetreméltóság a karaktere Jézus első fellépésének e világon. Megjelenését e szerint rendezte be.

Tényleg van-e szeretetreméltóbb, mint a gyermek? Az ember a látható teremtés nemes ága s a gyermek az emberiség virága. Ki nézhetné a gyermek üde, gyengéd szépségét, kedvesen bontakozó szellemét, édes jóságának és ártatlanságának báját a nélkül, hogy meg ne indulna és meg ne szeretné a gyermeket; ki állhat ellen annak, midőn a gyermek bizalmasan, segítséget várva hozzá símul? Ezzel az isteni mesterfogással indul az Isten Fia első megjelenésében szeretetünk után.

Isten minden kinyilatkoztatása kegyes közeledés hozzánk. Mégis ez nyeri meg legjobban szívünket. Oly nagy ez, hogy e gyermekkel szemben mi bölcsebbeknek és hatalmasabbaknak látszunk s hogy részvétet érezhetünk a világon elhagyott, szegény Isten

íránt. Itt eltünteti a nagyságnak korlátait, mely minket tőle elválaszt. Ime, Isten olyan lett, mint bármelyik közülünk, sőt látszólag kevesebb, mint mi. „Kisded született nekünk és fiú adatott nekünk.” (Iz. 9, 6.) Emberfia a neve a mi nagy Istenünknek, szegény, elhagyatott gyermek, pólyába takarva és jászolba fektetve, ez a csodálatos jele a mi Istenünk eljövételének. Helyesen és szépen mondja Szent Bernát: „Nagy az Úr és fölöttébb dicséretre méltó, kicsiny az Úr, és fölöttébb szeretetre méltó.” És ilyen egész gyermeksége és ifjúkora. Milyen bájos dolog az, hogy a Mindenhatót földi édesanya és atya gondozza, táplálja és védi ellenségeitől; milyen szeretetreméltó növekedésének és fejlődésének csodálatos titka, ahogy teste mindig szebbé és nemesebbé alakul, ahogy szelleme mindig fenségesebben nyilatkozik meg, ahogy külső cselekvésében mindig tökéletesebb lesz; milyen szeretetreméltó alázatossága, engedelmissége, jámborsága, munkássága s a családi életnek minden erénye, melyeknek szemlélete a mennyet és földet örömmel tölti el s a názáreti asszonyokban édes irigységet kelt ama boldog anya iránt, kinek ilyen gyermeke van; milyen kedves a templomban való titokzatos visszamaradása és szereplése, mely mintegy előre-

vetett sugara nyilvános életének, melyben mint Messiás és Isten jelenik meg, de szegénységben és elválva a szülői háztól, a testtől és vértől! Alig várhatja azt az időt, mikor megmondja nekünk, hogy Ő tulajdonképpen inkább hozzánk tartozik, mint anyjához, és vágyakozva tekint arra az órára, melyben egészen a miénk lesz. Maga a jászol hallgatásával és szegénységével mélyértelmű előjele ama jövődőlgozoknak, melyeket éretünk akar Ő végbevinni. Most pólyába takarja Őt anyja, később halotti lepelbe; most könnyeit ontja a gyermek, később majd vérét; most idegen jászol fogadja be, később idegen sír.

3. A különböző vidékek kerete s a társaság, mely Jézus gyermekségét körülvette, még élénkebben éreztetik velünk az Ő szeretetreméltóságát. Gyermekségének színtere a kicsiny, de királyi Betlehem, mely zöld halmonkon és hullámos legelőkön magasan fekszik s telve van régi idők kedves emlékeivel; azután a fáraók csodás országa piramisaival, melyeknek árnyéka alatt tanulták meg Jákob fiai a vallást, művészetet és szenvedést, s fejlődtek hatalmas néppé; továbbá a csendes Názáret, mely leghosszabb ideig volt ifjúságának édes otthona s ártatlan munkájának és

elrejtettségének helye; végül a jeruzsálemi templom tiszteletreméltó szentélye, a kinyilatkoztatás régi székhelye, hol Ő majd dicsőségesen kinyilatkoztatja magát s ahol a szinte babonás tiszteletben részesített törvénytudók már most hódolnak neki, a tizenkét éves gyermeknek — mind nagyjelentőségű helyek és legbensőbb vonatkozásban vannak, Jézus feladatával. Éppoly kedves és jelentőséggel teljes az a társaság, mely Jézus gyermekségét körülveszi. A királyi szűz és szűz anyja, a hű és szent nevelőatyja, az egyszerű, jámbor pásztorok, az éneklő angyalok, Simeon és Anna s a nemes, hűséges királyok a tündöklő csillaggal: ezek Jézus gyermekségének szentjei, első imádói és prófétái, kik megérkeztét az egész világnak hirdetik s bizonyosságot tesznek arról, hogy Ő igaz Isten. Hogy Ő Isten volt, az ránk nézve a legnagyobb fontosságú. Különben mit használt volna nekünk szegénysége és szeretetreméltósága? Ő maga nem akarta gyermekkorának szótlanságát megszakítani és istenségét bizonyítani. Később majd megteszi. Most e szenteket küldi ki e megbízással. Ők lényegileg Jézus gyermekkorához tartoznak s nagy szolgálatot tesznek nekünk, bizonyítják istenségét.

4. Gyönyörű világ a mi Istenünk gyermek-

ségének világa. Isteni Gyermekek az, ki a jászolban nyugszik, ki gondoztatja és táplál-tatja magát, ki sír és menekül halálos ellen-sége elől, ki rejtve működik és alacsony munkával keresi kenyerét. De belső gyenge-ségről és öntudatlanságról nincs nála szó. Ellenkezőleg, hatalom és élet van birtokában, világot átfogó, isteni élet a legnagyobb emberbarátság és legbizalmasabb szeretet alak-jában, mely ellenállhatatlan hatalommal min-dent magához vonz. Mit művelt és mit von-zott magához ez a gyermekség! Mindenkit, az egész világot, minket is. A kised volt első ájtatosságunk, Betlehem első lelki otthonunk. Gondoljunk csak vissza! Milyen bizalommal tudtunk ott imádkozni és szeretni. Talán sehol se jobban, mint ott. Térjünk vissza első, ifjú-kori szeretetünkhöz. Miért ne? Az Üdvözítő a jászolban, a kereszten, az oltáron vagy a mennyei trónon mindig ugyanaz, mindenütt imádásra, tiszteletre és szeretetre méltó. A Gyermekek Jézusra vonatkozó ájtatosságok mind Istenhez vezető utak. Ezért nagy szentek, olyan férfiak, kiknek szelleme és hatalma megújítja a világot, mint Asszisi Szent Fe-renc, Szent Bernát, Jézus gyermekségére vonatkozó ájtatosságot kedvelt ájtatossá-guknak választották. Hol van több igazság,

több bölcsesség, hol van szeretetre méltóbb nagyság és szívet jobban megnyerő szépség, boldogabb és bizalmasabb szeretet, mint a betlehemi Kisdednél? Bizalmas szeretet a szertartáskönyve a Gyermekek Jézus tiszteletének. Miért ne lehetne a mi életünk szertartáskönyve is?

V. FEJEZET

A LEGBÖLCSEBB TANÍTÓ ÉS LELKIVEZETŐ

1. Az Udvözítő az ifjúkorból felnőve megkezdte nyilvános működését, mely különösen tanításból állott. Mint prófétát és tanítót előre megjövendölték s a megváltói hivatáshoz lényegileg hozzátartozott a tanítás. Hit nélkül helyesen nem élhetünk, nem üdvözülhetünk. Tanítóra van szükségünk s megkaptuk azt az Udvözítőben. Ő a legjobb és legbölcsebb tanító.

2. Minden tulajdonság megvan Benne a tanításhoz. Az első tulajdonság a tekintély. A tanítás és nevelés az emberen való alakításnak bizonyos faja. Ezt csak Isten végezheti és akinek Isten jogot ad arra. A tanításhoz szükséges tekintélyt az Udvözítő nem az emberektől nyerte. Önmagától és önmagában

bírta azt, mert Ő Isten. Mint a királyi és főpapi hivatal, úgy a tanítói hivatal is vele született. — Éppen így önmagából van meg benne a második tulajdonság, a tudás. Ő Isten, az igazság s az Atyának egyszülött Fia, az Atya bölcsesége s a mennyország és az emberi szív minden titkának tanúja. Tanítói hivatalának gyakorlása közben mily gyakran használja ezt az isteni lélekismeretet! — A tanításnak harmadik tulajdonsága a hatalom. Ez mindenekelőtt életének szentségében állott, élete volt a tanítása; azután a csodatevő hatalomban, mellyel szavait megcáfolhatatlannul bizonyította s végül a kegyelemben, amely felett rendelkezett, amellyel a szíveket megmozgatta s parancsolatait könnyűvé és kellemessé tette. Így tanított Ő tényleg, mint olyan, kinek hatalma van s aki senkihez sem hasonlítható.

3. És mit tanított az Udvözítő? Mindenekelőtt azt, amit Isten akart s ami nekünk szükséges és hasznos. Megtanított arra, hogy Istent mint Atyánkat s végső és üdvözítő célunkat megismerjük; tanított az imádságra, alázatosságra s keresztünk türelmes és örvendetes hordozására; tanított arra, hogy Istent mindenfölött és teljes szívünkéből, felebarátainkat pedig úgy szeressük, mint magunkat,

hogy ezért a végtelen jutalmat, az örök boldogságot a mennyben elnyerjük. Ez tanításának tartalma. Ennek itt a földön valóban hasznát vehetjük. Elég arra, hogy boldogok legyünk. — És ezt bőségesen és tele kézzel osztogatta. Végtelenül többet mondhatott volna nekünk. De azt fenntartotta a mennyországra, hogy hitünkkel érdemet szerezhessünk. Ott mindent közölni fog velünk, éspedig a tudás kevélységének veszedelme nélkül. A mi Urunk tudást tanít, de még sokkal több bölcseséget, mert a hitben van a legnagyobb bölcsesség.

4. Az Udvözítő először is világosan és egyszerűen tanít, úgyhogy a legegyszerűbb ember, sőt gyermek is megértheti, de egyúttal oly mélységgel és fenséggel, hogy a leghatalmasabb szellem sem képes tanítása mélyére hatolni. — Másodszor bölcs mérséklettel és okos tartózkodással tanít. Nem mond meg mindent mindenkinek és sohasem szól rosszkor. (Lk. 5, 35.) Sohasem terheli meg az ember értelmét és akaratát. Azt nyújtja, amit az ember befogadni képes. A gazdag ifjúnak a léleküdvösség és magasabb tökéletesség után való vágyát lépésről-lépésre követi a parancsolatok megtartásának egyszerű kötelezettségével s a tanácsokra való utalással.

(Jn. 16, 2.) Az apostoloknak azt mondja, hogy jelenleg nem bírják el az egész igazságot, később majd megismerik. (Mt. 19, 16.) Mily okosan és előrelátóan nyilatkoztatta ki nekik megváltói kereszthalálának és istenségének titkát! — Végül az Udvözítő nagy türelemmel tanít. Fáradhatatlanul szórja a szívekbe tanításának aranymagvait. Némelyik mag az útszélre, a tövisek közé hull, vagy a madarak felszedik s mindegyiknél csak lassú a fejlődés. De nem hagyja abba. Már az első húsvét ünnepen behullott Nikodémus szívébe a hit magva s csak a negyedik húsvét ünnepén eredett meg, mikor az Udvözítő a kereszten már meghalt. Mily hosszú időn át fáradozott az Úr az apostolok kiművelésén, míg végre azok lettek, amiké lenniök kellett! Fenséges jutalmat nyert a végén türelme nemcsak az egyes lelkekben, hanem az egész emberiségben. Judea, az a sziklás szántóföld, nem fogadta magába az isteni ige magvát, de a Szentlélek és az apostolok tovább vitték az ígét a pogányokhoz s az ige ott keresztény világot, keresztény tudományt és erkölcsösséget, keresztény törvényt és keresztény művészetet teremtett. És még mindig működik az Udvözítő prédikációja, téríti a lelkeket, bölcseséget ad a tudatlanoknak, felnyitja a bal-

gák és vakok szemét s vigaszával és szépségével boldogítja a szíveket. (Zsolt. 18, 8.)

5. Szükségünk van igazságra, fényre és kegyelemre, szükségünk van tanítóra. Hol találunk olyan tanítót, mint Jézus? Ő a mi Istenünk. Ahogy teremtett minket, úgy tovább képez bennünket; Ő a lelkiismeretünk ura, ismeri gyengeségünket és tudja, mit képezhet belőlünk; ért ahhoz, hogy bennünket bőségesen boldogítson; türelmes ahhoz, hogy ingatlanságunkat és hűtlenségünket elviselje; van hathatós kegyelme arra, hogy művét dicsőségesen befejezze. Keressük Őt, mint Nikodémus, mint János, mint Péter, András és Nathanael. Mindnyájan érezték rajta, hogy Ő a bölcs és Istentől küldött tanító, hogy Ő a lelkiismeretük, életük és üdvösségük ura. „Mester, hol lakol?” — kérdezték tőle, követték Őt és tanítványai lettek. (Jn. 1, 37.) Keresük Őt szent evangéliumának olvasása s a róla való elmélkedés által. Mily nagy nyereggel jár, ha az örök Bölcsesség lábainál ülünk és igéjét hallgatjuk! Ha, mint az evangélium beszéli, Isten maga jön az emberekhez s nekik szelíd és szívet lelkesítő törvényét magyarázza s oly szép és annyira emberi nyelven a mennyország titkairól beszél, akkor az végtelen fontosságú tény, mennyei látvány,

mely teljes figyelmünkre méltó és képes arra, hogy csodálattal és szeretettel töltsön el bennünket ama mélységes elme s minden szív között ama legbölcsebb Szív iránt, melyből e tanítások fakadnak. Akkor valóban megtaláljuk a legbölcsebb tanítót és lelkivezetőt. Akkor Jézus valóban vezetőnk, ki üdvösségre, bölcseségre és Isten előtt való igazságra vezet bennünket. (I Kor. 1, 30.) „Kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak.” Ezek a hitnek és szeretetnek szavai voltak, melyekkel Péter egy kétségbeejtő órának veszedelmét győzte le. A győzelem azon boldog órák eredménye volt, melyeken ő hallgatva és tanulva lábainál ült. „Rabbi”, „jó Mester”, e szavakkal köszöntötte Magdolna, Jézus tanítványa az Urat a feltámadás után az első viszontlátáskor. (Jn. 20, 16.) Magdolnának csak egy szava volt, de ez az egy szó mindent megmondott, amit tud, amit érez s ami ő maga. A tanítvány viszonya a tanítóhoz és nevelőhöz a legszebb, legnemesebb, leggyengédebb és legmeghatóbb. A tiszteletnek, hálának és odaadó szeretetnek viszonya ez.

VI. FEJEZET

AZ EMBERFIA

E név: „Emberfia”, mely néven a próféták az Udvözítőt előre hirdették (Dán. 7, 13.) s amellyel ő ismételten nevezte magát (Mt. 26, 64.), itt nem Messiást, Istenfiát vagy az egész emberi nem fejét jelenti, hanem a legnemesebb és legtökéletesebb értelemben az emberi természetnek birtokosát, hordozóját. Az Udvözítő a legszeretetre méltóbb ember megtestesítője, eleven képe. Ez a szeretetre méltóság három dolgot foglal magában.

1. Az Udvözítő minden tekintetben egyszerű és megszokott emberi életet élt. Keresztelő Szent János, az Ő előhírnöke és útjának előkészítője egészen más utakon járt. Élete rendkívül szigorú volt, ruhája durva és lakóhelye a pusztaság. Sohasem jött emberek lakóhelyére. A vadonból hangzott hatalmas szava és oda vonzotta magához a népet. Nem így élt az Udvözítő. Állandóan emberek között lakott és élt, s mint egy családnak és községnek tagja, állandóan eleven érintkezésben volt a világgal.

Éppúgy aláveti magát mindenekelőtt azoknak a nagy és általános életfeltételek-

nek, melyekhez az emberek nyilvános élete igazodik. Az első a vallás. Ő maga, az isteni bölcsesség, minden helyes istentiszteletnek szerzője, magára vállalja egy meghatározott vallásnak kötelességeit. Mint istenfélő izraelita minden köteleességét teljesíti Istennel szemben: látogatja a templomot és a zsinagógát. Sőt az ideiglenes, nem kötelező kegyelemeszközöknek is aláveti magát s a néptömeggel Jánoshoz zárandokol s megkeresztelkedik általa. — A második feltétel, mely minden társadalmi életnek összetartó kapcsa, a többség iránt való engedelmesség. Az Udvozítónek is voltak feljebbvalói a családban s a polgári életben, voltak nemzeti és idegen urai. Mindegyik követelményeket támasztott vele szemben s Ő mindegyiket kielégítette, mint a legegyszerűbb ember a nép között. Sőt azt akarta, hogy az evangéliumban egészen különlegesen kiemeljék az Ő alárendeltségét. (Lk. 2, 51.) Abban a pörben, mely élete fölött döntött, csupán ama vád ellen védekezett, hogy fellázad az előljárók ellen. (Jn. 18, 37.) — A társadalmi életnek harmadik feltétele a munka. Az Udvozító mindig dolgozott. Életének leghosszabb részét feltűnés nélkül közönséges munkával töltötte. Saját keze munkájával akarta kenyerét megkeresni. Az ember

fiai között a legelőkelőbb születésű a dolgozó emberiségnek leghűségesebb társa.

Nem csupán az élet komolyságában és fáradalmaiban, hanem minden szokásos és nemes szórakozásban is résztvett az Udvözítő. Nyilvános élete kezdetén mint vendég és az ünneplő közönség tagja jelenik meg egy menyegzőn s a lakodalmas nép zavarát annyira szívére vette, hogy első csodáját, a víznek borrá változtatását éppen egy család alapításánál művelte. — Ügylátszik, szokás volt az ígéretföldjén, hogy az átutazó törvénytudót, ki előadást tartott, lakomára hívták meg. Hogy a szokásokat meg ne sértse, az Udvözítő nem utasította vissza a meghívásokat, bár tudta, hogy azok legkevesebbé sem barátságos érzületből történnek s neki csak kínos zavarokat és kellemetlen vitatkozásokat okoznak. (Lk. 7, 36; 14, 1.) Ezért aztán még azt a szemrehányást is kellett hallania, hogy falánk és borivó ember. (Mt. 11, 39.) Dicsőséges életében is a feltámadás után kedves tanítványaitól lakomával akart elbúcsúzni, ahogy azt jószívű emberek teszik.

Hogy a megszokott és rendezett életnek arányait megtartsa, az Udvözítő kifelé még a rendkívüli személyes tulajdonságait is letompította. Ifjúságának báját és szépségét elrej-

tette egy műhelynek s egy kis hegyi falunak árnyékában. Ki is sejtette az Ő hatalmát, bölcsességét és szentségét? Még szülővároskájának szerény keretei között is használhatta volna magasabbrendű értelmét egyes esetekben, különösen a lelkek üdvére. De nem tette. Szentségéből is csak annyit nyilvánított ki, amennyi a jámbor jó gyermek és ifjú mértékének megfelel. Oly tökéletesen elrejtett minden rendkívülit, hogy Nathanael, ki csak pár órányira lakott Názárettől, semmi hírt sem hallott róla. (Jn. 1, 46.) Ezért nevezik a názareti éveket joggal elrejtett életnek. Még nyilvános életében is, mikor az ország tele volt hírével és dicsőségével, bölcsességéből, hatalmából és szentségéből csak annyit nyilvánított ki, amennyit hivatása megkövetelt. Végtelenül több az, amit az emberek tudomása elől visszatartott és megvont. Bizony az Üdvözítő mindenben hozzánk hasonló és velünk egyenlő lett, hogy az alázatosságra példát adjon, de még inkább azzal a szándékkal, hogy szeretetünket megnyerje szeretetreméltó figyelmével, amennyiben látszatra nem akart több lenni, mint mi. Az egyenlőség mindig a szeretetnek alapja és feltétele.

2. A második vonás, mely az Emberfiának szép jelleméhez tartozik, tapintatos, gondos,

szerető figyelme minden iránt, ami körül-
vette vagy körülötte történt. A második ke-
nyérszaporításnál nem kerülte ki figyelmét,
hogy egyesek mennyire megéheztek és kime-
rültek. Ez részvétre indította és megparan-
csolta az apostoloknak, hogy a népnek élel-
met adjanak. (Mk. 8, 2.) — Mikor Naim mel-
lett a gyászmenettel találkozott, élénken el-
képzelte a szegény anyának és özvegynek
fájdalmát és elhagyatottságát, kinek egyetlen
fiát a sírba vitték s kérés nélkül is felaján-
lotta segítségét. — A második húsvéti ünnep
vallásos ujjongásában és örömében nem
feledkezett meg a kórházban levő szegény
betegekről, odament, vigasztalta őket s meg-
gyógyította közöttük a legszegényebbet. —
Van-e kisebb dolog, mint egy falat kenyér?
És Ő ezt mégis a Miatyánk kérésébe foglalta
s a kenyérszaporításnál megparancsolta tanít-
ványainak, hogy a megmaradt felesleges ke-
nyérdarabokat szedjék össze. — A templom
első megtisztításánál a pénzváltó asztalokat
felfordította, de megsajnálta a szegény kis
galambokat s megparancsolta, hogy kalitkáik-
ban vigyék el. (Jn. 2, 16.) — Mily hosszadal-
masan és szeretettel foglalkozik a néma és
ördögtől megszállt gyermek atyjával (Mk. 9,
20.) s a kisgyermekkel, akiket az apostolok

el akartak utasítani! — Jeruzsálem borzasztó sorsának gondolata könnyekig meghatja diadala közben, akkor, amikor életének legnagyobb örömnapját ünnepli és mindenki ujjong körülötte. — A halálküzdelem fájdalmaiba és borzalmaiba teljesen elmerülve meghallja a lator bánatsóhaját, gondol édesanyjára s gyengéden gondoskodik róla. — Figyelmetlenség és feledékenység mindig a nagyobb látókörnek vagy szeretetnek hiányára mutat és fájdalmas sebeket üthet. Aki mindig figyelmes, annak biztosan jó és bölcs szíve van s megérdemli szeretetünket és bizalmunkat. Ilyen volt az édes Udvözítő.

3. A nemeslelkű embernek harmadik tulajdonsága a hála. Mily ragyogva tündöklük az isteni Megváltó életében! A szeretetnek és szolgálatnak minden tanújelét királyi és isteni módon jutalmazza meg! Mily felséges jutalmat kap Péter azért, mert csónakját felajánlja az Úrnak egy órai prédikálásra. Megjutalmazza a csodálatos halfogással és emberek halászává teszi őt. Az Ő istenségének bátor megvallásáért az Egyház fejévé teszi. Nikodémus egy éjjeli látogatás csekély fáradságáért a hit kegyelmét kapja. Azért a pár lépésért, mellyel Zacheus az Úr elé megy, vendégül hivatja magát hozzá s betölti házat

az üdvösség rendkívüli kegyelmeivel. A legenda szerint a keresztfeszítéshez vezető úton Veronika fátyolát nyújtja az Udvözítőnek, a katonáknak pedig mirhás bort ad a keresztfeszítés rettenetes pillanataihoz. Visszakapja a fátyolt, melynek gyengéd szövétébe az Úr arcképe nyomódott. A mirhás borból csak néhány cseppet vett magához az Udvözítő, hogy örömet okozzon s háláját fejezze ki annak a részvevő léleknek, ki az italt készítette. Mily értékes örökséget nyer Szent János Jézus anyjában azon gyengéd szeretetszolgálatért, hogy őt a kereszthez kíserte! A siránczó asszonyok nemes, bátor szeretetét a megható részvét szavaival viszonozza. Amit Mária Magdolna vele tett, azt megjutalmazza el nem múló megemlékezéssel Egyházában. Végül a feltámasztott Lázár nem ragyogó bizonyítéka-e annak, mily nagy és rendkívüli jutalommal jár a Jézussal való barátság?

4. Látjuk, mennyire igazán emberinek és szeretetreméltónak mutatkozik a mi nagy Istenünk, mint állítja elénk fenségét tiszta és nemes emberségének megnyerő alakjában és mint jár velünk a közönséges emberi élet útjain. Életmódja valóban a közönséges emberi életnek megdicsőülése. Ez nekünk, kis

embereknek jól esik. Közel érezzük magunkat Hozzá. Úgy tetszik, mintha kárpótlást akart volna adni istenségéért és megközelíthetetlen fenségéért. Legyőzhetett volna bennünket fenségének és félelmetességének kinyilatkoztatásával és íme megnyer bennünket szeretetre-méltó emberségének nyilvánításával. Ez nem csupán leereszkedés, hanem szeretete és emberbarátsága az örök bölcseségnek, melyről írva van: „Ő találta fel a bölcsesség minden útját, és Jákobnak, az ő szolgájának adta azt és Izraelnek, az ő kedveltjének. Ezekután a földön láttatott és az emberekkel társalkodott.” (Baruk 3, 37. 38.)

VII. FEJEZET

A FELSŐBB LÉNY

Az Udvözítő a legigazabb és legmagasztosabb értelemben ember. De végtelenül több, mint amit a tőlünk felvett természet adott neki. Ő a legfenségesebb mértékben felsőbb lény, mert egyszersmind Isten. Ezt meggyőzően bizonyítják csodái. E csodák hatalmasan szólnak szívünkhöz, éspedig háromféle módon, a szerint, amint a hitre, a szeretetre és a bizalomra vonatkoznak.

1. Az Úr számtalan csodát művelt a szellem és igazság világában a jövőndölésekkel s a látható világ rendjében mindennemű hatalomnyilvánítással. Az Udvözítőnek szándéka a csodáknál, mint azt ismételten kijelentette (Jn. 5, 36; 10, 25; 11, 42.), tanításának, nevezetesen isteni küldetéséről és istenségéről szóló tanításának bizonyítása volt, hogy higgyünk. A hit az üdvösségnek első és legszükségesebb feltétele s a hit megszerzésére a csoda a legegyszerűbb, legrövidebb és egyesek részére az egyetlen eszköz. Ahol valamely tanítás elhíttetésére valódi csoda történik, ott Isten van jelen tanúbizonyságával s amit Isten bizonyít, az csálhatatlan igazság. Mármint, mivel az Udvözítő oly gyakran s oly ünnepélyesen hivatkozik csodáira mint tanításának és küldetésének bizonyítékára, ebből következik, hogy hitünk egész épülete Jézus csodáinak tényén mint alapon nyugszik. Mennyire fontosak tehát Jézus csodái s mekkora hálával tartozunk neki a csodákért!

De meglepő és szép, hogy Jézus csodái mily meggyőző összefüggésben vannak tanításával. Sok tanítását azonnal megerősíti egészen megfelelő csodával. Azt mondja: „Én vagyok a világ világossága” s vakot tesz látóvá; azt állítja, hogy Ő a feltámadás és az

élet s halottat támaszt életre; az élet kenyerének nevezi magát s megsziporítja a kenyeret; hogy a bűn kötelékének feloldására hatalma van, bebizonyítja az inaszakadt meggyógyításával. — Egyes csodák meg az Egyházban bekövetkező dolgoknak előképei és jövendölései. Így a némák, vakok és süketek meggyógyítása előképe a keresztség hatásainak, a belpoklosokon és halottakon végzett csodák előjátékai a bűnbánat szentségének, a kenyérsziporítás az Oltáriszentségnek, Péter sajkája előképe az Anyaszentegyháznak. A csodák tehát valóban tanításának, művének és személyének magyarázatai. A tanításnak s a csodáknak ez a szép, benső összefüggése tisztítja s nagyobbítja hitünket és szeretetünket aziránt, kit a csodák s a tanítás oly bölcsnek, oly hatalmasnak s üdvösségünkért szorgoskodónak állítanak elének.

2. Jézus csodái azonban azt is követelik, hogy szeressük Őt, mert azok valamennyien szeretetének és nem megfélemlítő hatalmának bizonyítékai. Az Üdvözítő azért jött, hogy minket megváltson. A megváltás azonban a sátán hatalmától való megszabadításban áll, aki a bűnnel az ideigtartó rosszat, a betegséget és halált is hozta a világba. A földi szenvedések e sötét területén működik az Üdvö-

zító hatalma, mely elől minden menekül: bűntetés, átok, betegség, halál és ördögösség. Emberfeletti és isteni csodái valamennyien magukon viselik a legszeretetre méltóbb barátságnak és jóságnak jellemvonásait. Valamennyi a legtisztább emberszeretetnek cselekedete s azért valamennyi követeli szívünket és szeretetünket.

Csodáinak e kedves tulajdonságával visszahatást gyakorol a hitre is. Mivel a hit tárgyai az igazságok, melyeket értelmünk fel nem fog, azért a hitigazság elfogadásánál az akarat egészen lényeges szerepet játszik. A jóakaratot azonban hatalmasan ösztönzik azok a jótétemények, amelyekben csodák által részesül az ember. Szívesen hiszünk annak az embernek, kinek szeretetéről meggyőződünk. Így átnyúl az Úr jósága csodáival a hit területére is s a hit és szeretet által megnyeri az egész embert.

3. Jézus csodái végül bizalomra serkentenek bennünket. A csodák mint olyanok mindenkor isteni, végtelen hatalomnak bizonyítékai. Mily felséges, nagyszerű fényben tárják fel az Udvözítő isteni hatalmát! Minden rendben, az eszes és esztelen teremtmények területén, a szellemek és az emberek világában, a halottaknál s a gonoszlelkeknél győ-

zelmesnek mutatkozik hatalma, mely Őt minden teremtmény korlátlan, szabadon rendelkező urának állítja elének. Nincs egyetlen szenvedés, egyetlen szerencsétlenség, melyet elhárítani nem tud. Még az örökkévalóság kapui is nyitva állnak előtte. Mindenütt, minden szükségben feltekinthet a gyötrődő ember az Udvözítőhöz és így szólhat hozzá: „Te segíthetsz rajtam, te megmenthetsz engem, ha akarod.”

Ez nyilvánult meg oly szépen a naimi ifjú feltámasztásakor. Már a sírba vitték őt s édesanyja vigasztalanul követte a koporsót. A jóbarátok igen sokszor mondták a szegény anyának: „Ne sírj!” Csak ezt a vigasztalást nyujthatták neki. De amikor az Úr mondja ezt, akkor az egészen más. (Lk. 7, 13.) Ugyanezen szóval feltámasztja a halott gyermeket és visszaadja őt anyjának. És mikor az Udvözítő barátjának, Lázárnak sírjánál állt s a testvérek, jóbarátok s a megszámlálhatatlan nép sírva, földre borulva és esengve nézett fel rá mint a szükségben egyetlen segítőre és megmentőre, akkor Ő is sírt. De nem csupán szeretetteljes és részvevő könnyeket hullatott barátjáért, hanem végtelenül többet tett érte. Egyetlen szóval feltámasztotta, visszavezette nővérei és barátjai karjaiba s

ezzel minden fájdalmat megszüntetett. Ez az a vigasztalás, melyet az Udvözítő ad s amelyet egyedül Ő adhat. A csoda nála nem akadály. Mindenre kiterjed hatalma és szeretete. Ez a hatalma és szeretete most is megvan. Szeretete mindentudó és hatalma mindenható. Ki csüggedne el, aki ezt tudja s Benne hisz és Őt szereti? Az utolsó rossz a földön a halál. Azt is legyőzte Ő s nekünk is győzedelmesen segítségünkre lesz. Helyesen következtet tehát Kempis Krisztus követése: „Életben és halálban tarts ki a mellett, ki téged el nem hagy, ha mindenki elhagyott.”

VIII. FEJEZET

AZ ÉLET KÖNYVE

Jézus nyilvános életében van egy esemény, mely minden másnál jobban vonzza lelkünket az iránta való szeretetre és odaadásra. (Lk. 10, 17—24; 11, 25—30.)

1. A nyilvános működés harmadik esztendejében az Udvözítő apostolaihoz hetvenkét tanítványt csatolt, hogy azok apostoli munkájukban támogassák őket. Rövid idő múlva a tanítványok nagy örömmel tértek vissza. Elmondották, hogy minden sikerült nekik

azzal a hatalommal, mellyel felruházta őket, még az ördögök is engedelmeskedtek nekik. Az Udvözítőnek a tanítványok ez alázatos szavai örömet okoztak és azt felelte nekik, hogy ne csupán ennek az eredménynek örüljenek, hanem valami sokkal magasztosabb és fontosabb dolognak, t. i. annak, hogy nevük be van írva az élet könyvébe. Sokkal fontosabb üdvözülni, mint másokat az üdvösségre vezetni s rajtuk ez teljesedik be az örök kiválasztottság következtében, melyet az élet könyvének is neveznek.

2. Az Udvözítő ez alkalommal egy pillantást vet a kiválasztottság nagy titkára. Egyrészt látja a bölcseket és élelmeseket a sátántól kezdve a világ végéig, kik kevélységükben s magukkal való megelégedettségükben Istentől elfordulnak és elkárhoznak; másrészt látja a kicsinyeket, kiskorúakat és alázatosakat, kik Istennek engedelmeskednek és üdvözülnek. Továbbá kinyilvánítja az Udvözítő az okot is, amely egyesek és mások sorsa felett dönt. Ez a mennyei Atya és maga az Udvözítő. Magáról azt mondja: „Minden átadatott nekem az Atyától és senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya s az Atyát senki sem ismeri, csak a Fiú és akinek a Fiú kinyilvánítani akarja.” S egy másik helyen: „Senki

nem jöhet énhozzám, hacsak az Atya nem vonzza őt." (Jn. 6, 44.)

E szavakkal kinyilatkoztatja az Udvözítő, hogy Ő a kiválasztottság titka, minden dicsőségének közreműködő és végrehajtó oka, Ő annak közvetítője és központja. Mint Ige s az Atyának egyszülött Bölcsesége s mint Istenember valóban Ő minden istenismeretnek és üdvösségnek forrása, a jel, amelyben a teremtmények minden utai szétválnak. Aki az üdvösséget akarja elérni, annak Ő felé kell tartania s Ő általa az Atyához. Ő valóban az élet könyve, melybe minden kiválasztott bele van írva. Ez a titok az isteni Udvözítő központi jelentőségének, fenségének és istenségének nagyszerű kinyilatkoztatása. Ezért örvendez Ő a Szentlélekben és ad hálát a menyyei Atyának. De nem csupán magáért hálálkodik. Szeretetében köszönetet mond az apostolokért is és mindazokért, akik a hit és szeretet által Hozzá közelednek és kiválasztottak.

3. E szavakból az Udvözítő levonja a következtetést. Ha mi csak általa szerezhethük meg az üdvösséget és juthatunk az Atyához, akkor ebből az következik, hogy neki kell alávetnünk magunkat és hozzá kell csatlakoznunk. Azért mondja: „Jöjjetek hozzám”, vagyis csatlakozzatok hozzám a hit és szere-

tet által. „Vegyétek magatokra az én terhe-
met és igámat”, t. i. tanításának, parancsai-
nak és uralmának igáját. „Tanuljatok tőlem”,
legyetek tanítványaim, különösen tanuljatok
tőlem alázatosságot és szelídséget. Más sza-
vakkal: tartozunk a kicsinyekhez és kis-
korúakhoz, akiket Ő boldogoknak nevez s
akiknek az örök életet ígéri. Le kell tehát
tennünk minden önmegelégedettséget és min-
den önteltséget, egyedül Jézusnál kell ideig-
tartó és örök boldogságunkat keresnünk és
magunkat teljes alázatossággal és készséggel
Neki alávetnünk. Akkor kinyilvánítja nekünk
az Atya Krisztust, akkor vezet minket Krisz-
tus az Atyához, csak akkor tartozunk a ki-
választottakhoz és akkor van nevünk az élet
könyvébe bejegyezve. Erre hív meg minket az
Udvözítő.

Hogy e felszólítást kövessük, az Udvözítő
szép és megszívlelésre méltó indítóokokat is
említ. Az első indítóok a mi nagy és minden-
irányú szűkölködésünk. Természettől fogva
ellenállhatatlanul vágyódunk tudás, szeretet
és boldogság, teljes, soha véget nem érő bol-
dogság után. Hol találjuk azt meg? Magunk-
ban nem, a világban sem, a teremtményekben
sem, hanem csak Istenben, Jézusban, ki a
végtelen igazság, jóság és szépség. Egyedül

Ő tud minket teljesen kielégíteni. — Továbbá a természetes és természetfölötti rendben kivétel nélkül mindnyájan tele vagyunk testi és lelki bajjal, szenvedéssel és fáradtsággal. Mindnyájan gonosz szenvedélyeknek, a bűnnek s az ideigtartó rossznak és szenvedésnek uralma alatt nyögünk. Találhatunk-e máshol segítséget, vigasztalást és enyhülést, mint az Udvözítőnél? Az Ő szava és példája biztat bennünket s kegyelme mindent könnyűvé tesz. Azért mondja: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok, én megnyhítelek titeket.”

A második indítók, hogy az Udvözítőhöz csatlakozzunk, az Ő személye és szeretetreméltó tulajdonságai. Nagyönis érezzük elégtelenségünket, érezzük, hogy egy úrra van szükségünk. Csak Krisztus vagy a világ lehet urunk. Milyen leereszkedő, szelíd, hűséges és önzetlen úr Krisztus a világ önzésével, elbizakodottságával és zsarnokságával szemben! Tanítása megfelel természetünknek, parancsa kevés, kegyelme, jutalma és ígérete bőséges. Ő bölcs, gazdag és hatalmas, s Ő maga lesz a mi igen nagy jutalmunk. Egyedül nála talál a lelkünk megnyugvást.

Ha ez így van, nem kiálthatunk-e fel Péterrel: „Uram, hová mennénk? Az örök élet igéi

nálad vannak." Aki lelke üdvösségét el akarja nyerni, annak hitben és szeretetben egész szívével az Udvözítőhöz kell csatlakoznia. Ő az út, mely minket az Atyához vezet; Ő az igazság, mely minket kielégít; Ő az élet, mely minket valóban boldoggá tesz. Mi marad meg tehát számunkra a mennyben és a földön, és mi mást akarunk és kívánunk, mint Istent, szívünk Istenét és osztályrészét az örökkévalóságban! Jó nekünk egyedül Istenhez ragaszkodnunk, reményünket Istenbe helyeznünk. (Zsolt. 72, 25—28.)

IX. FEJEZET

Ő JÓ VOLT

Midőn az Udvözítő utoljára jelent meg Jeruzsálemben a sátorok ünnepén, már sokat beszéltek róla a nép között. Egyesek azt mondták: „Ez népámító”, mások pedig: „Nem, ő jó.” (Jn. 7, 12.) Ez utóbbiaknak volt igazuk. Ami az ember és amit cselekszik, az az egész ember. De ami az ember és amit cselekszik, az megnyilatkozik az emberekkel való érintkezésében. Az Udvözítő jó volt. Hiszen Ő Isten volt és Isten mindenkivel szemben jó. Ilyen volt az Udvözítő.

1. Jó volt Ő a gazdagokkal szemben. Az előkelőkkel és gazdagokkal sokféle igazságtalanság történik. Gyűlölni vagy isteníteni őket, mert gazdagok, mindenképen elhibázott dolog. Az egyik irigység, a másik oktalanság. Az Udvözítő nem így tett. Szerette a gazdagokat és minden jót akart nekik, mert nekik is van lelkük és ők is Isten gyermekei. Sajnálta őket gazdagságuk miatt s óvta őket attól, mert az nagy lelki veszély. De bennük és gazdagságukban Isten országa s az emberek üdvössége számára hatalmas eszközt is látott. Ezért nem hanyagolta el a gazdagokat s arra törekedett, hogy a jónak megnyerje őket. De ezt a helyes és Istenhez méltó módon tette. A gazdagokat nem kereste fel, velük kerestette fel magát. Heródes szívesen látta volna udvarában. Az Udvözítő sohasem ment oda, mert nem akart udvari főpap lenni. A királyi hivatalnok gyermekét távolról gyógyította meg s nem ment el a lakásába. A pogány százados kérésére azonnal útnak indult, de nem lépett be házába, mert a százados erről alázatosságból lemondott. Ellenben a zsinagóga előjárója mellett szeretetreméltó szívóssággal kitartott s követte őt a házba, mert a leányka már meghalt s ott tennivaló akadt számára. Ha a gazdagok valamire kér-

ték, mindig megtette, sem a kellemetlenségekkel nem törődött, sem hálát nem várt. Ez az igazán épületes szeretet.

2. A szegényekhez, vigaszra szorulókhöz, szerencsétlenekhez és betegekhez is jó volt. Sőt ezeket dédelgette leginkább, mert azt mondja, hogy az orvosok nem az egészségekért, hanem a betegekért vannak. (Mt. 9, 12.) Mint a mágnes a vasat, úgy vonzott magához az Ő jósága minden nyomort és szerencsétlenséget. Igaz szeretettel és benső részvéttel viseltetett a szegény emberek iránt, mert ők Isten gyermekei s az Ő testvérei voltak és kimondhatatlan szerencsétlenségben gyötrődtek. S e részvétet nem rejtette el Szívében; kifejezte azt könnyeivel, vigasztaló szavaival és segítséget nyújtó cselekedeteivel. Nem várta meg a szerencsétleneket. Ő ment utánuk, felkereste őket, felajánlotta nekik segítségét s nem törődött tolakodásukkal és hálátlanságukkal. Mindent kimerített, hogy rajtuk segítsen; bölcsességét és hatalmát Szívének szolgálatába állította.

3. Mindenféle szerencsétlen ember között azonban elsők voltak előtte a bűnösök. Ezek a legszegényebbek s szájalomra legméltóbbak. A világnak nincs orvossága e szerencsétlenek számára, még csak nem is ismeri sze-

rencsétlenségüket s a pusztulásnak engedi át e kétségbeesett tömeget. Így cselekedtek a farizeusok. Nem így tesz az Udvözítő, a jó Pásztor, az irgalmas Atya. Ő elébe megy az elveszett fiúnak, bánatos panaszát csókkal némítja el és mindent újra rendbehoz. A bűnösök iránt való jósága és szeretete annyira ismert volt, hogy ellenségei gonosz terveiket és cselszövéseiket ismételten jószívűségére építették és irgalmassága által igyekeztek Őt tönkre tenni. (Jn. 8, 3; Lk. 6, 7.)

4. Még ezen ellenségeivel szemben is jó volt, túlságosan jó volt az Úr. Borzasztóan vétkeztek ezek a Megváltó jó Szíve és irgalmas törekvése ellen, mellyel megmenteni akarta őket. A hírhedt templomszentelési ünnepen kezükben kövekkel álltak körülötte a zsidók s meg akarták Őt kövezni. Akkor mondotta az Udvözítő e megható szavakat hozzájuk: „Sok jót cselekedtem veletek, miért akartok most megkövezni engem?” „Felelék neki a zsidók: Jótettért nem kövezünk meg téged, hanem a káromlásért, mivelhogy ember létedre Istenné teszed magadat.” (Jn. 1, 32.) Igen. Csak jót, elképzelhetetlen sok jót cselekedett velük. De tanításáért ellentmondást, csodáiért káromlást, jótetteiért a leg-rútabb hálátlanságot s szeretetéért gyilkos

gyűlöletet és a legkegyetlenebb s legszegényteljesebb halált nyerte. Ezzel nem törődve, csodálatos szeretettel és szelídséggel folytatta közöttük működését. Nem tér ki előlük, tiszteletlen kérdéseikre és alkalmatlankodásaikra nem marad adós a válasszal, felhasználja azokat újabb oktatásra és a bekövetkező büntetésre való figyelmeztetésre. Nem szűnt meg jó lenni hozzájuk és jót tenni velük, míg Szíve a kereszten meg nem szakadt és még haldokolva is imádkozott értük bocsánatért.

Az Üdvözítő tehát valóban jó volt. Mint az isteni jóságnak valóságos s megtestesült képe (Bölcs. 7, 26.), „úgy járt ő körül e világon jót cselekedvén, mert az Isten vala övele”. (Ap. 10, 38.) Miként a nap élesztő és vidámító fénye elől nincs, ki elrejtse magát (Zsolt. 18, 7.), úgy nem akadt egyetlen lény sem, kire ez a jóság és szeretet nem mosolygott s akit jótettével nem boldogított volna. És mi következik ebből? Az, hogy mi is jók legyünk, miként Ő jó volt? Igen! Mindenekelőtt azonban egy másik következtetést kell levonnunk. Azt, hogy szeressük Őt, aki mindenekfelett jó volt. Szeretünk minden jót és mindenkit, aki hozzánk jó. Miért nem szeretjük Jézust is? Nem volt Ő jó hozzánk? Gondoljuk csak meg, kitől kapunk minden

jót, amink van, kitől kapjuk a keresztségnek, hitnek, a katolikus Anyaszentegyházban való életnek kegyelmét, az Egyház bőséges javainak élvezetét és ki tudja, talán számtalan kegyelemmel való visszaélésnek és nagy vétkeknek bocsánatát. Fontoljuk meg, hogy mit adott már nekünk és mit fog még adni. Saját magát. Lássuk be tehát, hogy senkit sem kell jobban szeretnünk, mint az Üdvözítőt.

X. FEJEZET

SZENVEDÉS ÉS HALÁL

A szenvedés a szeretet tűzpróbája. Ez minden szeretetre vonatkozik. Annyira szeret az ember, amennyit képes kiállani azért, kinek szeretetét ajándékozta. Maga az Üdvözítő sem ismert irántunk való szeretetében más mértéket. Az Ő szeretetének is a szenvedés tűzkeresztségében kellett igaznak bizonyulnia. (Lk. 12, 49.) Ez a vérkeresztség oly megható, hogy nemes lelkek számára mindenkor a leghatalmasabb indítóok volt arra, hogy szeretetért szeretetet, szenvedésért szenvedést adjanak cserébe.

Krisztus szenvedése három okból vonzó és megható.

1. Az elsőt a szenvedés indítóokai szolgálatják. — Ha az embert saját hibájából súlyos szenvedés és szerencsétlenség éri s azt a bűnbánat és elégtétel szellemében viseli, akkor szenvedése iránt részvétet és bizonyos fokú tiszteletet érzünk. Az Udvözítő nem büntetésből szenvedett. Élete a legbüntetlenebb és legszentebb volt. Éppen ezért választotta ki őt Isten, hogy bűneinkért s az egész világ bűneiért a kiengesztelés áldozata legyen. Mi vagyunk a bűnösök, az egész emberi nem, s bűnünk adóssága az égre kiáltott büntetésért és elégtételért. Krisztus szenvedése minden borzalmával és kínjával nem egyéb, mint a bűn rettenetes visszavágása, mely helyettünk az Udvözítőt, a mi irgalmas jóátállónkat találta. „Isten odaállította Fiát engesztelésül a vérében, hogy így kimutassa a maga igazságát, miután eltúrte az előző időnek bűneit.” (Róm. 3, 25.) Kimondhatatlan szeretetből ajánlotta fel magát a Fiú, odaadatott érettünk és a mi bűneinket hordozta a kereszten. Amit nem Ő követett el, azért bűnhődött. (Zsolt. 68, 5.) Ugyanezt mondja meghatóan az Apostol egy másik helyen: „Szeretett engem és önmagát adta értem.” (Gal. 2, 20.) Így kell nekünk Jézus szenvedéseire tekintenünk. A szenvedés színpadán a

zsidó nép mögött, mint Jézus halálának legközelebbi eszköze mögött álltunk mi, álltak bűneink és tényleges részük volt a borzalmas szenvedés művében. A szenvedés minden jeleneténél mindnyájan így szólhatunk magunkhoz: „Ezt te érdemelted. Neked kellett volna szenvedned.”

Az Udvözítő továbbá vallást hozott hitel, erkölcstanítással, új kegyelmi renddel és új áldozattal. A hitet meg kellett pecsételnie halálával, a kegyelmi forrást meg kellett töltenie, az áldozati oltárt fel kellett szentelnie saját vérével s mindenekelőtt szükséges volt, hogy az önmehtagadás és földi szenvedés keresztjét hordja előttünk s örök érdemre megszentelje. Ezt tette szenvedésével.

Végül az Udvözítő itt a földön mindnyájunkat egy nagy, felséges országban akart egyesíteni és így egyesítve a mennyországba vezetni. De a világ a sátán hatalmában volt. Csak életre-halálra szóló párviadal tudta nekünk a lelkek ezen otthonát megszerezni. Mint némely nagylelkű fejedelem, az Udvözítő is minket, az Ő népét életével vásárolt meg. Vérébe került, hogy mi Egyházának birodalmában otthont nyerjünk. Elfeledhetjük-e valaha kegyességét?

Igy függnek össze velünk a legbensőbbben

Krisztus szenvedésének okai. Érettünk, legfőbb és legdrágább lelki javainkért szenvedett és halt meg.

2. Megindító és megható Jézus szenvedése másodszor a szenvedések tömege és nagysága miatt. Oly nagyok, oly sokfélék és sajátosak azok, amilyenek különben sehol együtt nem találhatók. Az Udvözítő külsőleg és belsőleg, testében és lelkében szenvedett. Voltak szenvedései, melyeket csak Ő vállalhatott magára és voltak szenvedései, melyek másoktól, éspedig minden oldalról jöttek rá. Senki sem volt környezetében, aki szenvedést ne okozott volna neki; ellenségtől és jóbaráttól nehéz, mély fájdalom érte. Éppen így a kínok mindenféle faja érte Őt: gyalázat, szégyen, megvetés, gúny, hálátlanság, árulás és igazságtalanság, melyek minden nemes szívnek annyira fájnak. Sehol sem talált igazságosságot. A jog és igazság minden földi képviselője elejtette, kiszolgáltatta és kegyetlen, megbecstelenítő halálra ítélte Őt. Látunk a szenvedései között kegyetlen, megalázó bántalmazásokat, mint az ostorozást és keresztrefeszítést, azután teljesen szokatlan és törvénytelen kínzásokat, mint a tövissel való koronázást és a fájdalmas méltatlanságot Kaifás udvarában, sőt egészen titokzatos és csodá-

latos szenvedéseket, minő a halálfélelem az Olajfák hegyén s haldoklásakor a kereszten, melyeket egyedül Ő engedhetett meg és eszközölhetett. Éppen ezek a lelki kínok azok, melyek nagyságban, keserőségben minden emberi szenvedést felülmúlnak. Az emberi szenvedések egész serege vette körül és szorongatta az Urat, mint a Próféta mondja a súlyosan büntetett Jeruzsálemről: „Ó, ti mindnyájan, kik átmentek az úton, figyelmeztetek és lássátok, ha van-e fájdalom, mint az én fájdalmam.” (Jer. sir. 1, 12.) „Mint a tenger, nagy a te inséged.” (Jer. sir. 2, 13.)

Hogy azonban e szenvedések mélységét és keserőségét némiképp értékelhessük, fogalmat kellene szereznünk az Úr emberségének természetéről és minőségéről, testének és kedélyének gyengédségéről és finomságáról a fájdalmak és méltatlanságokkal szemben. Legélénkebb öntudata volt isteni méltóságáról s a neki járó tiszteletről. Csak néhány napja még, hogy ugyanazon utcákon mint próféta és csodatevő sokaktól tisztelve, félve és imádva járt. Ő, a nép fiai között a legszebb és legbölcsebb s a város hódolva borult lábaihoz. És most ez a szégyenletes vég! Ki ne szánná magát arra, hogy életét feláldozza valamilyen nemes cselekedet megvalósítá-

sáért, az emberek elismeréséért és a dicsőségért! De úgy halni meg, mint egy közönséges bűnös és gonosztevő, elhagyva és elvetve Istentől és embertől, bectelenül és vigasztalanul végezni az életet oly kényszerű halállal, melyben a szegény emberi lénynek minden elhagyatottsága és tehetetlensége együtt van és kifejezésre jut, úgyhogy kárörvendő ellenségei örömeiket találják abban (Mt. 27, 49.) — az valóban kegyetlen, szomorú és szívettépő. Az Úr maga is érezte és kifejezte ezt a keresztről felhangzó segélykiáltásban: „Istenem, Istenem miért hagytál el engem?” (Mt. 27, 46.) s a próféták által már előre hirdette: „Én pedig féreg vagyok és nem ember; emberek gyalázata és a nép megvetése.” (Zsolt. 21, 7.) „Nincs neki színe, sem ékessége; és néztük őt és nem volt tekintete, hogy kívántuk volna őt, a megútáltat és legutolsót az emberek között... ki elrejtette orcáját mint megútált, azért nem is becsültük őt... Istentől megvertnek tartottuk őt.” (Iz. 53, 2—4.) „Sötétbe helyezett engem, mint az örökké megholtakat... De midőn kiáltok és könyörgök is, elutasítja imádságomat. És a békességtől elüzetett az én lelkem, elfeledkeztem a jókról... Elveszett az én célom és reménységem az Úrban. Emlékezzél meg in-

ségemről és elhagyatottságomról. Megemlékezve emlékezem erről és lelkem eleped bennem." (Jer. sir. 3.) Ó borzalmas kálvária! Hol akadt Istentől elhagyatottabb hely és vigasztalanabb óra, mint ahol a mi Urunk irántunk való kiáradó szeretetében magától választott halállal halt meg. Ő, a legszebb, legfelségesebb, legdicsőségesebb, legkedvesebb és szeretetre legméltóbb az emberek fiai között. Hogyan tudnók ezt valaha is elfeledni!

3. Végül felséges Jézus szenvedése ama rend és mód szerint, ahogy azt viselte és befejezte.

A szenvedés nem hirtelen és észrevétlenül csapott le rá, mint valami hurok. Öröktől fogva Ő maga mindent előre látott, meghatározott és kiválasztott. Mily gyakran adta tudtul az Üdvözítő tanítványainak az Ő végét. Az elfogatás végzetes pillanatában minden védelmet elutasított: milliárd angyal áll készen védelmére, mondotta és egy szóval le-sujtotta ellenségeinek csapatát. És ugyanazon felséges szabadsággal, amellyel a szenvedést kezdte, be is fejezte. Lehajtotta fejét és meghalt — jelezve, hogy senki sem veheti el életét, hanem saját tökéletes hatalmából maga adja oda. Valóban feláldoztatott érettünk, mert akarta. (Iz. 53, 7.)

Szenvedésének második szép tulajdonsága az erőlelkűség, és pedig a legnemesebb és legdícséretesebb erőlelkűség volt. Az Üdvözítő nem stoikus egykedvűséggel és büszke halálmegvetéssel, nem szánalmas csüggedéssel szenvedett. Élénken és teljesen érzi a fájdalmat s nem szégyenkezik azt kifejezni, nem azért, hogy panaszkodjék, hanem vigasztalásunkra szolgáló bizonyítékul, hogy valóban szenved, súlyosan szenved és szenvedésével engesztelő áldozatot mutat be bűneinkért Istennek, mint Istentől hivatott főpap, ki Szent Pál apostol szerint „testének napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatván annak, aki őt megszabadíthatta a haláltól, meghallgattatott az ő hódolataért.” (Zsid. 5, 7.)

Szenvedésének és halálának utolsó fenséges ismertetőjele a szentség volt. A legfenségebb és legmagasztosabb erénygyakorlatok közt szenvedett és halt meg. Megbocsát kínzóinak, Atyjának irgalmába ajánlja mindazokat, kik halálának okozói voltak; gyengéden gondoskodik anyjáról, ki keresztjénél áll; meghallgatja a jobb lator halk sóhaját, megvilágítja még az utolsó jövendöléseket és végül kieleheli lelkét irántunk való legbensőbb szeretetének s az Atyaisten iránt való gyer-

meki alázatnak és odaadásnak lehelletével. Így halála nem csupán szent halál, hanem az összes szentek halálának előképe, indítóoka és beteljesedése.

Igy közeledett feléje a halál, küzdött vele és meghalt, mint egy közülünk való, nem azért, mert kellett, hanem mert irántunk való szeretetből akart.

A kereszt lábánál az utolsó vércseppek megpillantásánál, melyek a nagy oldalsebből és széttépett Szívéből leszivárognak, eszünkbe jutnak e szavak: „Nagyobb szeretete senki- nek sincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért.” (Jn. 15, 13.) „Elhagyom házat, lemondok örökségemről, az én szeretett lelkemet is ellenségeim kezébe adom.” (Jer. 12, 7.) „Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért” (Jn. 10, 11.); és Szent Pál apostol szép szavai: „Isten azzal bizonyítja hozzánk való szeretetét, hogy az időt tekintve, amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt érettünk.” (Róm. 5, 8—9.) A kereszt mindent megmond. Az Udvözítő nem tehetett volna többet érettünk, hogy irántunk való szeretetét bebizonyítsa, mint amit tett és szenvedett érettünk. Ez a szeretet legnagyobb mértéke. De nem követel-e a szeretet viszontszeretetet? És sok volna-e az a viszontszero-

tet, mellyel az egész világot és saját életünket adnók oda? A feleletet erre egy nemes lélek adta meg, ki egyik szigorú szerzetben egészen Istennek akarta szentelni életét. Próbára tették. Elvezették a templom kórusára, ahol órákhosszat kell majd a téli éjszakákon tartózkodnia; megmutatták az éttermet, ahol többet kell bőjtölnie, mint ennie; megmutatták a kemény fekvőhelyet, ahol több álmatlan, mint nyugalmas éjszakát fog. tölteni s a végén megkérdezték, hogy mit gondol most hivatásáról. Ő e szavakkal válaszolt: „Lesz-e feszület a cellámban?” Az igenlő feleletre így folytatta határozottan: „Akkor, azt hiszem, mindenre képes leszek hivatásomban.” Ugyanezt írja Szent Pál apostol: „Mindezek (nyomorúság, szorongatás, éhség és üldözés) győzedelmeskedünk azáltal, ki minket szeretett.” (Róm. 8, 37.)

XI. FEJEZET

A MEGDICSŐÜLÉS FÉNYÉBEN

A húsvétszombat után a városra virradó második nap hajnali szürkülete már nem találta az Udvözítőt a Kálvária-hegy lábánál lévő sírban a holtak között. Feltámadt és meg-

kezdte dicsőséges életét, istenemberi életének harmadik és utolsó fokozatát — mint mindenütt, ebben is kegyességének és szeretetreméltóságának teljességében.

1. A feltámadás a testnek a lélekkel való újraegyesítése, de nem az egykori földi, hanem egészen új és dicsőséges életre. A test szellemhez hasonló tulajdonságok felvételével a nélkül, hogy megszűnnék test lenni, egészen más, csodálatos lény lesz, Isten bölcsességének és mindenhatóságának mester-műve a látható teremtésben s a megdicsőült lélek számára nemcsak dísz és ékesség, hanem sohasem sejtett ismeretek, örömök és hatalom forrása is. Így támadt fel Krisztus e megdicsőült élet újszerűségében, teljességében és fenségében, most már Isten Fia a test szerint is, melynek fenségéből kiviláglik az isteni alak, különösen a tisztaság, szépség és halhatatlanság ajándéka által. Kinek lett volna fogalma a Feltámadott szépségéről és fenségéről! Minden földies és árnyyszerű eltűnt róla, arca ragyogóbb, mint a fényes nap, fenség, kegyesség és nyájasság árad belőle s miként minden pillanatban tengernyi élvezetet és örömet merít dicsőséges Szíve az egyetemes teremtésből, úgy Ő is a gyönyör és üdvösség paradicsomát önti mindenki szí-

vébe, akihez közeledik. Hiszen látjuk ezt az evangéliumban: minden könnyet felszárít megjelenése, minden szívet boldogít a köszönetése, húsvét lesz köröskörül ott, ahol Ő áll. Nincs többre szükségünk, hogy boldogok legyünk, mint hogy Jézus megdicsőült emberiségére tekintsünk és azt élvezzük.

A szépség, az a varázsló, mire rá nem veszi az emberi szívet! És mégis gyakran mily keserűen fizeti meg az ember szolgálatát csalódással, hűtlenséggel és halállal. Egyetlen teremtetett lény sem képes elégtelenségét és fogyatékoságát hosszú időre szem elől elrejteni. Ha valóban boldogok akarunk lenni halhatatlan, teljes boldogító szépség által, akkor magasabbra kell emelkednünk. Hogy hová, arra a húsvét napja tanít meg. A feltámadás valóban a test szépségének ünnepe. Krisztus lelke már halálánál elnyerte megdicsőülését; a feltámadásnál csak a test dicsőült meg, és pedig tökéletesen és teljes mértékben. A mennybemenetel Jézus testének semmi belső megdicsőülést nem szerzett, hanem csupán külsőt a tartózkodási hely által. A feltámadáskor az Udvözítő azt a halhatatlan szépséget vette magára, mellyel most a mennyet és földet boldogítja. A húsvét tehát valóban a szépség ünnepe és vágyakozásunknak út-

mutatója a legmagasztosabb, halhatatlan szépséghez, minden szépség mintaképéhez. Megéri azt az áldozatot, hogy minden földi szépségről lemondjunk és türelemmel várjunk. A mi menyegzőnk még nem érkezett meg, mondja egyik egyházi író; de megjön és mi megelégedettek és igen boldogok leszünk.

2. A feltámadás után nem szállt fel az Üdvözítő azonnal a mennybe, hanem negyven napig még itt időzött a földön övéi között, folyton gondoskodva és alkotva isteni, szeretetreméltó tevékenységgel. Ez a tevékenység részben egyes tanítványaira vonatkozott, akiket vigasztalt, megjutalmazott és különös megbízatás közvetítőivé tett, részben pedig az Egyház megalapítására és befejezésére. A szentségek közül nem kevesebbet, mint kettőt, a keresztséget és a bűnbánat szentségét rendelte; a hitigazságok közül kinyilatkoztatta és megerősítette a Szentháromságnak és a feltámadásnak titkát. És Szent Péter primatuságával betetőzte az Egyház épületét.

Mindezt kifogyhatatlan jósággal és kedvességgel végezte az Úr. Igen, azt mondhatnók, hogy a nyomorúság, szenvedés és halál még kegyesebbé és jóságosabbá tette Őt, oly kegyesen vigasztal mindenkit és bocsátja meg a hibákat. Aki mindent tud, mindent meg is

bocsát. A bűnbánat szentsége, a keresztség, a pápaság s a halhatatlanság — milyen királyi és isteni húsvéti ajándékok az egész világ számára! Miként a feltámadás az Udvözítőt szépségében és halhatatlanságában mutatta be nekünk, úgy mutatja be Őt a negyvennap tartózkodása jóságában.

3. Végre az Udvözítő dicsőségesen a mennybe száll. A mennybemenetel földi életének lezárása s a dicsőség kezdete és koronája a mennyország elfoglalása által. Fenségesebb és felemelőbb befejezése nem lehetett az istenemberi életnek. Az Udvözítő felvezeti tanítványait az Olajfák hegyére s ott mindnyájuk szemeláttára nagy dicsőséggel felemelkedik az égbe. Ezzel egyszersmind betekintést nyit dicsőségének birodalmába, melyet most számunkra elfoglal. A mennyország minden dolog dicsőséges végcélja s az Úr utolsó üzenete számunkra.

Mily nagy és fenséges ez az Ő országa! Ott a legnagyobb kitüntetésben, a legédesebb és legzavartalanabb békében s a legüdítőbb nyugalomban lesz részünk, ott a mi nagy és felséges Istenünk tiszteletére és örömeire szakadatlanul dicsőítjük Őt, végül ott elképzelhetetlen és soha véget nem érő örömök várnak ránk. Mily nagy tisztesség és mekkora

öröm, hogy reményünk lehet és igényt tart-
hatunk ezen országra és annak örök javaira! Mekkora érdekekkel és szeretettel kell gondolatainkkal és szívünkkel e birodalmon csüg-
günk és munkánkat, mindenünket érte ad-
nunk! A mennyország Jézus hatalmának, fön-
ségének és irántunk való jóságának és szere-
tetének tetőpontja. A mennybemenetel által
hitünknek, reményünknek és szeretetünknek
szilárd sarkpontját helyezte el. Ő a szép
hajnalcsillag, melynek nincs alkonya, sem
lenyugvása. A feltámadással támadt e csillag
s az égen ragyog a mennybemenetel óta, hogy
gondolatainkat, kívánságunkat és szívünket
a földi dolgok változékonyságától és gyarló-
ságától oda fordítsuk Hozzá, ahol igazi, örök
örömök vannak.

Tehát mennyország, örök és végtelen öröm
a dicsőséges befejezése Jézus földi életének
és ez dicsőséges életének tartalma. És így is
kellett ennek lennie. Mint Isten Ő a legbol-
dogabb lény, az örömnék eredete és ősforrása
s nem nélkülözheti az örömet a nélkül, hogy
önmagáról le ne mondana. Mint Istenember Ő
az istenség legfönségesebb képmása s a meny-
yei boldogság szerzője, birtokosa és ura,
úgy, ahogy egy teremtetett lény sem. A földi
szenvedés, melyet viselt, csupán átmeneti

volt. Magára vette Isten iránt és mi irántunk való szeretetből, de sohasem maradhatott volna az az Ő állandó osztályrésze. Így van ez nálunk is teremtményeinél, szolgálínál és testvéreinél. A szenvedés és fájdalom nem az utolsó szó életünkben, hanem az öröm és boldogság. Ezt nem szabad elfelednünk. Az öröm a kereszténység jelszava s a mi legfőbb Urunk napiparancsa. Más nem illik hozzá és mihozzánk. Csodálatos bátorságot és titokzatos erőt helyezett Ő e szóba. Ez áldozatkésszé és legyőzhetetlenné tesz, legyőz minden nehézséget, megold a kereszténységre vonatkozó minden kételyt és megtölti szívünket ama Úr szeretetével, ki tiszteletét és dicsőségét semmi másba, csak a mi boldogságunkba és örömünkbe helyezi. Jól mondja a Krisztus követése: „Mert a te életed a mi útunk; és a türelem ösvényén zarándokolunk hozzád, ki nekünk koronánk vagy.” (III. k. 18.)

XII. FEJEZET

A LEGMÉLTÓSÁGOSABB OLTÁRISZENTSÉG

Az Udvözítő felszállt a mennybe s mégis — miként hitünk tanítja — testileg közöttünk időzik itt a földön. Ez a csoda a legméltosá-

gosabb Oltáriszentség hatása. Lényege abban áll, hogy az Udvözítő valóságban, tényleg és lényegileg, testével és lelkével, istenségével és emberségével jelen van a szentségi színek fátyola alatt, ahol s ameddig a színek megmaradnak. A legméltóságosabb Oltáriszentség az az aranykapocs, mely a mennyet és földet egymással összeköti.

1. Ez mindjárt ama tevékenységek egyikéhez vezet bennünket, melyekben az Eucharisztia használata kimerül, t. i. az Udvözítő állandó jelenlétéhez itt a földön. A Megváltó szeretetének sürgősebb volt a dolga, mint a halálnak. Mielőtt ellenségeinek sikerült volna Őt halállal a világtól elszakítani, már gondoskodott egy másik földi jelenlétről a legméltóságosabb Oltáriszentség rendelése által. Jézusnak ez a jelenléte az Eucharishtiában az állandó jelenlét módjánál fogva először is valóságos és tényleges, másodszor csodálatos jelenlét. Hiszen jelen kell lennie itt s a mennyországban és ezer helyen; látszat szerint csupán kenyér s érzékeinkre nézve halott, ugyanakkor azonban elevenebb, mint a legtökéletesebb és legszebb emberi lény és oly kicsiny, hogy a gyermek keze átfoghatja, pedig a mennyország sem érheti el. Mindezek csodálatos dolgok, melyeket csak a szeretet léte-

síthat hatalmával. Mint a virág a reggeli harmat gyöngyétől, úgy ragyog e szentség csupa csodától. Egészen csoda. Jézus jelenléte az Eucharishtiában harmadszor a legszeretetre méltóbb, mert a legbékésebb és legbizalmasabb. Mily kevés helyet foglal el közöttünk! Milyen keveset követel tőlünk, semmi mást, csak azt, hogy magunkhoz vegyük és élvezzük Őt, minden mást szeretetünkre és nagylelkűségünkre bíz. Annyi külső tiszteletben van része, amennyit adunk neki. Mikor itt a földön volt, az embereknek kellett felkeresniök Őt; most Ő megy az emberek után, mindenütt melléjük telepedik s nemcsak közelségével boldogítja őket, hanem közelségének áldásaival is és azokkal a kedves ájtatosságokkal, melyek állandó jelenléte miatt keletkeztek. Milyen köznapi és csendes lenne a világ e szentség nélkül!

2. Az Udvözítő nemcsak állandóan jelen van és jelen marad közöttünk az Eucharisztia által, hanem feláldozza magát érettünk. Ez a második tevékenység. Az Udvözítő jelenléte az Eucharishtiában csak a szentmise által tartható fenn és folytatható. A szentmise azonban lényegileg áldozat, az újszövetség áldozata. Két áldozatot mutatott be az Udvözítő, a keresztáldozatot és az utolsó vacsora áldozatát.

A szentmiseáldozat teljesen ugyanaz, mint az utolsó vacsora áldozata. Éppenúgy lényegileg egy a keresztáldozattal. A szentmise nem csupán emlékeztető jel és ábrázolás, hanem a keresztáldozatnak megismétlése, folytatása és befejezése, mert a főpap, az áldozati tárgy és az érdemek ugyanazok. Mi nem vagyunk az a nemzedék, melynek korában az Úr áldozatát a kereszten és az utolsó vacsorán bemutatta. Mily kegyesség most tőle, hogy áldozatát folyton ismét megújítja, áldozati érdemét minden embernek mintegy átadja s érettük Istennek a köteles tiszteletet imádásban, hálaadásban és elégtételben lerója. Sőt még többet tesz. Nem egyedül végzi az áldozatot, mint egykor, hanem kiválaszt magának az emberek közül papokat s velük és általuk mutatja be Istennek az áldozatot. Így a saját áldozatát tényleg a mi áldozatunkká teszi, saját részvételével neki végtelen értéket ad s képessé tesz bennünket arra, hogy Istennek olyan hálaadást nyujtsunk, mely végtelen felségének megfelel. Az Udvözítő nem fárad ki abban, hogy Isten dicsőítésének ezt az áldozatát megújítsa. A nap felkeltével a világot körüljárja az áldozat, ezer és ezer oltárról száll fel illata az Istenhez s az egész földet Isten élő templomává szenteli. Mily dús-

gazdaggá tesz tehát bennünket Udvözítőnk kegyessége és szeretete az eucharisztikus áldozat által magával Istennel szemben. Sehol sem éri el Isten teremtésének célját oly teljesen és fönségesen, mint a szentmiseáldozatban.

3. Harmadik tevékenységét az Eucharisztia mint szentség fejt ki. Az Eucharisztia nem csupán áldozat, hanem szentség is. Mint áldozat elsősorban Istenhez tartozik, mint szentség hozzánk. A szentségek által Isten kegyelmet ad nekünk, hogy elnyerjük a természetfölötti életet és üdvözljünk. Ezt a természetfölötti életet a keresztség által kapjuk meg, az Oltáriszentség által tartjuk fenn és növeljük. A többi szentségben Krisztus látható jelet rendel a kegyelem hordozójává és közvetítőjévé, de az Oltáriszentségben saját testét használja kegyelemeszköznek.

Az Oltáriszentség tehát Jézus teste a kenyér színe alatt táplálék formájában. Mily magasztos és kiváló szeretetadományokat foglal az magában számunkra!

A szentség lényege itt nem kisebb dolog, mint maga Jézus teste. Ezt adja nekünk s kegyelemeszközzé teszi, miként egykor isteni kezét használta, hogy betegeket gyógyítson és halottakat feltámasszon. Sőt sokkal kegye-

sebb módon. Nekünk ajándékozta testét, a legfőbb szentséget, a menny és föld csodaművét és testével lelkét, istenségét, érdemeit és kegyelmeit is: mindent nekünk ad, ami Ő maga és amije van. Hol van akkor a természetben gazdagabb és tiszteltebb lény, mint az, ki Istenét és Udvözítőjét hordozza szívében? Kívánhatunk-e tőle többet? Adhat-e nekünk többet?

Mivel maga az Udvözítő e szentség lényege, ebből következik, hogy az Oltáriszentség a legfőbb és legfelségesebb valamennyi szentség között nemcsak méltóságánál, hanem hatásánál fogva is. A szentáldozás a legbensőbb testi és egyszersmind erkölcsi egyesülés Krisztussal s azért a többi szentséget felül kell múlnia hatóerejével, mellyel bennünk a természetfeletti életet fenntartja és nagyobbítja. Miként Krisztus az élet, akként a szentáldozás az élet szentsége. (Jn. 6, 56.) Azonkívül a legfelségesebb erények és lelki tartalmak, mint a szeretet, béke, öröm, bátorság, tisztaság, szűzesség, áldozatkészség különleges módon az Oltáriszentségnek egyenes hatásai. Az isteni élet, mellyel Krisztus bír, a mi osztályrészünké kell hogy legyen a szentáldozás által. (Jn. 6, 58.) Sőt testünk is a dicsőséges feltámadás zálogát fogadja magába a szent-

áldozásban. A szentáldozás e fenséges hatásainak annyira megfelel, hogy látható jelét eledelnek nevezzük! Hisz a kenyér és bor az életnek jelképe, a táplálkozás a legbensőbb egyesülésnek és erőnek jele, a lakoma az örömnék és szívélyes barátságnak kifejezője. Végül mi mutatja találóbban az Üdvözítő önzetlen és bizalmas szeretetét irántunk, mint ez a külső jel? Tudta Ő, hogy semmi sem lesz annyira sajátunk, mint a testi táplálék. Mienk lesz, hozzánk bevonul és egy lesz velünk. Nem engedte, hogy valamely lény bensőbben egyesüljön velünk. Ezért tette eledellé önmagát, a lélek és test eledelévé. Sőt mi jobban hasonulunk hozzá, mint Ő mihozzánk. Ő a hatalmas, magába fogad minket, hogy lelki módon önmagához alakítson és amennyire ránk nézve lehetséges, istenségének részeivé tegyen bennünket. Nézzük csak azt a jelentéktelen, kicsiny, látszólag élettelen kenyérdarabkát. Jelentéktelenebbé, alázatosabbá és tehetetlenebbé válhat-e a mi nagy Istenünk? De eléri szeretetének azt a célját, hogy az emberi szívet boldogítsa, megtisztelje és gazdagítsa. Mily kedves és megható elgondolni azt, hogy a szent Ostya alig szűnik meg másutt, mint az emberi szívben!

4. Mily széleskörűnek, mily nagyszerűnek

és isteninek mutatkozik az Úr szeretete irántunk a legszentebb Oltáriszentség különböző alkalmazásánál! Mint látjuk, mennyire komolyan veszi az Udvözítő azon szavait, hogy nem akar bennünket árván hagyni, hogy mindig nálunk akar maradni, hogy Ő a szállótó és mi a szálló vesszők vagyunk és vele szerves egységet alkotunk! Az Eucharisztia által az Úr bizonyos értelemben minden emberre kiterjeszti megtestesülését. A megtestesülésben csak egy természeti lénnel, saját emberségével egyesült, a szentáldozásban minden embernek odaajándékozta magát s a legbensőbb összeköttetésbe lép vele. A teremtés által az Udvözítő a mi Atyánk, a fenntartás által táplálónk és nevelőnk s a megigazulás által Megváltónk. Mi ő nekünk az Oltáriszentség által? Oly leírhatatlan belső valami, amit nehéz kifejezni, hogy úgy mondjuk, mindenünk. Mármost ami az Udvözítőt minderre rábírta és indította, az nem csupán részvét, irgalom és jóság volt irántunk, hanem szeretet, határtalan, önfeladott szeretet, mely most sem riad vissza áldozatoktól. Hiszen szeretetében könnyebben is megtehetette volna ezt. Elég lett volna, hogy a világon egyetlen helyen van jelen, hogy életünkben egyszer boldogítson bennünket betérésével, és pedig csak a mál-

tókat; elég lett volna, hogy csupán a vétel pillanatában legyen valóságban jelen. Mindeme megszorításokat Ő visszautasítja s ezzel ezer méltatlanságnak és rossz bánásmódnak teszi ki magát. Ne feledjük el, hogy mily tengernyi, keserű hálátlanságon és méltatlanságon át kell az utat hozzánk megtennie, valahányszor a szentségi egyesülés vágyával szívünk elé áll és mint a vőlegény az Énekek Énekében, e szavakkal kopogtat: „Nyisd ki nekem barátném! Mert rakva fejem harmattal és hajfürtjeim éjjeli cseppekkel.” (Én. Én. 5, 2.) Hol mutathatjuk illőbben viszonz szeretetünket az Udvözítőnek, mint a legméltóságosabb Oltáriszentségben, melyből oly izzó szeretet lángol felénk s amelyet joggal a szeretet szentségének nevezünk? Állandó jelenléténel fogva mindenütt és minden órában velünk van, a szentmisében feláldozza magát érettünk és a szentáldozásban odaadja magát nekünk a legbensőbb egyesülésre. Mily csodálatos indítóokok és eszközök ezek arra, hogy az iránta való szeretetben növekedjünk!

XIII. FEJEZET

AZ UTOLSÓ PARANCS

Egy búcsúzó, szeretett jóbarátnak, egy atyának vagy haldokló édesanyának utolsó szavai és kívánságai egész életünkön át kedvesek maradnak és oly drágák, mint valami szent örökség és a mennyei áldásnak záloga. Az Udvözítő mielőtt szenvedését megkezdte, ilyen végrendeletet hagyott az apostoloknak és nekünk mindnyájunknak gyönyörű szép búcsúbeszédében, melyben Szívének legmélyebb titkait és utolsó parancsát közölte. Ez az utolsó parancs legyen e könyvecskének is utolsó szava.

1. De mi ez a parancs? Nem más, mint az, hogy mindnyájan, kik bensőleg szerették egymást és most testileg el kell válniok, kívánva kívánják és óhajtsák egymástól, hogy legalább lelkileg egymással egyesülve maradjanak. Ez az, amit az Udvözítő is most, amikor testileg tőlünk elválni készül, az apostoloknak és mindnyájunknak oly nyomatékosan és ismételten szívünkre köt: „Maradjatok énbenem.” (Jn. 15, 4. 6. 9.)

2. Az a kérdés, hogyan kell ezen egyesülést értenünk. Nyilvánvaló, hogy a kötelék,

mely bennünket vele egyesít, csak valami lelki lehet, azonban — mint Ő maga kijelentette — valami valóságos, tényleges, élő, nem átmeneti, hanem tartós, — valami, ami lényünk alapjában gyökerezik. Ezért használja az Udvözítő a szőlőtő és szőlővesszők szép, mélytartalmú hasonlatát. (Jn. 15, 1. stb.) A vesszők a szőlőtővel szerves összeköttetésben vannak s vele egy lét- és életközösséget alkotnak. Némileg ilyennek kell lennie a mi egyesülésünknek Krisztussal. És ilyen tényleg a megszentelő kegyelem által.

A megszentelő kegyelem ugyanis lelkünknek valóságos, lelki és maradandó tulajdonsága, az isteni természetnek teremtettsége s az istenfiúságnak képmása. Lelki módon megadja az istenfiúságot s így hasonlóvá tesz bennünket az isteni Udvözítőhöz, ki Istennek természetes Fia. Amíg a megszentelő kegyelem bennünk marad, addig minden teljesül, amit az Udvözítő ezen egyesülésről mond, hogy Ő ugyanis bennünk van és bennünk marad, hogy mi egyek vagyunk Őbenne és az Atyában, miként Ők egyek. (Jn. 17, 21. stb.) Az Atya és Fiú azonban egyek ugyanazon isteni természet birtoklásával. Ezen isteni természetnek utánzatát és képmását bírjuk magunkban a megszentelő kegyelem-

mel. E kegyelemnek bírása az első, lényeges és maradandó alkotórésze a Krisztussal való egyesülésnek, mint ahogy általában alapja minden adománynak és erőnek, melyek a lelki élet lényegét alkotják.

3. Ez a megszentelő kegyelem, mely lelkünk lényegéhez kapcsolódik, természetfeletti erőket és képességet is közöl velünk, melyek képessé teszik lelkünket arra, hogy életünk tevékenységei erényes cselekedetek legyenek. Ez erények közül, melyek által az egyesülés létesül, az Udvözítő hármát sorol fel.

Az első tevékenység a hit által történik. Hiszen a hit az első lépés az Istenhez való közeledésben (Zsid. 11, 6.), t. i. vele való egyesülés az értelem által, amennyiben Őt elismerjük és igaznak tartjuk, amint kinyilatkoztatja magát mint Isten, mint a mi legfőbb javunk és végső célunk. — A hit által való eme egyesülésre az Udvözítő a legszebb indítókákat sorolja fel. Ez okok, az Ő istenségének határozott bizonyítása, azután a csodáira való hivatkozás és végül az a feltétlen szükségesség, hogy hitünkkel hozzá ragaszkodjunk, ha nem akarunk elveszni s az üdvösség gyümölcsét akarjuk teremni. „Higgyetek az Istenben, énbennem is higgyetek... Aki engem látott, látta az Atyát is...

Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem. Ha másképp nem, hát magukért a cselekedetekért (csodákért) higgyetek. Bizony, bizony mondom nektek, aki énbennem hiszen, amely tetteket én cselekszem, ő is cselekedni fogja azokat; sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál." (Jn. 14, 1. 9. 11. 12.) „Én vagyok a szőlőtő és ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nálam nélkül semmit sem tehettek. Ha valaki nem marad énbennem, kivetik azt, mint a szőlővesszőt, és elszárad." (Jn. 15, 5. 6.) Mennyire drágának kell előttünk a hitnek lennie, mennyire szívünkön kell viselnünk azt, hogy hitünket gyakoroljuk, mert csak a hit által érthetjük meg Krisztust és a hitből támad azután számunkra a szeretet boldogító fénye!

A szeretet az Udvözítővel való egyesülésnek második és természetesen tevékenysége, hisz a szeretet az akaratnak állandó odahajlása ahhoz, akit szeretünk. „Maradjatok meg az én szeretetemben." (Jn. 15, 9.) Nagyon vigasztaló, hogy az Udvözítő itt mindennek előtt megmagyarázza, miben áll lényegileg a szeretet, t. i. nem az édes érzelemben, hanem az akaratnak azon állandó készségében, hogy Isten parancsait megtartsa. (Jn. 14, 15. 21. 23;

15, 10. 14.) Ezzel az ú. n. habituális szeretetet értjük, mely állandóan együttjár a megszentelő kegyelemmel és bennünk marad mindaddig, míg súlyos bűnt nem követünk el, amíg tehát akaratunkat Istennel egyesítve tartjuk.

Ezt a szeretetet különösen hangsúlyozza az Udvözítő, s mint indítóokokat megemlíti először, hogy az Atya szeret bennünket, ha mi az Ő Fiát szeretjük, kit Ő nekünk adott (Jn. 14, 21. 23; 16, 27.); másodszor, hogy Ő maga is szeret bennünket, amit már be is bizonyított nekünk azzal, hogy kiválasztott bennünket s tanításában mint barátaival közölte velünk az összes mennyei titkot (Jn. 15, 15.) s amely szeretetet irányunkban azzal is bizonyít, hogy életét akarja érettünk adni (Jn. 15, 13.); végül harmadszor a szerető léleknek jutalmul egészen különleges közléseket ígér a három isteni személy részéről, kik különleges módon neki ajándékozzák és kinyilatkoztatják magukat. (Jn. 14, 23.) E szavakkal jelezve van a kegyelemközlés fenséges, édes titka, mely itt a földön osztályrésze lehet a léleknek az Istennel való misztikus egyesülés különböző fokain s amely már a mennyei szeretet és üdvösség derengő hajnalpírja.

A hit és szeretet azonban csak az imádság által foglalkozhatik tevékenyen Istennel, azért

az imádság az Istennel való egyesülés harmadik tevékenysége. Az az imádság, melyet az Udvözítő búcsúbeszédében ajánl, egészen különleges és benső vonatkozásban van vele azáltal, hogy az „Ő nevében” mondott imádságnak kell lennie. (Jn. 14, 13; 15, 16. 23. 26.) Az imádság Jézus nevében akkor történik, ha azt a kegyelem által Vele való szoros életközösségben végezzük, ha az Udvözítő szándéka szerint Isten dicsőségére és az Ő országának javára mondjuk el, végül ha Jézus érdemeire való hivatkozással terjesztjük Isten elé. — Ez a Jézus nevében való imádság. És éppen e tulajdonságban gyökerezik az imádságról való ama felfogás, mely minden más indítóoknál jobban buzdít az imádság gyakorlására. Az imádság ugyanis az Udvözítő nézete szerint az apostoloknak kárpótlás az Ő látható jelenlétének elvonásáért. Ami Ő az apostoloknak volt a velük való érintkezés által, az akar nekünk lenni az imádság által. Tanítani, vigasztalni, védeni és mindennel ellátni akar bennünket. Azért nem imádkoztak eddig az Ő nevében, mondja az apostoloknak, mert velük volt. (Jn. 16, 24.) Ezután mindent megtesz nekik és nekünk az Ő nevében végzett imádság által. Az Ő nevében végzett imádságnak hatása nagy és kiszámíthatatlan,

az mintegy az Ő imádsága és ezért mindent kieszközöl. (Jn. 14, 14; 15, 16.) Ez annyira igaz, hogy az Ő nevében végzett imádságnak még az Ő ajánlására sincs szüksége. (Jn. 16, 26.) Az imádság Jézus nevében a legbensőbb egyesülés Jézussal s a leghatalmasabb eszköz országának nagyobbítására és elterjesztésére. Lehet-e az imádságra határozottabb, szebb és fenségesebb indítókunk?

Ez tehát a mi Urunk utolsó parancsa: Vele való egyesülés a kegyelem, a hit, a szeretet és az imádság által. Ez az utolsó és vigasztaló kinyilatkoztatás, hogy Ő szeret minket s hogy szeretetünket akarja; ez az utolsó, szent, szavaival hitelesített parancsa; ez a kifejezett utolsó kívánsága. És ez ne legyen szent és drága előttünk? Hisz ez maga is elég arra, hogy bennünket egészen egyesítsen az Udvözítővel. A hit egyesíti értelmünket Jézussal, a szeretet akarátunkat, az imádság emlékeztet és érzésünket fűzi hozzá. Így az egész ember Krisztusba van plántálva, feloldódik benne, mintegy nem ő él, hanem Krisztus él benne. (Gal. 2, 20.)

Az imádsággal kezdjük s a szeretettel, mely az imádságban Krisztust keresi és hozzá ragaszkodik, visszatérünk a kezdethez... Imádság, önmehtagadás és Isten szeretete ben-

sőleg egymásmellé állítva és egymásba kapcsolva alkotják a lelki életnek háromszemű láncát, akár a világi, független életben, akár a békés szerzetesházban igyekszik azt elérni az ember. De egy szemnek sem szabad hiányoznia. Ahol nincs imádság, ott hiányzik az erő az önmegtagadásra, hiányzik Istennek szív szerint való ismerete, hiányzik a szeretet; ahol hiányzik az önmegtagadás, ott megszűnik az imádság, s a rendetlen önszeretet megakadályozza az Isten iránt való szeretet fejlődését; végül ahol nincs szeretet Isten iránt, ott hiányzik az imádságban való buzgóság és áldozatkészség. A három tevékenység egymással szövetkezve s egymást támogatva szerzi meg az igazság koronáját.

Igy tehát marad e három; a legnagyobb közöttük azonban a szeretet (I Kor. 13, 13.), a tökéletesség köteléke és az Úr első és utolsó parancsa. Isten tulajdonképen csak szeretetet kíván, minden egyebet ránk bíz. A szeretet által Ő szívünk Istene és kétségtelen Ura. A szeretetnek a nehézségek nem nehézségek, hanem eszközök és óhajtott alkalmak, hogy Isten előtt kipróbálja magát. „Szeress és tégy, amit akarsz” — mondja Szent Ágoston (In epist. Joann. ad Parthos tr. 7. n. 8.) és Szent János: „És mi megismertük és hittünk a szere-

tenben, mellyel Isten irántunk viseltetik.” (I Jn. 4, 16.) A megfeszített Jézus iránt való e szeretetnek semmi sem áll ellen. Ez legyőzte a világot. A mi Urunk, Megváltónk és Istennünk végtelenül szeretetreméltó és szeretetűnkre érdemes; szeretett minket a halálig és szeret még most is kimondhatatlan szeretettel; azt akarja, hogy szeressük őt, kinyújtja kezét szívünk után és megparancsolja, hogy szeressük. Hát nem elég az nekünk, kicsiny, szegény, szeretetre és üdvösségre szoruló embereknek? A szeretet végtelenül nagy és kíváncsatos jó, sohasem fáradhatunk érte eleget. Állandóan kell imádkoznunk azért, hogy meg ne haljunk, mielőtt a tökéletes szeretetet elértük volna. Az Udvözítőt megismerni és szeretni a legnagyobb nyereség a földi és az örök életre. Örökre sajnálatraméltó az, kiben ez az ismeret és szeretet ez életben fel nem ébredt. Annyi bölcsesség és boldogság van bennünk, amennyire Jézust ismerjük és szeretjük. És ha életünk útja csupa kereszten és szenvedésen keresztül vinne is, az se bántson bennünket. A kezdet a türelem próbája, de a kezdetet a végért érdemes viselni. A szeretet gyönyörében kétségtelenül minden könnyebben menne, de nem érdemszerzőbben. A mennyországban Istent szeretni nem nagy

mesterség, de itt a hit világában — gyakran visszataszító vagy elbűvölő hatalmakkal való küzdelemben — szívünket szeretetben Istenhez emelni igen nagy művészet és Istennek elsőrangú dicsőítése. De reméljük, hogy már itt elérkezik az a nap, melyen Jézusnak gyönyörűséges szép ismerete felébred bennünk. Az lesz majd a mennyei boldogság hajnal-fakadása.

O. A. M. D. G.

TARTALOM

ELSŐ ALAPTÉTEL

Imádkozzál!

I. fejezet. Mi az imádság? — — —	7
II. fejezet. Az imádság nagy és fontos dolog — — — —	10
III. fejezet. Az imádságra vonatkozó parancs — — — — —	13
IV. fejezet. A nagy kegyelemeszköz —	19
V. fejezet. Az imádság hatalma — —	25
VI. fejezet. Milyen legyen az imádság	30
VII. fejezet. A szóbeli imádság — —	36
VIII. fejezet. Imádságminták — — —	40
IX. fejezet. Az elmélkedő imádság —	54
X. fejezet. Az egyházi ájtatosságok —	60
XI. fejezet. Az imádság szelleme — —	61

MÁSODIK ALAPTÉTEL

Tagadd meg magad!

I. fejezet.	Helyes fogalmunk az emberről — — — —	74
II. fejezet.	Mi az önlegyzés? — —	77
III. fejezet.	Miért kell magunkat megtagadnunk? — — — —	83
IV. fejezet.	Az önlegyzés tulajdonságai — — — —	89
V. fejezet.	Néhány kétely — — —	93
VI. fejezet.	Külső önmegtagadás —	96
VII. fejezet.	Belső önmegtagadás —	100
VIII. fejezet.	Önmegtagadás az értelemre nézve — — — —	103
IX. fejezet.	Önmegtagadás az akaratra nézve — — — —	107
X. fejezet.	A szenvedélyekről — —	113
XI. fejezet.	A restség — — — —	116
XII. fejezet.	A félelem — — — —	119
XIII. fejezet.	A harag és türelmetlenség	128
XIV. fejezet.	A kevélység — — —	133
XV. fejezet.	Ellenszenv és rokonszenv	139
XVI. fejezet.	Jellemhibák — — —	148
XVII. fejezet.	Általános összefoglalás —	154

HARMADIK ALAPTÉTEL

Szeresd az isteni Üdvözítőt!

I. fejezet. A szeretet	— — —	160
II. fejezet. Krisztus	— Isten —	163
III. fejezet. Isten	— ember —	170
IV. fejezet. Isten	— gyermek —	177
V. fejezet. A legbölcsebb tanító és lelkivezető	— — —	183
VI. fejezet. Az Emberfia	— — —	189
VII. fejezet. A felsőbb lény	— — —	196
VIII. fejezet. Az élet könyve	— — —	201
IX. fejezet. Ő jó volt	— — —	206
X. fejezet. Szenvedés és halál	— —	211
XI. fejezet. A megdicsőülés fényében		220
XII. fejezet. A legméltóságosabb Ol- táriszentség	— — —	226
XIII. fejezet. Az utolsó parancs	— —	235

